

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Випуск XXXVII

Засновано 2000 року

*Рекомендовано до друку
Вченою радою
Інституту філології
29 листопада 2018 року*

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Рецензенти:

І.В. Смуциньська, д-р філол. наук, проф.

О.О. Маленко, д-р філол. наук, проф.

Т.В. Бовсунівська, д-р філол. наук, проф.

А 43 Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика : 36. наукових праць. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2018. Вип. 37. 208 с.

ISSN 2311-2697 (Print)

ISSN 2523-4870 (Online)

INDEX COPERNICUS (Польща)

ERIH PLUS (Норвегія)

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

RESEARCH BIB (Японія)

РІНЦ № 356-06/2014 (Росія)

УКРАЇНІКА НАУКОВА (Україна)

GOOGLE SCHOLAR

У збірнику наукових праць аналізуються актуальні, перспективні, дискусійні питання сучасної лінгвістики в її множинних дослідницьких парадигмах. Видання розраховано на фахівців у галузях філології, філософії, культурології, історії та інших соціогуманітарних дисциплін, а також науковців вищих навчальних закладів.

Головний редактор: *Л.І. Шевченко*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.

Відповідальний секретар: *Д.В. Дергач*, канд. філол. наук, доц.

Редакційна колегія: *Б.М. Ажнюк*, д-р філол. наук, проф.; *Ф.С. Бацевич*, д-р філол. наук, проф.; *А. Брацькі*, д-р гуманіт. наук, проф. (Польща); *Л.П. Гнатюк*, д-р філол. наук, проф.; *А. Даниленко*, канд. філол. наук, проф. (США); *Дель Гаудіо Сальваторе*, PhD (д-р філософії) (Італія); *С.Я. Єрмоленко*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.; *А.П. Загнітко*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.; *А. Кіклевіч*, д-р філол. наук, проф. (Польща); *М. Каранфіловські*, д-р філол. наук, проф. (Македонія); *Н.І. Клушина*, д-р філол. наук, проф. (Росія); *Т.Ю. Ковалевська*, д-р філол. наук, проф.; *Л.О. Кудрявцева*, д-р філол. наук, проф.; *О.В. Левко*, канд. філол. наук, доц.; *Л.А. Лисиченко*, д-р філол. наук, проф.; *О.І. Луценко*, канд. філол. наук, доц.; *Г.П. Півторак*, акад. НАН України, д-р філол. наук, проф.; *Ю.Ф. Прадід*, д-р філол. наук, проф.; *Р.П. Радішевський*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.; *С.К. Росовецький*, д-р філол. наук, проф.; *Д.Ю. Сизонов*, канд. філол. наук, доц.; *Г.Я. Солганик*, д-р філол. наук, проф. (Росія); *Л. Тантуровська*, д-р філол. наук, проф. (Македонія); *О.О. Тараненко*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф.; *Б. Тошович*, д-р філол. наук, проф. (Австрія); *А. Фаловські*, д-р філол. наук, проф. (Польща); *В.А. Широков*, акад. НАН України, д-р техн. наук, проф.; *Л.В. Шулінова*, канд. філол. наук, доц.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 5755 від 15.01.2002 р.

Збірник наукових праць є фаховим виданням із дисциплін філологічного профілю.
Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.10.2015 р., № 1021.

Адреса редакційної колегії: 01601, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 14, ауд. 131, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології;
тел. +380 (44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net.

KYIV NATIONAL
TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY

**ACTUAL ISSUES
OF UKRAINIAN LINGUISTICS:
THEORY AND PRACTICE**

Volume XXXVII

Founded in 2000

*Recommended
for publishing
by the Scientific council
of Institute of philology
on the 29th of November 2018*

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Reviewers:

I.V. Smuschynska, doctor of philology, prof.

O.O. Malenko, doctor of philology, prof.

T.V. Bovsunivska, doctor of philology, prof.

A 43 Actual issues of Ukrainian linguistics : theory and practice : Scientific digest.
K. : Publishing center "Kyiv university", 2018. Vol. 37. 208 p.

ISSN 2311-2697 (Print)

ISSN 2523-4870 (Online)

INDEX COPERNICUS (Poland)

ERIH PLUS (Norway)

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

RESEARCH BIB (Japan)

RISC № 356-06/2014 (Russia)

SCIENTIFIC UKRAINE (Ukraine)

GOOGLE SCHOLAR

The scientific digest contains contributions dedicated to the analysis of actual, perspective, discursive issues of modern linguistics in its plural research paradigmes. It is addressed to specialists in various disciplines of humanities: philology, philosophy, culturology, history etc. and also to the scientists of universities.

Chief editor: *L.I. Shevchenko*, corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.

Executive secretary: *D.V. Dergach*, PhD, assoc. prof.

Editorial council: *B.M. Azhnyuk*, doctor of philology, prof.; *F.S. Batsevych*, doctor of philology, prof.; *A. Bratski*, doctor of humanities, prof. (Poland); *A. Danylenko*, PhD, prof. (USA); *Del Gaudio Salvatore*, PhD (Italy); *L.P. Gnatyuk*, doctor of philology, prof.; *S.Y. Yermolenko*, corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.; *M. Karanfilovski*, doctor of philology, prof. (Macedony); *A. Kiklevich*, doctor of philology, prof. (Poland); *N.I. Klushyna*, doctor of philology, prof. (Russia); *T.Y. Kovalevska*, doctor of philology, prof.; *L.O. Kudryavtseva*, doctor of philology, prof.; *O.V. Levko*, PhD, assoc. prof.; *O.I. Lutsenko*, PhD, assoc. prof.; *L.A. Lysychenko*, doctor of philology, prof.; *G.P. Pivtorak*, acad. of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.; *Y.F. Pradid*, doctor of philology, prof.; *R.P. Radyshevskyy*, corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.; *S.K. Rosovetskyy*, doctor of philology, prof.; *L.V. Shulinova*, PhD, assoc. prof.; *V.A. Shyrokov*, acad. of NAS of Ukraine, doctor of technical sciences, prof.; *G.Y. Solganyk*, doctor of philology, prof. (Russia); *D.Y. Syzonov*, PhD, assoc. prof.; *L. Tanturovska*, doctor of philology, prof. (Macedony); *O.O. Taranenko*, corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.; *B. Toshovych*, doctor of philology, prof. (Austria); *A.P. Zagritko*, corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, prof.

Certificate of state registration of the print media KB № 5755, 15.01.2002.

The scientific digest is a **professional edition of philological sciences**. Decree of the Ministry of education and science of Ukraine, 07.10.2015, № 1021.

Editorial address: 01601 Kyiv, bul. Shevchenko, 14, aud. 131, Kyiv national Taras Shevchenko university, Institute of philology, tel. +380 (44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net.

**КИЕВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО**

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
УКРАИНСКОЙ ЛИНГВИСТИКИ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Выпуск XXXVII

Основано в 2000 году

*Рекомендовано к печати
Ученым советом
Института филологии
29 ноября 2018 года*

УДК 81.161.2
ББК 81.2 Ук-5

Рецензенты:

И.В. Смуцинская, д-р филол. наук, проф.

Е.О. Маленко, д-р филол. наук, проф.

Т.В. Бовсуновская, д-р филол. наук, проф.

А 43 Актуальные проблемы украинской лингвистики : теория и практика : Сб. научных трудов. К. : Издательско-полиграфический центр "Киевский университет", 2018. Вып. 37. 208 с.

ISSN 2311-2697 (Print)
ISSN 2523-4870 (Online)
INDEX COPERNICUS (Польша)
ERIH PLUS (Норвегия)
DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP>

RESEARCH BIB (Япония)
РИНЦ № 356-06/2014 (Россия)
УКРАИНИКА НАУЧНАЯ (Украина)
GOOGLE SCHOLAR

В сборнике научных трудов анализируются актуальные, перспективные, дискуссионные вопросы современной лингвистики в ее множественных исследовательских парадигмах. Издание адресуется специалистам в области филологии, философии, культурологии, истории и других социогуманитарных дисциплин, а также исследователям высших учебных заведений.

Главный редактор: *Л.И. Шевченко*, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.

Ответственный секретарь: *Д.В. Дергач*, канд. филол. наук, доц.

Редакционная коллегия: *Б.Н. Ажнюк*, д-р филол. наук, проф.; *Ф.С. Бацевич*, д-р филол. наук, проф.; *А. Брацки*, д-р гуманит. наук, проф. (Польша); *Л.П. Гнатюк*, д-р филол. наук, проф.; *А. Даниленко*, канд. филол. наук, проф. (США); *Дель Гаудио Сальваторе*, PhD (д-р философии) (Италия); *С.Я. Ермоленко*, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.; *А.А. Загнитко*, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.; *М. Каранфиловски*, д-р филол. наук, проф. (Македония); *А. Киклевич*, д-р филол. наук, проф. (Польша); *Н.И. Клушина*, д-р филол. наук, проф. (Россия); *Т.Ю. Ковалевская*, д-р филол. наук, проф.; *Л.А. Кудрявцева*, д-р филол. наук, проф.; *А.В. Левко*, канд. филол. наук, доц.; *Л.А. Лисиченко*, д-р филол. наук, проф.; *О.И. Луценко*, канд. филол. наук, доц.; *Г.П. Пивторак*, акад. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.; *Ю.Ф. Прайд*, д-р филол. наук, проф.; *Р.П. Радышевский*, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.; *С.К. Росовецкий*, д-р филол. наук, проф.; *Д.Ю. Сизонов*, канд. филол. наук, доц.; *Г.Я. Солганик*, д-р филол. наук, проф. (Россия); *Л. Тантуrowsка*, д-р филол. наук, проф. (Македония); *А.О. Тараненко*, чл.-кор. НАН Украины, д-р филол. наук, проф.; *Б. Тошович*, д-р филол. наук, проф. (Австрия); *А. Фаловски*, д-р филол. наук, проф. (Польша); *В.А. Широков*, акад. НАН Украины, д-р техн. наук, проф.; *Л.В. Шулинова*, канд. филол. наук, доц.

Свидетельство о государственной регистрации печатного средства массовой информации – Серия КВ № 5755 от 15.01.2002 г.

Сборник научных трудов является **специализированным изданием по дисциплинам филологического профиля**. Приказ Министерства образования и науки Украины от 07.10.2015 г., № 1021.

Адрес редакционной коллегии: 01601, г. Киев, бул. Т. Шевченко, 14, ауд. 131, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Институт филологии; тел. +380 (44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net.

СТИЛІСТИЧНА АСПЕКТОЛОГІЯ
МОВОЗНАВСТВА

УДК 061.2(100):005.745:[811.161.2:811.16]’38

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.7-19>

Шевченко Л.І.

**УКРАЇНСЬКА ДОСЛІДНИЦЬКА ПЕРСПЕКТИВА В
КОНТЕКСТІ СТИЛІСТИЧНИХ ДИСКУСІЙ
XVI МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ СЛАВІСТІВ**

***Анотація.** У статті в категоріях і поняттях сучасної лінгвістики проаналізовано "стан і статус" функціональної стилістики в Україні початку XXI століття. Дослідницький контекст аналізу визначено зіставленням із стилістичною проблематикою XVI Міжнародного конгресу славістів, що відбувся 20–27 серпня 2018 року в м. Белграді (Республіка Сербія). Актуалізуються питання синхронізації наукової свідомості з часом культури, її хронологічних зрізів, конфігурацій розвитку, еволюції культурної свідомості, зміни культурних вербалізованих патернів і причин виникнення нових ідей та нестандартної інтелектуальної рефлексії в науковому пізнанні мовної свідомості.*

Стверджується, що тріада "людина – наука – час культури" є домінантною в лінгвістиці, визначаючи водночас особливості інформаційної доби: синтез гуманістичної традиції та нових, парадоксальних наукових ідей, характерний для світового мовознавства, що рельєфно представлено в українській стилістиці.

Розглянуто проблемні аспекти в розвитку сучасної стилістики з їх проекцією на українську лінгвістику: системність операційної стилістичної термінології; дифузію предметності різних напрямків мовознавства, зокрема функціональної стилістики й комунікативістики та генології; логіку становлення неолінгвістики як предметних сфер, які спираються на синтез лінгвістичного функціоналізму та інших галузей наук про людину та ін. Сформульовано критерії української дослідницької перспективи у стилістиці модерного часу.

Ключові слова: українська дослідницька перспектива, стилістичні дискусії, XVI Міжнародний конгрес славістів, функціональна стилістика, неолінгвістика, інформаційна доба, триада "людина – наука – час культури".

Інформація про автора: Шевченко Лариса Іванівна – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор; завідувач кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: style_m_k@ukr.net.

Larysa I. Shevchenko

UKRAINIAN RESEARCH PERSPECTIVE IN THE CONTEXT OF STYLISTIC DISCUSSIONS OF THE XVI INTERNATIONAL CONGRESS OF SLAVISTS

Abstract. The article analyzes "state and status" of functional stylistics in Ukraine in the beginning of the 21st century in the categories and concepts of modern linguistics. The research context of the analysis is determined by comparison with the stylistic issues of the XVI International Congress of Slavists, held on August 20-27, 2018 in Belgrade (Serbia). Issues of synchronization of scientific consciousness with time of culture, its chronological sections, configurations of development, evolution of cultural consciousness, changes of cultural verbalized patterns and reasons for emergence of new ideas and non-standard intellectual reflection in the scientific knowledge of linguistic consciousness are being actualized.

It is stated that the triad "human-science-time of culture" is dominant in linguistics, defining at the same time the peculiarities of the information age: the synthesis of humanistic tradition and new, paradoxical scientific ideas is quite representative for world linguistics, which is clearly represented in Ukrainian stylistics. The author unfolds the thesis about the formation of scientific consciousness as an existential search for the spiritual affinity of researchers. Thus, in the development of functional stylistics, one can observe continuity from F. de Saussure to the linguists of the XXI century, where the Geneva, Baden or Prague schools ideologically formed various national scientific discourses. The problematic aspects in the development of modern stylistics with their projection into Ukrainian linguistics are considered: the systematic nature of operational stylistic

terminology, the diffusion of the objectivity of various areas of linguistics, in particular, functional stylistics, communicative linguistics and genomics, logics of formation of neolinguistics as a subject area that relies on synthesis of linguistic functionalism and other branches of human sciences, etc. The criteria of the Ukrainian research perspective in modern stylistics are formulated.

Key words: Ukrainian research perspective, stylistic discussions, XVI International Congress of Slavists, functional stylistics, neolinguistics, information age, triad "**human-science-time of culture**".

Information about author: Shevchenko Larysa Ivanivna – corresponding member of NAS of Ukraine, doctor of philology, professor; head of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: style_m_k@ukr.net.

Шевченко Л.И.

УКРАИНСКАЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА В КОНТЕКСТЕ СТИЛИСТИЧЕСКИХ ДИСКУССИЙ XVI МЕЖДУНАРОДНОГО КОНГРЕССА СЛАВИСТОВ

Аннотация. В статье в категориях современной лингвистики проанализировано "состояние и статус" функциональной стилистики в Украине начала XXI столетия. Исследовательский контекст анализа определён сопоставлением со стилистической проблематикой XVI Международного конгресса славистов, состоявшегося 20–27 августа 2018 года в г. Белграде (Республика Сербия). Актуализируются вопросы синхронизации научного знания со временем культуры, её хронологических срезов, конфигурации развития, эволюции культурного сознания, изменения культурных вербализованных паттернов, а также причин возникновения новых идей и нестандартной интеллектуальной рефлексии в научном познании языковой картины мира.

Утверждается, что триада "**человек – наука – время культуры**" является доминантной в лингвистике, определяя одновременно особенности информационной эры: синтез гуманистической традиции и новых, парадоксальных научных идей, характерный для мирового языкознания, что рельефно представлено в украинской стилистике.

Рассмотрены проблемные аспекты в развитии современной стилистики в их проекции на украинскую лингвистику: системность операционной стилистической терминологии; диффузию предметности различных направлений языкознания, в частности функциональной стилистики и коммуникативной лингвистики, а также генологии; логика становления неолингвистики как предметных сфер, основывающихся на синтезе лингвистического функционализма и других областей науки о человеке и проч. Сформулированы критерии украинской исследовательской перспективы в стилистике новейшего времени.

Ключевые слова: украинская исследовательская перспектива, стилистические дискуссии, XVI Международный конгресс славистов, функциональная стилистика, неолингвистика, информационная эра, триада "человек – наука – время культуры".

Информация об авторе: Шевченко Лариса Ивановна – член-корреспондент НАН Украины, доктор филологических наук, профессор; заведующая кафедрой стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: style_m_k@ukr.net.

Синхронізація наукової свідомості з часом культури, здавалося б, не потребує доведень. Однак уже в першому наближенні постають питання до- і постчасової хронологізації певного часу культури, конфігуративності її розвитку, переходу різних форм культури з одного часового зрізу в інший, еволюційності культурної свідомості, актуалізації одних культурних патернів, стагнації чи деструкції інших і врешті, що породжує інтелектуальну ейфорію, – постання нових, незвичних, парадоксальних ідей, нестандартної рефлексії в пізнанні та осягненні світу.

Наукова свідомість, на нашу думку, у спраглому пошуку істини й нового, незвіданого рельєфно відбиває характерні для конкретного часу культури тенденції розвитку, залишаючись екзистенційно свідомістю людини. І в цьому її найглибший смисл.

На XVI Міжнародному конгресі славистів, який відбувся в Белграді (Республіка Сербія) 20–27 серпня 2018 року, триада

.....

"людина – наука – час культури" була домінантною, визначивши особливості наукового спілкування – відкритого до діалогу, зверненого до нової інформаційної доби, породжувального щодо нових ідей, уважного до спадковості наукової традиції та водночас дружнього і поважаного щодо наукових авторитетів. У часі культури першої чверті ХХІ століття виразно виявилася гуманістична традиція, сформована, зокрема, у славістиці, спільності духовних цінностей із науковими вчителями й колегами. Згадувались у цьому контексті гідні поваги сторінки В'яч. Вс. Іванова, адресовані до лінгвістики третього тисячоліття, в яких метр лінгвістики не тільки вважав за потрібне відтворити становлення власної наукової свідомості, але й пояснити впливи на неї ідей **перших** лінгвістів ХХ ст. – від Ф. де Соссюра й Е. Сепіра, дослідників "тартусько-московської" школи, Празького і Віденського наукових гуртків – до опрацювання новаторських ідей аналізу мовних категорій із погляду математичної логіки, що розроблялися в університетських гуртках разом із В. О. Успенським, П. С. Кузнецовим та семінарі з Д. О. Бочваром.

Важливою, на наш погляд, є примітка до цих сторінок, зроблена В'яч. Вс. Івановим, в якій він акцентує увагу не лише на інтелектуальній, але й духовній, певній "екзистенційній" спорідненості вчених, які співмірні за особистісними масштабами: "На той час, коли я грою долі опинився поряд із Бар-Хілелом у переповненій залі на відкритті Міжнародного з'їзду лінгвістів в Осло в 1957 р., я вже уважно вивчив спільну Карнапа і його роботу про семантичну інформацію, що до цього часу зберігає значення як досвід побудови такого світу ("опису станів"), через який можна оцінити обсяг інформації в замкнених сферах. Я достатньо рано відчув особливу близькість до зробленого Карнапом і Рейхенбахом; потім близькість виявилася буквальною – просторовою; за дивної випадковості я вже 12 років викладаю в тому американському університеті, що був їхнім останнім притулком, і в 1995 р. читав почесну "професорську лекцію" в серії, де на початку списку лекторів

поряд із Шьонбергом (в аудиторному корпусі імені якого відбулася ця лекція) стоїть ім'я Рейхенбаха" [1, с. 154–155].

Так, спільний простір "переповнених залів" наукових зібрань чи то в Осло (1957 р.), чи то в Белграді (2018 р.) дозволяє спостерегти тенденції розвитку науки, її перспективу, визначену особливостями згадуваних В'яч. Вс. Івановим лінгвістів, інституціональних перехрещень долі дослідників у провідних університетах світу і в різних аудиторіях. Як це відбувалося і в Белграді. Зауважимо водночас на тому, що ідея формування Міжнародного комітету славістів, рівно як і смисл проведення конгресів / з'їздів (з 1929 р.), спираються на розуміння необхідності об'єднати зусилля в розвитку славістичної науки. Не менш вагомою є потреба в обміні науковими інноваціями, досвідом, ознайомленні з результатами досліджень науковців різних країн світу.

Показовою у сенсі сказаного є географія учасників Конгресу – від Америки з її новаторськими підходами до аналізу мовних і літературних явищ (Тімберлейк Ейлен, Лонгінович Толіслав, Флайер Майкл, Даниленко Андрій та ін.) – до авторитетних європейських славістичних шкіл (Ферро Марія К'яра, Ромолі Франческа, Брагоне Марія Крістіна, Беніньї Валентина, Скарн Марко, Котта Рамузіно та ін. – Італія; Вардиц Владислава, Челбаєва Тетяна, Менгель Світлана, Бергер Тільман, Грубер Райнер, Колер Гун-Бріт та ін. – Німеччина; Аршембо Сільві, Азам Олів'є та ін. – Франція), численних учасників конгресу з інших європейських наукових ареалів, де Норвегія, Бельгія, Латвія, Данія, інші країни об'єднуються спільним славістичним пошуком. Зі зрозумілих причин найширшою була географія слов'янських країн, як і коло аналізованих ними проблем.

Щодо стилістичної проблематики, зокрема її функціонального напрямку. Названа проблематика визначила дискусійні питання кількох спеціальних тематичних блоків, секцій і круглих столів – Тематичний блок 1.6: **Медіакультура і стиль**, секція 1.1.6: **Стилістика**, секція 1.2.4: **Історія слов'янської книжної культури – стилістичні формації**,

жанри, книжні традиції, круглий стіл "Інтернет-стилістика: сучасні тенденції, проблеми і перспективи".

Зауважимо й на тому, що функціональний потенціал мови, її різножанрові форми, стилістичний ресурс стали у високому лінгвістичному обговоренні предметом аналізу й у номінально співвіднесених зі стилістичними тематичних блоках і секціях, таких як секція 1.19: **Термінологія і термінографія**, секція 1.11: **Семантика і прагматика**, секція 1.22: **Мовна політика**, секція 1.24: **Лінгвокультурологія**, секція 2.8: **Слов'янська книжність – релігія – філософія – політика – культура**; діалог **Схід-Захід: національна ідеологія**, секція 2.12: **Слов'янський фольклор, фольклористика, міфологія**; тематичний блок 2.10: **Межі фольклору vs моделі поля інтерпретацій фольклорного тексту** та ін. Названі й інші представлені на конгресі доповіді, повідомлення й матеріали для дискусій об'єднуються увагою до функціонально-стилістичних методологій інтерпретації тексту, мовного явища, можливості співвіднести інформативну ємність повідомлення з функціональними інтенціями мови, її стилістичним потенціалом.

Характерними у заявленому поліфонічному представленні є доповіді, що поглиблюють класичну проблематику еволюційних змін у мові (Сосновцева Є. Г. *Традиція та інновації в мові пам'яток пізньої російської агіографії (XVI–XVIII ст.)*; Баранкова Г. С., Макеева І. І. *Ораторська проза Кирила Туровського та її місце в давньоруській книжності*; Короткий В. *Концепти руськості, римськості та сарматизму у східнослов'янських і польській літературах епох Ренесансу й раннього Бароко*; Лукашанець О. О. *Вияви мовної глобалізації у слов'янському словотворі: сутність, масштаб і вплив на систему*; Коряковцева О. І. *Мова сучасних слов'янських ЗМІ в добу глобалізації: інноваційні словотвірні процеси*; Хобзей Н. *Германізми у староукраїнській мові: прямі запозичення, польське посередництво та зв'язки зі старобілоруською мовою та ін.*).

Дискусійний простір Міжнародного конгресу славистів сформував й інший, інноваційний ракурс функціонально-

стилістичних підходів до сучасних мовних процесів. У його дискурсивному полі постають нестандартні розв'язання синкретичних за суттю питань – екфрастичного представлення художньої свідомості: Автухович Т. *Екфрастичні імпульси в сучасній російській, білоруській і польській поезії* (звернімо увагу на комплексне обґрунтування наукових ідей щодо проблематики екфрасизму, методів його аналізу, художніх форм, впливу на розвиток мов та ін., який представлено в колективній монографії "Теория и история экфрасиса: итоги и перспективы изучения" [2], співредактором і одним із авторів якої є Тетяна Автухович), можливостей стилістичної інтерпретації жанрових домінант (Мурата Сін'їті. *Слов'янська драматургія Нового часу, присвячена першій дружині Адама: карнавальні мотиви у п'єсах про Адама і Ліліт*), лінгвістичної ідентифікації текстів певної типології (Белова О. В. *Слов'янські етімологічні тексти: спільне й особливе (на прикладі східнослов'янських регіональних традицій)*), авторських концепцій обґрунтування природи літературної мови (Запольська Н. М. *Біля джерел слов'янської книжності: функціональна легітимізація слов'янської книжної мови*), переформатування дослідницького дискурсу, що є архайзованим інструментом наукових спостережень (Колер Гун-Брит. *Одне й те ж? Концептуалізації "молодого" між естетичним оновленням і (соціально-політичною) реальністю*; Гундорова Т. *Літературна богема, топос щоденності і гендер у добу модернізму: слов'янський контекст*) та ін.

У складній палітрі стилістичних моделей пізнання мовної свідомості, тексту і прогностики щодо розвитку літературних мов, яка сформувалася на конгресових дискусійних майданчиках, переконливо (хоча і недостатньо широко) була представлена українська стилістика й суміжні з нею напрямки функціонального аналізу. У вже названих тематичних блоках і секціях українські мовознавці представили доповіді: Кузнецова Тетяна. *Аксіологічний потенціал сучасного медіатексту*, Шевченко Лариса. *Ритми культури в медійному інтертексті*:

.....

соціальний та лінгвістичний статус (Тематичний блок 1.6: "Медіакультура і стиль") та ін.

Тетяна Кузнєцова запропонувала модель "інформаційно-аксіологічного механізму, що формує, відбирає, тиражує та / або трансформує цінності в суспільстві". На думку дослідниці, ЗМІ "формують медійну аксіосферу – варіативну систему ціннісних домінант, детерміновану цілою низкою соціокультурних чинників". Відтак, "конструюючи аксіологічну медіареальність шляхом трансляції ціннісних домінант, мас-медіа пропонують аудиторії певну ціннісну модель, яка може зіграти як деструктивну, так і конструктивну роль" [4, с. 304].

У доповіді Л. І. Шевченко увага зосереджена на "лінгвістичній діагностиці та пластичності мовної комунікації в її здатності репрезентувати традицію і сучасність". Автор розглядає "можливість і перспективу абсорбції мовою медіа вербалізованих знаків культури, що ними сповнена комунікація сучасних інформаційних суспільств, творча трансформація даного в культурі в нове – комунікативний парадокс, алюзію, символ часу, певного соціуму та ін.". Відповідно розглядаються вербалізовані в медіа знаки культури сучасного українського суспільства, що домінують в характеристиці нових соціально-політичних явищ (*помаранчева революція, революція троянд, тюльпанів* та ін.), маркери "статусної" масової культури (*Мадонна, Шварценеггер* та ін.), алюзії на успіх (*зірки на Алеях зірок* – в Голлівуді, Києві та ін., *прохід червоними доріжками* та ін.) [4, с. 302].

Близькою до стилістичних інтерпретацій стала проблематика доповідей членів української делегації Г. М. Яворської, О. Р. Чмир, Л. Є. Петровської, які представили доповідь "Семантика війни і миру в сучасних слов'янських мовах: історико-типологічний аспект". Репрезентуючи в синхронії та діахронії "особливості концептуалізації понять війни і миру у слов'янських мовах", автори аналізують відповідні семантичні моделі та "міжмовні й внутрішньомовні варіанти репрезентації когнітивних фреймів". Досліджуються

також "концептуальні метафори і перформативний компонент у функціонуванні досліджуваних понять" [4, с. 251].

Якщо уважно розглянути стилістичний складник у доповідях українців на XVI Міжнародному конгресі славистів, слід зосередитися на системному аналізі термінологічної проблематики у доповіді В. Л. Івашенко "Галузеве слов'янське термінознавство у парадигмовому аспекті: загальні тенденції розвитку". Концептуально доповідь дотична до питань стилістичної норми і визначення критеріїв одного з функціональних стилів української літературної мови – наукового" [4, с. 246].

Аналіз перспективи української лінгвостилістики дозволяє зробити певні висновки. Насамперед щодо синхронізації проблеми із дискусіями XVI Міжнародного конгресу славистів. Однією з них була дискусія, в якій обговорювалися питання термінологічної чіткості й однозначності в сучасній стилістиці. З очевидних причин це питання виходить за межі номінації спеціалізованих понять і корелюється з проблемами систематизації наукового знання, цілісного представлення методології та методів аналізу, пошуку інноваційних рішень стилістів за умови сформованої дослідницької епістеми. Власне підсумкова дискусія засвідчила не тільки спільність позиції стилістів в аспекті встановлення операційного терміноряду, але й послідовну увагу до функціональної аргументації дослідників Пермської стилістичної школи – учнів і колег М. М. Кожині.

В українській лінгвостилістиці названа проблема є так само предметом обговорення на численних конференціях і круглих столах. Очевидно, що методологічне і хронологічне перетинання різних наукових концепцій та лінгвістичних практик (від описової – до структуральної, функціональної, комунікативної та ін.) породило "недисципліноване" поле термінів і понять, які часто перебувають в омонімічних зв'язках. Як, зокрема, це відбулося з термінами *медійний стиль*, *стиль ЗМІ*, *публіцистичний стиль*, або *лінгвостилістика*, *медійна стилістика* та ін. Строгість термінології в кожному разі, на нашу думку, структурує й організовує дослідницький дискурс, вибудовує його на логічних

критеріях доведення й відповідності часу науки – однієї з форм інтелектуальної свідомості часу культури.

Не менш перспективною і необхідною для поки що майбутнього вирішення є проблема об'єктивації знання про комунікативні та функціональні ресурси мови, їх розрізнення і теоретико-методологічні критерії аналізу. Питання достатньої аргументації сутності функціонального і комунікативного підходів до мовної репрезентації спілкування, ієрархії функціональних і комунікативних підходів обговорювалося на конгресі. Актуальним воно є і для української лінгвістики, де виразно спостерігається непослідовність розрізнявальних підходів, а отже, подекуди, і непереконливість висновків у наукових дослідженнях різних жанрів.

Окремою, дуже важливою і перспективною сферою зацікавлень лінгвистів є інтернет-комунікація в розумінні її іманентних параметрів, зв'язку з медіа, виділення / невиділення в окрему сферу ЗМІ. Увага світової наукової громадськості виявилася і на конгресі, зокрема в секції, керованій австрійським мовознавцем Бранко Тошовичем, й одночасно монографічному виданні дослідника, де представлено модерний погляд на лінгвістичну проблематику – генеративну лінгвістику [5]. Треба наголосити, що і в Україні інтернет-комунікація пізнається в перспективних параметрах і з безперечним розв'язанням проблем в актуальних парадигмах сучасного лінгвістичного знання. Йдеться, перш за все, про Мовно-інформаційний фонд НАН України, його новаторські наукові програми і здобутки, вже поціновані науковою спільнотою.

Інші дискусійні проблеми, обґрунтовані на конгресі як перспективні, можна і треба вирішувати й у нас, в Україні. Можливо занадто розгубленими, хоча й такими, що потребують осмислення, сприймаються сьогодні думки Ж. Рюс, висловлені наприкінці минулого століття: "Перше, що ми бачимо, – це краєвид, завалений руїнами: це кінець переможного розуму з його кортежем абсолютів, це загибель глобальних ідеологій, які згасають саме внаслідок цього занепаду унітарного раціонального розуму. Основи й усталені істини, на яких стояла

.....

наша наука, нині вибухнули й розлетілися на друзки. Субстанція розсіялась, поставлено під сумнів великі регулятивні принципи людського досвіду (детермінізм тощо), доведено принципову нерозв'язність формалізованих систем, розкрито недостатність індукції в експериментальних науках – тобто всі наші усталені істини розсипалися на порошок... Посеред цього загального краху тріумфують (іноді) позитивізм та ідолізація науки, які виключають зі сфери своїх інтересів найкардинальніші проблеми раціонального розуму" [3, с. 6]. Перспектива української лінгвістики, як і перспектива славистики в цілому, існує сьогодні, а отже, ми бачимо ці горизонти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванов Вяч. Вс. Лингвистика третьего тысячелетия: Вопросы к будущему. М. : Языки славянской культуры, 2004. 208 с.
2. Теория и история экфрасиса: итоги и перспективы изучения. Коллективная монография под научной редакцией Татьяны Автухович при участии Романа Мниха и Татьяны Бовсуновской. Siedlce, 2018. 703 с.
3. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки. З франц. перекл. Віктор Шовкун. Київ : Основи, 1998. 669 с.
4. Међнародни комитет слависта. Савез славистичких друштава Србије. Тезе и резимеи. У два томе. Том 1. Језик. XVI Међнародни конгрес слависта. Београд, 20–27. VIII. 2018. 376 с.
5. Тошковић В. Generativska lingvistika. Beograd: Svet knjige, 2018. 190 s.

REFERENCES

1. Ivanov Vyach. Vs. *Linguistics of the Third Millennium: Questions for the Future* [Ly`ngvy`sty`ka tret`ogo tysyachelety`ya: Voprosy k budushhemu]. M. : *Languages of Slavic culture*. [Yazyky` slavyanskoj kul`tury], 2004. 208 s.
2. *Theory and history of ecphrasis: results and prospects of study. A collective monograph edited by Tatyana Autukhovich with the participation of Roman Mnikh and Tatyana Bovsunovskaya*. [Teory`ya y` y`story`ya jekfrasy`sa: y`togy` y` perspekty`vy y`zucheny`ya. Kollektv`naya monografy`ya pod nauchnoj redakcy`ej Tat`yany Avtuho`vy`ch pry`uchasty`y` Romana Mny`ha y` Tat`yany Bovsunovskoj]. Siedlce, 2018. 703 s.

3. Rius Zh. *Progress of modern ideas. A panorama of modern science*. [Postup suchasnykh idei. Panorama novitnoi nauky]. Z frants. prekl. Viktor Shovkun: Kyiv : Osnovy, 1998. 669 s.

4. *International Committee of Slavists. Union of Slavic Societies of Serbia. Theses and summaries. In two volumes*. [Mezhnarodny` komu`tet slavy`sta. Savez slavy`sty`chky`x drushtava Srby`je. Teze y` rezy`mey`. U dva tome]. Volume 1. *Language. XVI International Congress of Slavists*. [Jezy`k. XVI Mezhnarodny` kongres slavy`sta]. Beograd, 20–27. VIII. 2018. 376 s.

5. Tošović B. *Generative linguistics* [Generativska lingvistika]. Beograd: Svet knjige, 2018. 190 s.

Дата надходження до редакції – 17.09.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 26.10.2018 р.

УДК 811.161.2-26:801.66]:821.161.2 Сковорода Г.

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.19-39>

Дядищева-Росовецька Ю. Б.

РИМА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

Анотація. У статті представлено аналіз специфічної мови творів Григорія Сковороди, яка досі привертає увагу вчених, навколо якої точаться дискусії, зокрема про поєднання в ній елементів різного походження. Констатовано, що у працях багатьох попередників існує помилковий позаісторичний підхід до проблеми мови Г. Сковороди з позицій сучасного стану розвитку української мови та тих процесів, які в ній відбуваються на початку ХХІ ст. Автором дослідження запропоновано діахронічний підхід до питання, який дозволяє реконструювати мову Г. Сковороди в контексті мовного середовища його часу, використовуючи при цьому зіставний метод для виявлення оригінальної сквородинської вимови та співвіднести її з правописом у його поетичних текстах. Завдяки такому вибору інструментарію виявлено доступний для вивчення ряд сквородинських рим. Зокрема апробацію методу проведено на матеріалі тексту Птьсні 10-ої з циклу "Сад божественных птьсней", її авторському варіанті, за автографом

чернетки, адже версії з опублікованих академічних збірників 1973 р. і 2011 р. мають сліди адаптації відповідно до норм сучасного правопису. Виходячи зі спостережень над текстом зазначеного автографа "Всякому городу нравъ і права", запропоновано висновок, що при прочитанні поезії саме з українськими фонетичними ознаками рима стає точною, тоді як за умови "російського" прочитання – виглядає як неточна, приблизна. Наголошено на важливості запропонованих свідчень при з'ясуванні ролі українського компонента в мові поета-філософа. Визнано продуктивним застосований підхід для поширення на аналіз мови інших поетичних творів Г. Сковороди.

Ключові слова: мова Г. Сковороди, рима, історична лінгвостилістика, історична фонетика, українська мова, церковнослов'янська мова.

Інформація про автора: Дядищева-Росовецька Юлія Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: dyadros@gmail.com.

Yuliya B. Dyadyscheva-Rosovetska

THE RHYME OF GRYGORIY SKOVORODA AS A LINGUISTIC PHENOMENON

Abstract. Specific language of the Gregory Skovoroda still attract the attention of scientists, especially common are discussions on combination of elements of the different origin in his poetics. The emphasis is on the method of reconstruction of features of the language of ancient texts, which is a complex set of procedures. The various approaches of scientists to the linguistic interpretation of Skovoroda's texts are analyzed: certain heterogeneity taking into account stylistic differentiation, approaching to Russian, a mixture of Church Slavisms, Ukrainianisms, Russisms, pseudo-Ukrainianisms and pseudorussisms, a combination of the traditional Old Slavonic element with the linguistic folk, the Slavic Ukrainian book 2 half of the XVIII century Etc., a qualitatively new phenomenon, representing the only Eastern Slavic literary language. Unfortunately, the problem of language of the Gregory Skovoroda is usually observed only from the point of view of the current state of development of the Ukrainian language and the processes that occur in it at the beginning of the XXI century. This study's autor approaches this issue

from diachronic point of view, reconstructing G. Skovoroda's speech issues in the context of the language environment of his time and using a comparative method to identify the original pronunciation of the G. Skovoroda's the poetry in relation to the spelling of his poetic texts. With this instrumentary, rhyme in a number of poems becomes available to study. In particular, proposed method is used upon a "Tenth song" from the series "Garden of Divine Songs", only its author's version on autograph rough copy because versions published in academic collections in 1973 and 2011 hold traces of adaptation to the norms of modern spelling. Based on our observations on the draft of the autograph's Song "To Every City Its Customs and Laws" by G. Skovoroda, we can conclude that when reading the poetry of the G. Skovoroda using Ukrainian language phonetic signs, rhyme is accurate, whereas in rules of "Russian" reading - is inaccurate. This is the evidence for the important role of the Ukrainian component in the language of the poet-philosopher and that his poems are ment to be read using ukrainian rules. In the perspective, proposed approach can be applied to analyze the language of other poetic works by Gregory Skovoroda.

Key words: language of G. Skovoroda, rhyme, historical linguistic stylistics, linguistic phonetics, Ukrainian language, Old Chirche Slavonic language.

Information about author: Dyadyshcheva-Rosovetska Juliya Borysivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: dyadros@gmail.com.

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.

РИФМА ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ КАК ЯЗЫКОВОЕ ЯВЛЕНИЕ

Аннотация. В статье представлен анализ специфического языка произведений Григория Сковороды, вокруг которых и в наше время не прекращаются дискуссии, в частности о соединении в них элементов разного происхождения. В трудах многочисленных исследователей представлен ошибочный внеисторический подход к проблеме языка Г. Сковороды, рассматриваемый с позиций современного состояния развития украинского языка, тех процессов,

которые в нем происходят в начале XXI в. Автором исследования предложен диахронический подход к этому вопросу, который позволяет реконструировать язык Г. Сковороды в контексте языковой среды его времени, используя при этом сопоставительный метод для выявления оригинального сквородинского произношения в соотношении с орфографией его поэтических текстов. Благодаря такому выбору инструментария выявлен доступный для изучения ряд сквородинских рифм. В частности, апробация метода проведена на материале текста Пѣсни 10-ой из цикла "Сад божественных пѣсней", её авторском варианте по автографу черновика. Проблематичным оказалось использовать версии из опубликованных академических сборников 1973 и 2011 гг., которые имеют следы адаптации в соответствии с нормами современного правописания. Исходя из наблюдений автора над текстом автографа черновика Пѣсни "Всякому городу нравъ и права" Г. Сковороды, предложен вывод, что при прочтении поэзии именно с украинскими фонетическими приметами рифма становится точной, тогда как при "русском" прочтении – выглядит как неточная, приблизительная. Акцентируется внимание на важности предложенных свидетельств при выяснении роли украинского компонента в языке поэта-философа. Применённый подход является продуктивным для распространения на анализ языка других поэтических произведений Г. Сковороды.

Ключевые слова: язык Г. Сковороды, рифма, историческая лингвостилистика, историческая фонетика, украинский язык, церковнославянский язык.

Информация об авторе: Дядищева-Росовецкая Юлия Борисовна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: dyadros@gmail.com.

Специфічна мова творів Григорія Сковорода досі привертає увагу вчених, навколо неї точаться дискусії, зокрема про поєднання в ній елементів різного походження. Метод реконструкції особливостей мови давніх текстів є складним комплексом процедур [див., наприклад, методологію у найновішій праці: 17]. Як застерігав свого часу М. Мур'янов, основні труднощі тут герменевтичні: реалії мови, які

сучасникам здавалися само собою зрозумілими, зараз ставлять у глухий кут навіть фахівців [16, с. 12].

До складного комплексу питань про специфіку мови Г. Сковороди зверталися М. Сумцов, І. Срезневський, О. Хиждеу, М. Возняк, Д. Багалій, П. Житецький, О. Синявський, І. Білодід, Л. Махновець, Ф. Медведєв, М. Жовтобрюх, П. Плющ, В. Передрієнко, Ю. Шевельов, Л. Гнатюк та ін.

На жаль, до проблеми мови Г. Сковороди часто підходять позаісторично, з погляду сучасного стану розвитку української мови, тих процесів, що в ній відбуваються на початку ХХІ ст. Недаремно сучасна дослідниця Л. Гнатюк слушно наголошує на необхідності "оцінювати мову мислителя з урахуванням специфіки тогочасної староукраїнської літературної мови" [4, с. 64; див. також: 5]. І тут передусім "необхідно з'ясувати особливості прихованої за традиційною орфографією вимови" [4, с. 65; див. також: 6].

Г. Півторак пояснює: "філософська концепція й моральні цінності Г. Сковороди, у своїй основі глибоко гуманістичні, були близькими й зрозумілими для всіх наступних поколінь аж до нашого часу" [21, с. 78]. І далі він продовжує, що саме тому більшість науковців "стали сприймати ніби як свого сучасника й самого Г. Сковороду, через що застосовували до нього, і насамперед до його мови, сучасні їм критерії й оцінки" [21, с. 78].

Не можна не погодитися з твердженням Л. Гнатюк про те, що дослідники специфіки мови Г. Сковороди "сходилися на тому, що у творах мислителя є різні за складом і походженням елементи" [4, с. 55]. І далі вона продовжує: "Щодо основи мови його творів думки вчених різнилися: одні вважали, що це – книжна українська мова ХVІІІ століття, інші – слов'яноруська (слов'яноукраїнська), треті розглядали її як російську літературну того часу, ще інші вважали її досить своєрідною структурою, де зіткнулися українська й російська стихії" [4, с. 55].

Свого часу П. Плющ відзначав певну неоднорідність мови творів Г. Сковороди з урахуванням стильової диференціації. А загалом підкреслював, що у нього "мова художніх творів

("Басни харьковские", "Сад Божественных песней"), становить або наближається до чистої тогочасної російської літературної мови, або являє собою примхливу суміш церковнослов'янізмів, українізмів, русизмів, а також псевдоукраїнізмів і псевдорусизмів" [22, с. 237].

М. Жовтобрюх же у свою чергу слушно підкреслював "поєднання традиційної старослов'янської стихії з живомовною народною" у творах Г. Сковороди, писаних староукраїнською літературною мовою [8, с. 62]. Подібних висновків дотримувався В. Передрієнко, наголошуючи на тому, що це – "доволі типова слов'яноукраїнська літературно-писемна мова другої половини XVIII ст." [18, с. 94; див. також: 19].

Своєрідний підхід до трактування цього питання запропонував В. Русанівський, заперечуючи висновки своїх попередників про "пряме продовження староукраїнської літературної мови" [24, с. 129] у творчості Г. Сковороди. Натомість він стверджував, що це – "якісно нове явище, покликане репрезентувати собою єдину східнослов'янську літературну мову" [24, с. 131].

Л. Шевченко наполягає на культурно-мовній диглосії філософа, а також наголошує на необхідності диференціювати за стилем його поетичні твори і байки; мовна система перших наближається до слов'яноруської традиції, тоді як других – до російської мови, проте і там, і там відчувається потужний вплив староукраїнської літературної мови [34, с. 36].

Л. Гнатюк здійснює спробу реконструювати мовну свідомість письменника, проаналізувавши її в широкому контексті староукраїнської літературно-писемної традиції його доби. Зокрема, вона приділяє увагу його правопису та вимові як важливим маркерам [4, с. 183–203]. Насправді враховувати треба багато чинників, як на цьому справедливо наголошує дослідниця: "Мова творів Г. Сковороди відбиває всі специфічні риси фонологічної системи української національної мови, що формувалася на основі південно-східного діалектного масиву, хоча деякі явища цим пояснити не можна, оскільки окремі слова і навіть фрагменти репрезентують російську вимову. Деякі

написання є даниною церковно-слов'янській традиції" [3, с. 16]. Для нас важливим є такий висновок дослідниці: "Автографи засвідчують часом протилежні орієнтації автора на те чи те написання, зумовлені "відчуттям" і "баченням" слова в конкретний момент, різним уявленням про мовну норму в певні проміжки часу" [3, с. 16].

Якою ж насправді була мова Г. Сковороди, цієї складної постаті? Якою мовою він говорив? Якою писав поезії? Якою – байки? Якою – філософські трактати? Відповідь на ці питання може дати звернення до його автографів, чернеток. В. Перетц свого часу в запропонованому ним комплексному "філологічному методі" радив приділяти увагу також помилкам, опискам як цінному джерелу відомостей про давню добу, він стверджував, що їх аналіз може відкрити багато важливих нюансів [20].

М. Лесів справедливо наголошував: "...мова його (Г. Сковороди – *Ю. Д.-Р.*) писань не змінюється; змінюються лише способи бачення цих творів та їх мовного складу" [15, с. 188]. І далі він продовжує, що "всі старослов'янізми та староруські елементи, які увійшли до нової російської літературної мови, а той процес почався саме у XVIII ст., для XVIII ст. були також притаманні староукраїнській книжній мові" [15, с. 188; див. також: 24, с. 128–129]. Науковець покликається на висновки О. Синявського, який наполягав, що "твори Сковороди треба читати з українськими звуковими прикметами" [15, с. 188], при тому, що "не можна також заперечувати російського мовного елементу у творах Сковороди, він, звичайно, є але в якій кількості у відношенні до старорусько-церковнослов'янської складової частини та українсько-народної?" [15, с. 188].

Як же саме можна реконструювати важливі деталі мови письменника XVIII ст.? Принципову підказку, на наш погляд, можна знайти в текстах самого автора, зокрема, цікавий матеріал може дати аналіз сквородинської рими в поетичних творах. Далі ми розглянемо в цьому аспекті рими в десятому опусі із циклу "Сад божественных пѣсней" – "Всякому городу

нравъ і права", одному з найпопулярніших творів філософа, за слушним спостереженням Л. Ушкалова, варіацією "на стару християнську тему "мистецтво добре помирати"" [25, с. 95].

Як відомо, автограф цієї поезії не зберігся. Проте, як зазначає І. Іваньо, "до нас дійшли чотири списки "Сада божественных пѣсней". Найповніший із них міститься у другому томі рукописного зібрання Ковалинського і зараз зберігається у відділі рукописів ІЛ (*Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України – зараз у Відділі рукописних фондів НАН України – Ю. Д.-Р.*) (ф. 86, № 7). Цей список "Сада божественных пѣсней" міститься в одному зошиті з автографами Сковороди, на аркушах 1/73 — 36/108 (нумерація аркушів внутрішня і загальна)" [12, с. 466]. Дослідник уточнює, що він відноситься до кінця XVIII ст. і "є найповнішим і найбільш авторитетним із списків, що дійшли до нас" [12, с. 466].

Л. Ушкаловим – редактором, упорядником, автором Переднього слова та приміток "Повної академічної збірки творів" філософа 2011 року – текст "Саду..." було подано за тим же списком [25, с. 85] (текст "Всякому городу нравъ і права" розташовано там на арк. 11/83₁). Також збереглася Пѣснь 10-я у чернетці-автографі з четвертого тому зібрання М. І. Ковалинського (ф. 86, № 24, арк. 80₂), яку Л. Ушкалов надрукував у примітках [25, с. 95]. Вони містять певні різночитання, на яких зупинявся І. Іваньо в академічному двотомному виданні 1973 року [12, с. 470–471].

На жаль, у виданні 1973 р., як і в наступному 2011 р., "орфографія та пунктуація творів зазнали певних змін відповідно до існуючого українського правопису. <...>... Знято твердий знак (ѣ) в кінці слів" [11, с. 7]. Це втручання пояснюється укладачами таким чином: "Як встановлено, з середини 80-х років Сковорода змінив правопис своїх творів. В автографах, датованих після 1785 р., він не вживає ѣ в кінці слів, а замість ѣ для позначення пом'якшення приголосних вживає знак ' (над буквою)" [11, с. 7]. Тобто, текст Пѣсні 10-ї подано у

виданні 1973 р. "за правописом, яким Сковорода користувався після 1785 р." [12, с. 466].

Л. Ушкалов у Передньому слові видання 2011 р. у свою чергу пояснює, що "граматика й правопис Сковороди неабияк варіативні (скажімо, найбільш радикальна зміна правопису сталася в середині 1770-х років, коли філософ відмовився вживати літери "єр" та "єрь", заступивши їх відповідними діакритичними знаками)" [33, с. 7]. Тож, він зазначає: видається виправданим, що у виданні 2011 р., "згідно з волею самого автора, ми не подаємо прикінцевих "єрів"" [33, с. 7]. З прикрістю відзначимо, що знято прикінцеві "єри" не тільки в основному тексті [25, с. 60], але й у чернетці автографа [25, с. 95], а це позбавляє нас можливості дослідження деяких важливих деталей, зокрема при вивченні рими в поезії філософа.

Враховуючи вищесказане, здійснимо спробу проаналізувати риму у двох названих списках Пісні 10-ої Г. Сковороди, – із другого тому зібрання М. Ковалинського, надруковано Л. Ушкаловим у виданні 2011 р. [25, с. 60–61] і автографа-чернетки з четвертого тому зібрання М. Ковалинського, поданої Л. Ушкаловим у примітках [25, с. 95]. Для уточнення тексту скористаємося фотокопією останньої, поданої у двотомному виданні 1973 р. [26, с. 68]. Це дозволить наблизитися до розуміння особливості вимови Г. Сковороди.

На жаль, варіант автографа-чернетки Пісні 10-ої, надрукований Л. Ушкаловим у примітках, має декілька принципових для нас розбіжностей із оригіналом, окрім (як зазначалося вище) знятих єрів, а також, додамо, не врахованих діакритичних знаків. Це – пропущена остання літера у слові *Всяка*<я> із другого рядка першої строфи, там же помилково вписаний прикінцевий "єрь" у другому дієслові *єст* четвертого рядка, хоча в оригіналі в обох випадках стоїть "єрь", у другій строфі *домы* хибно надруковано з великої літери, неправильно подано написання через дефіс *Федка-купець* із третьої строфи, тоді як в автографі – без дефіса, а в четвертій строфі переплутано *i* з *ї*: у Г. Сковороди написано *Венерїнь*.

Але найбільше розбіжностей з оригіналом знаходимо в останній строфі. Наводимо обидва варіанти:

Смерте страшна, Замашная коса,
Ты не щадишь <и црски(хъ)> ничіихъ волосо(в),
Ты не глядишь где Мужик а где царь,
Все ъси такъ, какъ весною пожаръ.

Автограф-чернетка.

Порівняймо:

Смерте страшна! Замашная косо!
Ты не щадиш <и царских> ничіих волосов,
Ты не глядиш, гдѣ Мужик, а гдѣ цар,
Всѣ ъси так, как весною пожар.

Варіант автографа-чернетки, надрукований

Л. Ушкаловим [25, с. 95].

Передусім Л. Ушкаловим подано вокатив *косо*, тоді як в автографі-чернетці чітко читається *коса*. Це, на жаль, не єдина описка. В останньому рядку переплутано написання займенника *все*: *е* замінено на *ѣ*. Так само у двічі повторюваному слові *где* в обох випадках помилково вставлено *ѣ* замість *е*. Вставлено букву *а*, пропущену в другому рядку оригіналу у прикметнику *црски(хъ)*, дві останні літери якого винесено над рядком. Також у першому рядку наведеної строфи дослідником замість двох ком, після слів *Смерте страшна*, і *Замашная коса*, вставлено відповідно два знаки оклику. У третьому рядку вставлено дві коми там, де їх немає в оригіналі – перед *гдѣ* і *а гдѣ*. У Передньому слові Л. Ушкалов писав, що "у разі доконечної потреби змінюємо розділові знаки" [33, с. 7] і обґрунтовував: "Варіативність граматики й правопису обумовила й ті мінімальні редакторські зміни, до яких ми змушені були вдатися" [33, с. 7].

Проте, навіть враховуючи вищесказане, здавалося б логічним текст автографа-чернетки, надрукований у примітках, залишити без редакторського втручання. При цьому не можна не відзначити, що, попри названі втручання в авторських текст – навмисні чи випадкові, – укладач скрізь передав точно так, як

подано в автографі літеру "омега" ω , яку в автографі-чернетці Г. Сковородою вжито тричі як прикінцеву у слові *толкω* у приспіві, й у слові *непрестанноω*, а також лігатуру "от" у четвертій строфі. І це при тому, що після графічної реформи вони були вилучені й у гражданському шрифті не передбачалися [1, с. 5; див. також: 23].

Звернемося до аналізу рим у поезії Г. Сковороди. Рима традиційно визначається як "співзвучність закінчень слів у віршових рядках, яка охоплює останній наголошений голосний" [14, с. 355], або як "повтор окремих звуків або звукових комплексів, які пов'язують закінчення двох або більш рядків" [27, с. 324].

А. Квятковський тлумачить риму як "композиційно-звуковий повтор переважно в кінці двох чи кількох віршів, частіше – починаючи з останнього наголошеного складу у римованих словах" [13, с. 248]. Рима (за часів Г. Сковороди – "крассогласіє") "відіграє виняткову еффонічну й організуючу роль у вірші" [13, с. 248].

З цього погляду привертає увагу цілий ряд сквородинських рим у Пѣсні 10-й: *царѣ* – *пожарѣ*, *амурѣ* – *дурѣ*, *манѣрѣ* – *повѣрѣ*, *любовѣ* – *каковѣ*, *косо* – *волосовѣ*.

Рими тут, на перший погляд, є як точні, так і приблизні. Справді буває, коли "іноді один чи декілька звуків одного римованого слова не зустрічає відповідності в іншому" [27, с. 324]. Проте за умови прочитання, як наполягав О. Синявський, "з українськими звуковими прикметами" [15, с. 188], кінцева рима – точна, якщо ж з російськими – приблизна. Наприклад, кінцева іменникова закрита чоловіча рима *царѣ* – *пожарѣ*:

Ты не глядишь, где Мужикъ, а где царѣ,

Все ѣси такъ, какъ весною пожарѣ.

За умови прочитання "з українськими звуковими прикметами" [15, с. 188] до слова *цар* [29, с. 180] точною римою буде *пожар*, що й бачимо в автографі-чернетці. Якщо ж із російською: *царѣ*, то точна рима виходить *пожарѣ* – недоречний омограф-дієслово наказового способу (*пожарѣ* і *пожарѣ*

відрізняються одне від одного за звучанням завдяки опозиції за твердістю-м'якістю [p] – [p'], а також за значенням (дистинктивна функція фонем)).

Твердий кінцевий приголосний [p] зафіксовано в чернетці-автографі ще в іменнику *дурь*, а також у дієслові *повгърь*. На відміну від палаталізованих відповідних російських, як зазначає М. Жовтобрюх, "ствердіння [p] у різних позиціях староукраїнські пам'ятки засвідчують з найдавніших часів" [9, с. 102]. Дослідник наводить приклади з давніх текстів: *Чоботарь* із "Опису замків" 1552 р., *писара* (звідти ж), *звѣра* з "Українського Луцидарію" XVII ст., *теперь* із "Актової книги Житомирського міського уряду" 1583 р. тощо.

Аналогічну ситуацію знаходимо в іншій іменниковій римі *Амурь – дурь*:

Сихъ безпокоить Венерѣнь Амурь,
Всякому Голову мучить свой дурь.

До імені пустотливого крилатого сина богині краси і кохання – *Амур* (не *Амурь*!) точною римою тут виступає український іменник чоловічого роду *дур*. Він вживався саме у такій формі ще сучасником Г. Сковороди – зачинателем нової української літературної мови І. Котляревським (дещо згодом) – і в "Енеїді", і в "Наталці Полтавці", як це ілюструють укладачі академічного одинадцятитомного тлумачного словника української мови: "Дур – 1. Безглузді примхи, капризи. <...> [Вибірний:] *Викинь лиш дур з голови*; <...> 3. Затьмарення свідомості, запаморочення. *До дуру всі тоді пили*" [28, с. 437] (Цитати з "Наталки Полтавки" й "Енеїди" відповідно).

У російській мові іменника чоловічого роду із тотожним значенням немає. В. Далем зафіксовано омонім до нього – *дур* – "твердый, веселый музыкальный лад, строй мажор" [7, с. 503]. Аналогічне тлумачення знаходимо й у Словнику Брокгауза і Ефрона – "музыкальный термин, обозначающий мажорное наклонение лада, в котором третья ступень диатонической гаммы отстоит от первой на большую терцию. Д. приставляется к названию лада, например с-dur (do-majeur)" [35, с. 249]. Жіночого ж роду слово *дурь* із близьким значенням "глупость,

сумасбродство" знаходимо в тлумачному словнику російської мови Д. Ушакова [31, с. 814].

Тут можна додати, що рима *Амурь – дурь* виконує ще і смислове навантаження, підкреслює семантичну спорідненість висміюваних Г. Сковородою недоліків, пристрастей і легковажних пустощів, яких "мудра людина мала б усіляко цуратися" [32, с. 15], тобто рима тут наголошує на основній думці поетичного твору.

Впадає в око аналогічна точна кінцева закрита чоловіча рима з депалаталізованим [р] *мантьрь – повтьрь*, якщо читати вірш "з українськими звуковими прикметами" [15, с. 188]:

Ты <перестроюєшь в> дома строишь на новій Мантьрь,

Онъ все в процентахъ, пожалуй, повтьрь.

Приблизною риму робила би вимова *повтьрь* по-російськи, адже там це дієслово в наказовому способі має м'який кінцевий приголосний, але якраз пом'якшення не бачимо в автографі-чернетці Г. Сковороди – ні переданого за допомогою написання *ь*, ні позначкою *ъ*. Натомість, там чітко читається *ь*.

Також українська вимова депалаталізованого [в] у слові *любовь* робить риму точною: *любовь – каковь*:

Всякому сердцу своя есть любовь,

Всякому горлу свой вкусъ есть каковь.

Уже староукраїнськими пам'ятками XIV ст. була засвідчена твердість губних перед колишнім [ь]. А для нашої літературної мови пізніших часів "це явище стає звичайним <...> у формі іменників називного відмінка однини: *кровь, червь*" [10, с. 219]. Якщо ж "звукові прикмети" будуть російські, рима стає приблизною через те, що різняться твердий і пом'якшений кінцевий [в], а повторюється лише наголошений [о] в останньому складі.

Привертає також увагу іменникова рима *косо – волосовь* в останній строфі Пісні 10-ої – найбільш важливій: Л. Ушкалов стверджує, що філософ має тут на увазі одну "з версій так званого "ванітативного" мотиву (від лат.: "vanitas vanitatum omnia vanitas")" [25, с. 97]. Він тлумачиться як "Рівність усіх

станів перед смертю" (Екл. 1 : 2). У чернетці-автографі Г. Сковородою її відтворено так:

Смерте страшна, Замашная коса,

Ты не щадишь <и црскихъ> ничіихъ волосовъ.

Щодо рими *косо – волосовъ*, то там, як бачимо, в автографі-чернетці слово *коса* подано в називному відмінку, тому і вжито флексію *-а*, а не так, як у кличному *-о*. Тоді *замашная коса* – це не другий вокатив, а характеристика об'єкта першого звертання, смерті. Проте в цьому випадку рима стає приблизною. Тут саме рима може допомогти реконструювати вимову Г. Сковороди, попри його ж написання.

У російській мові форма кличного відмінка була витіснена формами називного, а залишки вокативу збереглися під впливом церковнослов'янської і найближаються до вигуків "Боже!", "Господи!" [2, с. 211–212]. Натомість, якщо прочитати цей фрагмент "з українськими звуковими прикметами" [15, с. 188]: *косо – волосовъ*, рима стає точною. Тобто, тоді тут представлено два вокативи: *смерте* і *косо* (щоправда не можна виключити також можливість впливу церковнослов'янської мови, якій притаманна форма вокативу, як і українській). Такий прийом не вперше трапляється у Г. Сковороди. Згадаємо, наприклад, у Пісні 18-й "Ой ты, птичко жолтобоко" [25, с. 68–69] подвійне звертання: *птичко* і *жолтобоко*. Щодо другого компонента треба зазначити: в українській мові, як і в церковнослов'янській, прикметники не мають форми кличного відмінка. Тоді, напевно, перед нами субстантивований прикметник-комполит *жолтобоко*. Втім, його вживання в цьому контексті може бути потрактовано як прикладку – прийом, досить поширений у фольклорі, наприклад: *дівчино-рибчино, козаченьку-соболою*, де другий компонент розглядається як форма епітета [30, с. 206]. Про зв'язок з народно-поетичною творчістю філософа писав В. Русанівський, наголошуючи, що саме "українські слова й вирази Г. Сковорода бере не стільки з старої літературної мови, скільки з розмовної і фольклорної" [24, с. 130].

Крім названих українських прикмет, представлені, безумовно, в П'єсні 10-й і церковнослов'янські, поширені у

книжній мові XVIII ст.: так, не раз привертало увагу дослідників неповноголосся у слові *нравъ*, а, наприклад, форма *в ково* "передає особливості російської вимови" [24, с. 131] та ін.

Отже, виходячи з наших спостережень над текстом автографа-чернетки П'єсні 10-ої із циклу "Сад божественных п'єсней" Г. Сковороди, можна зробити висновок, що при прочитанні поезії саме з українськими мовними фонетичними ознаками рима у більшості випадків стає точною, тоді як за умови "російського" прочитання – справляє враження неточної, приблизної. Це – свідчення важливої ролі українського компонента в мові поета-філософа. Застосований підхід може бути поширено на аналіз мови інших поетичних творів Г. Сковороди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азбука гражданская с нравоучениями. [Москва, январь 1710]. 19 с. (Рукописи Синода. Коллекции). URL: <http://www.prilib.ru/item/315769>
2. Борковский В. И., Кузнецов П. С. Историческая грамматика русского языка. Изд. 3-е, стереотипное. Москва : КомКнига, 2006. 512 с.
3. Гнатюк Л. П. Мовна свідомість і мовна практика Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції. Автореферат ... доктора філологічних наук. Спеціальність 10.02.01 українська мова. Київ, 2011. 35 с.
4. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. 446 с.
5. Гнатюк Л. Мова другої половини XVIII ст. // Історія української літератури. Т. 2. *Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.)*. Київ : Наукова думка, 2014. С. 637–642.
6. Гнатюк Л. Староукраїнська орфографічна традиція і проблема озвучення текстів Г. Сковороди // *У силовому полі мови: пам'яті І. П. Ченігу*. Київ : КММ, 2011. С. 63–70.
7. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. Т. 1. А–З. Набрано и напечатано со второго издания 1880–1882 гг. Москва : Гос. изд-во иностр. и национальн. словарей, 1956. 700 с.

8. Жовтобрюх М. А. Відбиття процесу становлення фонологічної системи української літературної мови у творах Г. Сковороди // *Мовознавство*, 1972. № 4. С. 59–70.

9. Жовтобрюх М. А., Волох О. Т., Самійленко С. П., Слинько І. І. Історична граматики української мови. Київ : Вища школа, 1980. 318 с.

10. Жовтобрюх М. А., Русанівський В. М., Скляренко В. Г. Історія української мови: Фонетика. Київ : Наук. думка, 1979. 367 с.

11. Іваньо І. В. Від редакційної колегії // Г. Сковорода. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 1. С. 5–9.

12. Іваньо І. В. Примітки // Г. Сковорода. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 1. С. 465–527.

13. Квятковский А. Поэтический словарь / Науч. ред. И. Роднянская Москва : Советская энциклопедия, 1966. 376 с.

14. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Радянська школа, 1971. 486 с.

15. Лесів М. Мова Григорія Сковороди // *Науковий збірник Українського Вільного Університету*. Мюнхен, 1996. Т. 18. С. 185–196.

16. Мурьянов М. Ф. Поэтика старославянизмов // *Сравнительное изучение литератур: Сб. ст. к 80-летию М. П. Алексеева*. Ленинград : Наука; Ленингр. отд., 1976. С. 12–17.

17. Николаев С. Л. К реконструкции древнерусских стихотворных текстов // *Славянское языкознание. XVI Международный съезд славистов*. Белград, 20–27 августа 2018 г. Доклады российской делегации. Москва : ИСл РАН, 2018. С. 351–382.

18. Передрієнко В. А. Українська народна мова XVIII ст. у творах Г. С. Сковороди // *Тези доповідей Республіканської наукової конференції, присвяченої 250-річчю з дня народження Г. С. Сковороди (1922–1794)* / [редкол.: З. С. Голубєва (відп. ред.) та ін.]. Харків, 1972. С. 91–94.

19. Передрієнко В. А. Формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі. Київ : Наукова думка, 1979. 143 с.

20. Перетц В. Н. Краткий очерк методологии истории русской литературы. Пособие и справочник для преподавателей, студентов и для самообразования. Петроград : Academia, 1922. 164 с.

21. Півторак Г. [Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції. К. : ВПЦ "Київський університет, 2010. – 446 с.] // *Мовознавство*, 2011, № 3. С. 78–84.

22. Плюш П. П. Історія української лтературної мови. Київ : Вища школа, 1971. 424 с.
23. Різник М. Г. Письмо і шрифт. / За ред. В. І. Касіяна. Київ : Вища школа, 1978, 150 с.
24. Русанівський В. М. Історія української лтературної мови. Київ : АртЕк, 2001. 392 с.
25. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Л. Ушкалова Едмонтон – Торонто : Видавництво Канадського Інституту Українських Студій; Харків : Майдан, 2011. 1400 с.
26. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 1. 532 с.
27. Словарь литературоведческих терминов. Редакторы-составители Л. И. Тимофеев и С. В. Тураев. Москва : Просвещение, 1974. 512 с.
28. Словник української мови: В 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; За ред. І. К. Білодіда. Т. 2: Г–Ж. Київ : Наукова думка, 1970. 550 с.
29. Словник української мови: В 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; За ред. І. К. Білодіда. Т. 11: Х–Ь. Київ : Наукова думка, 1980. 699 с.
30. Тимошенко П. Д. Епітет // Шевченківський словник. У двох томах. Київ, 1976. Т. 1. 416 с.
31. Толковый словарь русского языка: В 4 т. / Под ред. Д. Н. Ушакова. Т. 1: А–К. Москва : Гос. ин-т "Сов. энцикл."; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935. 844 с.
32. Ушкалов Л. Григорій Сковорода // Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Л. Ушкалова. Едмонтон – Торонто : Видавництво Канадського Інституту Українських Студій; Харків : Майдан, 2011. С. 9–48.
33. Ушкалов Л. Переднє слово // Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / За ред. проф. Л. Ушкалова. Едмонтон – Торонто : Видавництво Канадського Інституту Українських Студій; Харків : Майдан, 2011. С. 3–8.
34. Шевченко Л. І. Опозиція символіки у Г. Сковороди як аргумент до культурно-мовної диглосії пізнього бароко // *Лінгвістичні дослідження* : [зб. наук. пр.]. 2003. Вип. 10. С. 35–41.
35. Энциклопедический словарь. Брокгауз и Ефрон: В 86 томах с иллюстрациями и дополнительными материалами. Под ред. проф. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева и заслуж. проф.

Ф. Ф. Петрушевскаго. Издатели: Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. Т. XI (21) Домиции – Евреинова. С.-Петербург, 1893. 476 с.

REFERENCES

1. *The civilian ABC with morals* [Azbuka hrazhdanskaia s pravouchenyamiy]. [Moskva, yanvar 1710]. 19 s. (Rukopysy Synoda. Kollektssyy). URL: <https://www.prlib.ru/item/315769>

2. Borkovskiy V. Y., Kuznetsov P. S. *Historical grammar of the Russian language* [Istorycheskaia hrammatyka russkoho yazyka]. Ed. 3rd, stereotypical. Moskva : KomKnyha, 2006. 512 s.

3. Hnatiuk L. P. *Language consciousness and linguistic practice of Gregory Skovoroda in the context of the Old Ukrainian book tradition* [Movna svidomist i movna praktyka Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukrainskoi knyzhnoi tradytsii]. Abstract ... Doctor of Philology. Specialty 10.02.01 Ukrainian language. Kyiv, 2011. 35 s.

4. Hnatiuk L. P. *The Linguistic Phenomenon of Gregory Skovoroda in the Context of the Old Ukrainian Book Tradition* [Movnyi fenomen Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukrainskoi knyzhnoi tradytsii]: Monograph. Kyiv : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universytet", 2010. 446 s.

5. Hnatiuk L. *The language of the second half of the XVIII century* [Mova druhoi polovyny XVIII st.]. // History of Ukrainian Literature. Vol. 2. Ancient literature (the second half of the XVI–XVIII centuries). Kyiv : Naukova dumka, 2014. S. 637–642.

6. Hnatiuk L. *The Old-Ukrainian Orthographic Tradition and the Problem of Speaking of G. Skovoroda* [Staroukrainska orfohrafichna tradytsiia i problema ozvuchennia tekstiv H. Skovorody] // In the Power Field of the Language: I. P. Chepigi's Memory. Kyiv : KMM, 2011. S. 63–70.

7. Dal V. Y. *Explanatory dictionary of the living Great Russian language* [Tolkovyiy slovar zhyvoho velykorusskoho yazyka]: in 4 volumes of Vol. 1. A-Z. Typed and printed from the second edition of 1880-1882. Moskva : Hos. yzd-vo ynostr. y natsyonaln. slovarei, 1956. 700 s.

8. Zhovtobriukh M. A. *Reflection of the process of formation of the phonological system of the Ukrainian literary language in the works of G. Skovoroda* [Vidbytta protsesu stanovlennia fonolohichnoi systemy ukrainskoi literaturnoi movy u tvorakh H. Skovorody] // Movoznavstvo, 1972. № 4. S. 59–70.

9. Zhovtobriukh M. A., Volokh O. T., Samiilenko S. P., Slynko I. I. *Historical grammar of the Ukrainian language* [Istorychna hrammatyka ukrainskoi movy]. Kyiv : Vyshcha shkola, 1980. 318 s.

10. Zhovtobriukh M. A., Rusanivskiy V.M., Skliarenko V.H. *History of the Ukrainian language: Phonetics* [Istoriia ukrainskoi movy: Fonetyka]. 1979. 367 s.
11. Ivano I. V. From editorial board [Vid redaktsiinoi kolehii] // H. Skovoroda. *Povne zibrania tvoriv: U 2-kh t.* Kyiv : Naukova dumka, 1973. T. 1. S. 5–9.
12. Ivano I. V. *Notes* [Prymitky] // H. Skovoroda. From the editorial board: *U 2-kh t.* Kyiv : Naukova dumka, 1973. T. 1. S. 465–527.
13. Kviatkovskiy A. *Poetic Dictionary* [Poetycheskyi slovar] / Nauch. red. Y. Rodnianskaia Moskva : Sovetskaia entsyklopedyia, 1966. 376 s.
14. Lesyn V. M., Pulynets O. S. *Dictionary of literary terms* [Slovyk literaturoznavchykh terminiv]. 3-tie vyd., pererob. i dop. Kyiv : Radianska shkola, 1971. 486 s.
15. Lesiv M. *Language of Gregory Skovoroda* [Mova Hryhoriia Skovorody] // Naukovyi zbirnyk Ukrainського Vilnoho Universytetu. Miunkhen, 1996. T. 18. S. 185–196.
16. Murianov M. F. *Poetry of the Old Slavic words* [Poetyka staroslavianyzyimov] // *Sravnitelnoe izucheniye lyteratur: Sb. st. k 80-letiyu M. P. Alekseeva.* Lenynhrad : Nauka; Lenynhr. otd., 1976. S. 12–17.
17. Nykolaev S. L. *On the reconstruction of ancient Russian poetry texts* [K rekonstruktsyy drevnerusskykh stykhotvornykh tekstov] // *Slavianskoe yazykoznanie. XVI Mezhdunarodnyi s'ezd slavyistov.* Belhrad, 20–27 avhusta 2018 h. Doklady rossiyskoi delehatsyy. Moskva : YSI RAN, 2018. S. 351–382.
18. Peredriienko V. A. *Ukrainian folk language of the XVIII century. in the works of G. S. Skovoroda* [Ukrainska narodna mova XVIII st. u tvorakh H. S. Skovorody] // *Tezy dopovidei Respublikanskoi naukovoï konferentsii, prysviachenoi 250-richchiu z dnia narodzhennia H.S. Skovorody (1922–1794) / [redkol.: Z. S. Holubieva (vidp. red.) ta in.].* Kharkiv, 1972. S. 91–94.
19. Peredriienko V. A. *Formation of the Ukrainian literary language of the eighteenth century. on a national basis* [Formuvannia ukrainskoi literaturnoi movy XVIII st. na narodnii osnovi]. Kyiv : Naukova dumka, 1979. 143 s.
20. Peretts V. N. *A brief outline of the methodology of the history of Russian literature. Manual and reference book for teachers, students and self-education* [Kratkyi ocherk metodolohyy ystoryy russkoi lyteratury. Posobyie y spravochnyk dlia prepodavatelei, studentov y dlia samoobrazovaniia]. Petrohrad : Academia, 1922. 164 s.

21. Pivtorak H. [Hnatiuk L.P. *The linguistic phenomenon of Gregory Skovoroda in the context of the old Ukrainian book tradition*. K. : VPTs "Kyivskyi universytet, 2010. – 446 s.] [Movnyi fenomen Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukrainskoi knyzhnoi tradytsii] // *Movoznavstvo*, 2011, № 3. S. 78–84.
22. Pliushch P. P. *History of the Ukrainian literary language* [Istoriia ukrainskoi l'vteraturnoi movy]. Kyiv : Vyshcha shkola, 1971. 424 s.
23. Riznyk M. H. *Letter and font* [Pysmo i shryft]. / Za red. V. I. Kasiana. Kyiv : Vyshcha shkola, 1978, 150 s.
24. Rusanivskiy V. M. *History of the Ukrainian literary language* [Istoriia ukrainskoi l'vteraturnoi movy]. Kyiv : ArtEk, 2001. 392 s.
25. Skovoroda H. *Full Academic Collection of Works* [Povna akademichna zbirka tvoriv] / Za red. prof. L. Ushkalova Edmonton – Toronto : Vydavnytstvo Kanadskoho Instytutu Ukrainskykh Studii; Kharkiv : Maidan, 2011. 1400 s.
26. Skovoroda H. *Complete collection of works* [Povne zibrannia tvoriv]: In 2 Vol. Kyiv : Naukova dumka, 1973. T. 1. 532 s.
27. *Dictionary of literary terms* [Slovar lyteraturovedcheskykh termynov]. Redaktory-sostavytely L. Y. Tymofeev y S. V. Turaev. Moskva : Prosveshchenye, 1974. 512 s.
28. *Dictionary of the Ukrainian language* [Slovyk ukrainskoi movy]: In 11 volumes / AN URSR. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; Za red. I. K. Bilodida. T. 2: H–Zh. Kyiv : Naukova dumka, 1970. 550 s.
29. *Dictionary of the Ukrainian language* [Slovyk ukrainskoi movy]: In 11 volumes/ AN URSR. In-t movoznavstva im. O. O. Potebni; Za red. I. K. Bilodida. T. 11: Kh–b. Kyiv : Naukova dumka, 1980. 699 s.
30. Tymoshenko P. D. *Epithet* [Epitet] // *Shevchenkivskyi slovnyk*. U dvokh tomakh. Kyiv, 1976. T. 1. 416 s.
31. *Explanatory dictionary of the Russian language* [Tolkovy slovar russkoho yazyka]: In 4 volumes. / Pod red. D. N. Ushakova. T. 1: A–K. Moskva : Hos. yn-t "Sov. entsykl."; OHYZ; Hos. yzd-vo ynostr. y nats. slov., 1935–1940. 844 s.
32. Ushkalov L. *Grigory Skovoroda* [Hryhori Skovoroda] // Skovoroda H. *Povna akademichna zbirka tvoriv* / Za red. prof. L. Ushkalova. Edmonton – Toronto : Vydavnytstvo Kanadskoho Instytutu Ukrainskykh Studii; Kharkiv : Maidan, 2011. S. 9–48.
33. Ushkalov L. *The Foreword* [Perednie slovo] // Skovoroda H. *Povna akademichna zbirka tvoriv* / Za red. prof. L. Ushkalova. Edmonton – Toronto : Vydavnytstvo Kanadskoho Instytutu Ukrainskykh Studii; Kharkiv : Maidan, 2011. S. 3–8.

34. Shevchenko L. I. *Opposition of Symbolism in G. Skovoroda as an Argument to the Cultural-Linguistic Diglocy of the Late Baroque* [Оpozytsiia symboliky u H. Skovorody yak arhument do kulturno-movnoi dyhlosii piznoho baroko] // *Linhvistychni doslidzhennia* : [zb. nauk. pr.]. 2003. Vyp. 10. S. 35–41.

35. *Encyclopedic Dictionary* [Entsyklopedycheskyi slovar]. Brokhaus and Efron: 86 volumes with illustrations and additional materials. Pod red. prof. Y.E. Andreevskaho, K. K. Arseneva y zasluzh. prof. F.F. Petrushevskaho. Yzdatel: F. A. Brokhauz, Y. A. Efron. T. XI (21) Domytsyy – Evreynova. S.-Peterburhъ, 1893. 476 s.

Дата надходження до редакції – 18.10.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 20.11.2018 р.

УДК 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.39-53>

Сизонов Д.Ю.

ОЦІННІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ СУЧАСНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Анотація. У статті аналізується категорія оцінності як домінантної характеристики сучасної фразеології. Розглядається широкий спектр наукових поглядів на оцінку в межах неонапрямків лінгвістики – медіа- та юрислінгвістики, сугестивної та політичної лінгвістики, психолінгвістики та ін. Аналіз іманентності оцінки в сучасній лінгвістиці набув особливої актуальності в теорії функціоналізму: оцінність фразеологізма – не факультативна ознака, а така, що лежить в основі його семантики. Оцінка, відповідно, розглядається з урахуванням початкового емоційно-експресивного забарвлення фразеологізма. Доведено, що ціннісні параметри фразеології закладені в її комунікативній сутності, адже фразеологізм а ргіогі несе в собі якусь оцінку. Якщо розглядати оцінність як опозиційний комплекс ціннісних орієнтирів (добро / зло, красивий / некрасивий, цікавий / нецікавий, багато / мало та ін.), то фразеологізм визначається як вербалізована форма таких опозицій у

процесі комунікації. Логічно, що при творенні нових фразеологізмів, напр., у масовій комунікації, саме оцінка визначає вектор функціонування фразеології. Медійна фразеологія, таким чином, є дзеркальним відображенням настроїв суспільства, його ціннісних переконань та актуальною в часових рамках (це є водночас екстралінгвальною характеристикою медіафразеологізма й основою для його подальшого функціонування та масового тиражування). Нами доведено, що на фразеологічну оцінність впливають такі позамовні фактори, як політика, культура, інформаційні технології та ін., а також наслідки мовної комунікації в новий час. Поява нової фразеології є також результатом оцінного переосмислення усталених мовних форм певних галузей – спортивної, мистецької, медичної, освітньої та ін. Отже, оцінність є універсальною характеристикою фразеологізма, якщо враховувати факт формування цінностей суспільства через мовні явища. Аксіологічність кожного фразеологізма визначається в соціальних параметрах, де медія залишаються головним інструментом для ретрансляції ціннісних орієнтирів суспільства засобами мови, зокрема і фразеологізмами.

Ключові слова: фразеологізм, функціональна стилістика, оцінність, аксіологічність, сучасна українська мова.

Інформація про автора: Сизонов Дмитро Юрійович – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: dm_sizonov@ukr.net.

Dmytro Y. Syzonov

EVALUATION AS CATEGORY OF MODERN PHRASEOLOGY

Abstract. The article analyzes the category of evaluation as dominant characteristics of modern phraseology. A wide range of scientific views on evaluation within the framework of new linguistic directions (media linguistics, legal linguistics, suggestive linguistics, political linguistics, psycholinguistics etc.) is considered. The immanence of evaluation in modern linguistics has become particularly relevant in the theory of functionalism, where the evaluation of a phraseologism is judged as not an optional feature, but one which underlies its semantics. The evaluation, accordingly, is considered with respect to the initial emotional-

expressive connotation of a phraseologism. It is proved that value parameters of phraseology are laid down in its communicative essence, as any phraseologism a priori carries some sort of evaluation. If we regard evaluation as an oppositional set of value orientations (good / evil, beautiful / ugly, interesting / uninteresting, many / few, etc.), we can define a phraseologism as a verbalized form of such oppositions in the communication process. Logically, when creating new phraseologisms (e.g. in mass communication) it is the category of evaluation that determines the vector of functioning of phraseology. Hence, media phraseology is a mirror image of sentiments and value beliefs of a certain society and is relevant in the time frame (which is an extralinguistic characteristics of a media phraseologism and a basis for its further functioning and mass reproduction). We have proven that phraseological evaluation is influenced by extralinguistic factors such as politics, culture, information technologies, etc. The emergence of a new phraseology is the result of evaluative reconsideration of traditional linguistic forms of certain industries – sports, arts, medicine, education, etc. Consequently, evaluation is a universal category of a phraseologism, considering the fact of formation of society's values through language phenomena. The axiology of each phraseologism is determined in social parameters, where media remains the main tool for the retransmission of society's value orientations through the means of language, the main of which are phraseologisms.

Keywords: phraseologism / idiom, functional linguistics, evaluation, axiology, modern Ukrainian language.

Information about author: Syzonov Dmytro Yurijovych – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: dm_sizonov@ukr.net.

Сизонов Д.Ю.

ОЦЕНОЧНОСТЬ КАК КАТЕГОРИЯ СОВРЕМЕННОЙ ФРАЗЕОЛОГИИ

Аннотация. В статье анализируется категория оценочности как доминанты современной фразеологии. Рассматривается широкий спектр научных взглядов на оценку в различных неолингвистических направлениях – медиа- и юрислингвистике, суггестивной и политической лингвистике, психолингвистике и др. Анализ имманентности оценки в современной лингвистике приобрел особую

актуальность в теории функционализма: оценочность фразеологизма – не факультативная характеристика, а такая, что лежит в его семантической основе. Оценка, соответственно, рассматривается с учетом изначальной эмоционально-экспрессивной окраски фразеологизмов. Доказано, что ценностные параметры фразеологии заложены в ее коммуникативной сущности, ведь фразеологизм а priori несет в себе какую-то оценку. Если рассматривать оценочность как оппозиционный комплекс ценностных ориентиров (добро / зло, красивый / некрасивый, интересный / неинтересный, много / мало и др.), то фразеологизм определяется как вербализованная форма таких оппозиций в процессе коммуникации. Логично, что при создании новых фразеологизмов, напр., в массовой коммуникации, именно оценка определяет вектор функционирования фразеологии. Медийная фразеология, таким образом, является зеркальным отражением настроений общества, их ценностных убеждений и актуальна в определенных временных рамках (этот экстралингвистический параметр медиафразеологизма – основа для его дальнейшего функционирования и массового тиражирования). Нами доказано, что на фразеологическую оценочность влияют такие внеязыковые факторы, как политика, культура, информационные технологии и др. Появление новой фразеологии является результатом оценочного переосмысления традиционных (сложившихся и устоявшихся) языковых форм определенных отраслей – спортивной, медицинской, образовательной, сферы искусства и др., а также в процессе языковой коммуникации в новых реалиях. Итак, оценочность – универсальная характеристика фразеологизмов, если учитывать факт формирования ценностей общества через речевые явления. Аксиологичность фразеологизма определяется в социальных параметрах, где медиа остаются главным инструментом для ретрансляции ценностных ориентиров общества через средства языка, в т.ч. фразеологизмы.

Ключевые слова: фразеологизм, функциональная стилистика, оценочность, аксиологичность, современный украинский язык.

Информация об авторе: Сизонов Дмитрий Юрьевич – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: dm_sizonov@ukr.net.

Оцінність вважається важливим критерієм для комунікативного потенціалу мови. Аналіз іманентності оцінки є особливо актуальним у теорії функціоналізму: мовна одиниця розглядається з позиції її функціонально-стилістичного навантаження в тексті (особливо переконливо це виявляється в експресивних стилістичних засобах, що є домінантними, напр., в розмовному, художньому, мас-медійному стилях).

Наукова проблематика оцінки як лінгвістичної категорії на сьогодні детальніше розроблена в лексикології, ніж у фразеології, що також пояснює наш інтерес до досліджуваної проблеми. Репрезентативність оцінності в одиницях вторинної номінації мотивована динамічними процесами в літературних мовах, їх еволюцією та функціональним навантаженням. Цю дослідницьку проблему особливо актуально розглядати в контексті перспективного в 21 ст. антропоцентричного ракурсу пізнання, з особливою увагою до вербалізованих форм людського мислення та буття (якщо постулювати тезу про бінарність *об'єктивного / суб'єктивного*, то категорія оцінки завжди була співмірною з мовою, а ставлення комуніканта до позамовної дійсності активно виявлялося / виявляється через вербалізовані форми, що реалізуються у взаємопротилежностях).

Як відомо, категорію оцінки в наш час суттєво розширено, що пов'язано з новими ракурсами дослідження мовних явищ. Логічним видається і широкий спектр наукових поглядів на оцінку в межах лінгвістичних неонапрямків – *медіа- та юрислінгвістики, сугестивної та політичної лінгвістики, психолінгвістики* та ін. оцінку аналізують як:

(1) категорію, що "виявляється в емоційно-експресивному забарвленні мовних одиниць, спричиненому суспільним інформаційно-аналітичним контекстом" [7, с. 132];

(2) постійну домінанту процесу комунікації, що використовується або регулярно (йдеться про ядрову позицію), або нерегулярно (периферійну позицію), уточнюючи та модифікуючи оцінні відношення [1, с. 86];

(3) "лінгвістичний принцип кваліфікації мовних явищ, що реалізується в аналізі тексту на основі пізнання характеру функціонування мовних одиниць – слів із особливою конотацією семантики, модальних слів, фразеології, специфіки синтаксичних конструкцій та ін." [11, с. 101];

(4) універсальну категорію сучасного медіатексту, що є основою маніпуляції масової свідомості [6].

Розвиток інноваційних лінгвістичних напрямків веде до кореляції дослідницького вектора категорії оцінності, що об'єктивується різними підходами до його розуміння: від *структурно-системного* та *логіко-філософського* до *функціонально-стилістичного* та *когнітивно-прагматичного* (див. праці Н. Арутюнової, О. Вольф, В. Жайворонка, А. Загнітка, Т. Космеди, Т. Радзієвської, О. Снитко та ін.).

У лінгвостилістиці **оцінку**, відповідно, називають провідною (домінантною) категорією, що пов'язана з мисленнєво-комунікативною діяльністю людини: вона наявна в текстах усіх функціональних стилів і є стрижневою для вибору мовного ресурсу в різних типах комунікації. Говорячи про універсальність категорії оцінності у функціональній стилістиці, наголосимо на широкій науковій інтерпретаційності досліджуваного нами питання, що визначається як "функціональний семантико-стилістичний стрижень" (О. Вольф), "основна реалізація стилістичного ресурсу" (М. Кожина), "яскравий виразник прагматичного значення в мові" (А. Вежбицька), "домінатна характеристика висловлювання" (Н. Арутюнова), "аксіологічна сутність комунікації" (Ф. Бацевич) та ін.

Найбільш широко оцінність як стилістичну категорію розглядають у своїх наукових працях Ю. Апресян, Т. Коць, С. Єрмоленко, Л. Мацько, О. Стишов, Л. Шевченко та ін. Інтерпретація оцінності як релевантної характеристики мовного ресурсу залишається актуальною і сьогодні, якщо наголошувати на постійному аксіологічному характері семантики лексеми / фразеологізма (через ставлення мовця до об'єкта комунікації). Широкий дослідницький спектр аналізу аксіологічних домінант

.....

в різних сферах комунікації, зокрема медійній, переконливо підтверджують і заявлені актуальні теми доповідей членів Стилістичної комісії Міжнародного з'їзду славистів у Сербії у 2018 р. ("Аксіологічний потенціал сучасного медіатексту" Т Кузнєцової, "Символи модерної культури в інтертексті слов'янських медіа" Л. Шевченко, *Rzeczywistość społeczno-kulturowa – media-styl*" С. Гайди, "Медиакультура, стиль и информационное общество" Н. Клушиної та ін.).

Статус оцінності у фразеології можна визначити як закріплення в її семантиці загальних понять в опозиціях добра / зла, схвалення / несхвалення, красивого / некрасивого, любові / ненависті та ін., що віддзеркалюють ставлення мовця до навколишньої дійсності (через індивідуальну / масову систему оцінних значень). Для підтвердження нашої тези згадаємо шкалу оцінки О. Вольф, що відображає мовний потенціал комуніканта та його виняткові ідіостилістичні характеристики, виражені через оцінку. Фразеологія, в такому аспекті, виступає оцінним мовним кодом відображення почуттів, емоцій, уподобань, моральних якостей людини / соціуму. Важливо наголосити, що вибір актуальних фразеологізмів з оцінним значенням у процесі комунікації корелюється з ситуацією та часом, а в масовій комунікації – фоновими знаннями реципієнтів.

Окреслюючи оцінку за шкалою від позитивного до негативного значень, багато дослідників наголошують і на нейтральній оцінці у структурі фразеологізма, що, за нашими спостереженнями, *a priori* відсутня. Диктується це природою самого фразеологізма, в якому закладена експресія (на цьому наголошували французькі стилісти початку 20 ст., які пояснювали стилістичну сутність усталених мовних конструкцій). Нейтральна ж оцінка може бути наявна хіба що у клішованих фразеологічних конструкціях чи фразеологізованих термінах, які втратили свою метафоризацію та експресію. З одного боку, фразеологізми подібного типу вживаються мовцем без належної експресії (а отже, й оцінки), з іншого боку, фразеологізм у процесі мовної еволюції втратив свою експресію

(тобто, на початковому етапі формування така оцінність була наявна). Тому логічним видається погляд на фразеологізм як емоційно-експресивну одиницю з оцінним значенням.

Цікавими видаються погляди на фразеологізм із міждисциплінарних позицій, зокрема в дискурсі логіки та філософії. Так, у логіко-структурному плані визначається предмет, критерій оцінки та власне оцінка [3, с. 120-122]. Т. Радзієвська в останній компонент включає "мовні засоби вираження кваліфікативної семантики" [8, с. 49], що пов'язані з індивідуально-авторськими особливостями мовця. З філософського погляду оцінка є способом вираження значимості та домінантності чогось у процесі комунікації. Фразеологізм для закарбування в мовній свідомості, у такому разі, має нести в собі всі зазначені характеристики, що притаманні оцінці. До того ж вербалізована оцінка найбільш переконливо виявляється в тих типах комунікації, де оцінно-експресивне значення є домінантним – в розмовному та мас-медійному функціональних стилях.

Саме для мас-медіа фразеологізм – один із дієвих засобів передати оцінку, завдяки якій реципієнт сприймає навколишню дійсність та інтерпретує подану інформацію. Найбільше це виявляється через заголовок статті (якщо йдеться про інформаційно-аналітичні та художньо-публіцистичні жанри ЗМІ) та / або слоган (якщо йдеться про рекламні жанри та PR-тексти). Виконуючи маніпулятивну функцію, фразеологізм при масовому тиражуванні може визначати ціннісні домінанти суспільства, і в рекламі це відбувається максимально точно та переконливо (див. наші дослідження з цього питання [9]).

Оцінка активно впливає і на стилістичну трансформацію фразеології, напр., у політичній (*Альфа і Омега українського політикуму, отримати депутатський імунітет, "язык" до Києва доведе, штучне дихання парламентаризму, дати політичний старт кампанії, свіжа політична кров, верхівка айсберга корупції* та ін.) та рекламній (*Благо. Хто перший раз – того і бабки; Флінт. Снеки всьому голова; Аваль. Кохання з першого депозиту; Мівіна. Любов з першої ложки; Лото-*

.....
Забава. Справа на мільйон. Вигравай!, Tide. І прання під домашнім арештом та ін.) комунікаціях.

Категорія оцінності медійної фразеології є властивою засобом масової комунікації, що не тільки інформують, але й переконують. Мовний ресурс, який добирається журналістами для вираження думки, є засобом маніпуляції, де ключовою виявляється оцінка. Очевидно, що в мас-медіа фразеологія допомагає якісніше оцінити ситуацію. Пор., заголовки медіастатей на одну тематику: **Вести в оману: як "валютчики" заплутують киян** ("СТН", ТРК "Київ", 17.03.2014), **З коливанням курсу на сьомому небі лише спекулянти** ("Новини", "112 канал. Україна", 03.03.2014); **Альфа без омеги, або коли завершиться "валютна лихоманка"** ("Факти", "ICTV", 15.03.2014); **"Міняли 90-х" на кожному кроці, та НБУ не гарантує якісь зміни** ("ТСН", 1+1, 21.03.2014).

Оцінне значення фразеології різних структурних типів має специфічні вияви (очевидно, що на це впливає комунікативна ситуація). Від дії оцінного фактора залежать передусім семантичні особливості фразеологізма, що лежать в його етимології. Саме тому думка Н. Арутюнової про закономірний шлях фразеологізма від оцінного значення до оцінного вживання є, на наш погляд, аксіоматичною. Спостережено, що оцінка виявляє сутність фразеологізма у процесі комунікації та дозволяє йому входити у максимально широкі контексти. Фразеологізми з первинним оцінним значенням незалежно від контекстуальних умов функціонують у мові з первинною семантикою (оцінка, як уже наголошувалось, була закладена в семантику фразеологізма при його створенні). Фразеологізми ж оцінного вживання завжди мають вторинну семантику, що у процесі мовлення набуває додаткової експресії. Іншими словами, власне оцінне значення є характеристикою системи мови, а оцінне вживання – стилістичним призначенням мови (на що впливає динаміка мовних процесів).

Як відомо, оцінка завжди будується на протиставленнях: і на рівні семантики, і на рівні деривації. Існування семантичної опозиції фразеологізмів, що відбиті в різних функціональних

стилях, виправдовує велика кількість словників, ґрунтовнішим із яких ми вважаємо академічну лексикографічну працю В. Калашника та Ж. Колоїз (2004). Під фразеологічною опозицією автори розуміють "системну фразеологію, що передбачає контрастне протиставлення оцінної семантики і відзначається єдністю смислової, логічної сутності, повною чи частковою нетотожністю компонентного складу" [4, с. 5]. Як бачимо, в опозиції "фразеологізм – фразеологізм" оцінка відіграє провідну роль: вона закладається у фразеологічне значення та розвиває його під впливом комунікативних реалій. Фразеологізм фактично виступає потужним стилістичним засобом вербалізації оцінки в різних мовленнєвих ситуаціях.

Деривація традиційних чи поява нових фразеологізмів за допомогою оцінки може змінюватися завдяки екстралінгвальним факторам, напр., політичній ситуації чи суспільним реаліям. Вдалим прикладом може слугувати виникнення неофразем під час і після подій Помаранчевої революції 2004 р. (*ці руки нічого не крали; банду геть!; помаранчеве майбутнє; вибіркоче правосуддя; виборчі туристи; третя сила; "помножити на нуль"*) та Революції Гідності 2014 р. (*палити шини; "майданити" країну; зелені чоловічки; день гніву; небесна сотня; золотий батон*) та ін.

Т. Космеда категорію оцінки пропонує розглядати "як структурно-семантичну, функціональну, прагмасемантичну категорію, що містить такі концепти, як схвалення / осуд, згода / незгода, симпатія / антипатія" [5, с. 10]. Фразеологізм через своє приховане значення в такому випадку може чітко виявляти цю смислову опозицію: *з щирим серцем – повертатися спиною, шито білими нитками – шито й крито, кров з молоком – шкіра та кістки, молоде й зелене – собаку з їсти та ін.*

У зв'язку з динамікою мови фразеологізми можуть набувати нових оцінних значень. Як домінантну цю якість пропонує визначати О. Стишов: "суспільні явища вимагають нових номінацій, а також певної **о ц і н к и** (шрифтовий наголос наш – Д.С.). Цю роль виконують нові фразеологічні одиниці, які збагачують і розширюють мову" [10, с. 37]. Саме тому оцінку

логічно називати серед первинних характеристик нової фразеології, що виникає в різних сферах суспільної діяльності: медичній (*штучне дихання; викликає алергію; виробити імунітет* та ін.), спортивній (*гра в одні ворота; перебувати у гарній формі; тримати удар; гра без правил* та ін.), культурній (*вихід на сцену; провідна роль; дійові особи; за сценарієм* та ін.), політичній (*адміністративний ресурс; візитка Яроша; маємо те, що маємо; любі друзі; майданівський сценарій* та ін.), а також за допомогою позалітературних елементів мови – молодіжного сленгу, просторіччя, вульгаризмів та жаргону (*ловити кайф; бути падсталом; повний капець; усе по фігу; шити справу; рубити бабло* та ін.).

Важливо наголосити, що дослідники кінця 20 ст. вирізняли три основних мікрокомпоненти у структурі конотації фразеологічної одиниці: номінативний, експресивний та оцінний. Оцінний компонент фразеології завжди виявляється через суб'єктивну інтерпретацію (що є логічним у тлумаченні природи оцінки). Саме тому у структурно-семантичному плані фразеологізми (в широкому значенні) творяться і функціонують у мові як результат стилістичного перифразування. Перифрази, використані вдало в процесі комунікації, можуть набувати рис семантичної усталеності та широкої відтворюваності за межами контексту, що і є причиною подальшого їх стилістичного поширення: *чорне золото; блакитний екран; золотий вік; місто каштанів; небесна сотня; "зелені" чоловічки* (наводячи такі приклади, ми орієнтуємося на західноєвропейський підхід до досліджуваного явища, який передбачає включення до складу фразеологізмів клішованих конструкцій, афоризмів, фразеологізованих терміносполук, крилатих висловів та усталених перифраз).

У своїх наукових розвідках Н. Арутюнова, А. Вежбицька, Ю. Степанов та ін. прибічники лінгвокультурологічного підходу до осмислення мови, адже саме вона формує систему позитивних цінностей (фразеологія, відповідно, є вербальним маркером таких цінностей).

Саме через те, що оцінне значення характеризує ставлення мовця до комунікативної ситуації, фразеологізм може бути одним із виявів модальності в мові. Вважаємо, що, чим сильніше розвинене в тому чи іншому фразеологізмі модальне значення оцінки, тим менше здатний такий фразеологізм виконувати тільки називну функцію. Тут вважаємо слушною думку Н. Арутюнової про загальнооцінне ("общеоценочное") та частковооцінне ("частичнооценочное") значення кожного висловлювання, де основним інструментарієм для досягнення кінцевої мети залишається мовний ресурс, зокрема й фразеологія (навіть якщо вона є модальною конструкцією).

Ще В. Виноградов наголошував на оцінному принципі побудови фразеологізма в процесі комунікації: "номінативне і семантичне часом можуть розходитися. Особливо відчутна ця розбіжність тоді, коли фразеологізм не називає лаконічно предмет або явище, а образно, оцінно його характеризує" [2, с. 145]. Йдеться про те, що сучасний закон економії мовних ресурсів реалізується при влучному використанні фразеологізма: як традиційного, так і нового. Комуніканти часто свідомо сплутують значення фразеологізма, що вносить оцінне навантаження в мовлення (стилістично це реалізовано в явищах семантичної та структурної трансформацій, прийомів каламбуру, іронії, сарказму та ін.).

Отже, будь-який фразеологізм може тяжіти до розширення своєї оцінної функції (навіть якщо він структурно не змінюється). І це, за нашим спостереженням, пов'язано з намаганням мовця збагатити своє мовлення та наситити його стилістично-забарвленими засобами.

Розглядаючи новий фразеологізм, зокрема в медіа, ми дійшли висновку, що він виступає комплексом мовних маркерів сучасної комунікації, фактично реагуючи на соціальні зміни, що відбуваються за посередництва мас-медіа (передусім у суспільно-політичному контексті). Тут варто наголосити на позамовних факторах формування нової фразеології, що виступають домінантними при її творенні та подальшій деривації.

Таким чином, можемо стверджувати, що аксіологічний вплив фразеології на масову свідомість є одним із найпотужніших, а медіа фактично виступають "дзеркалом" українських / світових реалій, тиражуючи вдалі (щодо конкретного часу) фразеологізми з оцінним значенням. Оцінність, отже, є універсальною характеристикою фразеологізма, якщо враховувати факт формування цінностей суспільства, відбитих у мовних явищах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів : ПАІС, 2010.
2. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в современном русском языке. *Избранные труды. Лексикология и лексикография*. Москва : Наука, 1977. С. 140-161.
3. Ивин А.А. Основания логики оценок. Москва : МГУ, 1977.
4. Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2006.
5. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах: автореферат дис ...д-ра філ.наук: 10.02.01. Харків, 2001.
6. Кузнецова Т. Аксіологічний потенціал сучасного медіатексту [Доповідь на XV Міжнародному комітеті славістів]. Белград, 2018. URL : http://www.stylistic-mks.com/attachments/004_Kuznietsova.pdf
7. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов ; за ред. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2014. 214 с.
8. Радзієвська Т.В. Дискурсивні простори: історико-лінгвістичний вимір. Київ : Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, 2018.
9. Сизонов Д.Ю. Фразеологізми в сучасному рекламному тексті: медіалінгвістичний аналіз. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2016. Вип. 32. С. 33-41.
10. Стишов О.А. Основні джерела поповнення фразеологічного складу української мови кін. XX – поч. XXI ст. *Мовознавство*. 2015. №1. С. 33-46.
11. Юрислінгвістика : словник термінів і понять / укладачі: Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов, І.В. Шматко / За ред. проф. Л.І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2015.

REFERENCES

1. Bacevych F.S. *Essays on linguistic pragmatics* [Narysy z lingvistychnoi' pragmatyky]. L'viv : PAIS, 2010.
2. Vinogradov V.V. *About the main types of phraseological units in modern Russian* [Ob osnovnyh tipah frazeologicheskikh edinic v sovremennom russkomu jazyke]. *Izbrannye trudy. Leksikologija i leksikografija*. Moskva : Nauka, 1977. S. 140-161.
3. Ivin A.A. *The basis of the evaluation logic* [Osnovaniya logiki ocenok]. Moskva : MGU, 1977.
4. Kalashnyk V.S., Koloiz Zh.V. *Dictionary of phraseological antonyms of the Ukrainian language* [Slovyk frazeologichnyh antonimiv ukrainskoi movy]. Kyiv : Ukrainskyj movno-informacijnyj fond NAN Ukrai'ny, 2006.
5. Kosmeda T.A. *Axiological aspects of pragmalinguistics: means of expressing the rating category in Ukrainian and Russian languages* [Aksiologichni aspekty pragmalingvistyky: zasoby vyrazhennja kategorii ocinky v ukrainskij ta rosij's'kij movah]: avtoreferat dys ... d-ra fil.nauk: 10.02.01. Harkiv, 2001.
6. Kuznjecova T. *Axiological potential of contemporary mediatext* [Aksiologichnyj potencial suchasnogo mediatekstu] [Dopovid' na XV Mizhnarodnomu komiteti slavistiv]. Belgrad, 2018. URL : http://www.stylistic-mks.com/attachments/004_Kuznietsova.pdf
7. *Medialinguistics : The dictionary of terms and concepts* [Medialinhvistyka : slovyk terminiv i ponyat] / L.I. Shevchenko, D.V. Derhach, D.Yu. Syzonov / Za red. L.I. Shevchenko. Kyiv : VPC "Kyivskyj universytet", 2014. 214 s.
8. Radzijevska T.V. *Discourse spaces: historical and linguistic dimension* [Dyskursyjni prostory: istoryko-lingvistychnyj vymir]. Kyiv : In-t movoznavstva im. O.O. Potebni, 2018.
9. Syzonov D.Yu.. *Phraseology in modern advertising text: medialinguistic aspect* [Frazeologizmy v suchasnomu reklamnomu teksti: medialingvistychnyj analiz]. *Aktualni problemy ukrainskoi lingvistyky: teorija i praktyka*. 2016. Vyp. 32. S. 33-41.
10. Styshov O.A. *The main sources of filling the phraseological composition of the Ukrainian language at the end of the 20th and early 21st centuries* [Osnovni dzherela popovnennja frazeologichnogo skladu ukrainskoi movy kin. XX – poch. XXI st.]. *Movoznavstvo*. 2015. №1. S. 33-46.
11. *Legal linguistics : The dictionary of terms and concepts* [Juryslingvistyka : slovyk terminiv i ponjat] / ukladachi: L.I. Shevchenko,

D.V. Dergach, D.Yu. Syzonov, I.V. Shmatko / Za red. prof. L.I. Shevchenko. Kyiv : VPC "Kyivskyj universytet", 2015.

Дата надходження до редакції – 08.10.2018 р.
Дата затвердження редакцією – 21.11.2018 р.

УДК 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.53-71>

Булах М.Б.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ ЗАСОБАМИ ЕВФЕМІЗАЦІЇ В ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТАХ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню засобів евфемізації в юридичному дискурсі. Метою праці було висвітлити лінгвальні особливості евфемізмів в юридичних текстах. Матеріалом для вивчення були обрані тексти річних звітів Київської міської державної адміністрації 2015-2017 років та Стратегія розвитку м. Києва до 2025 року, розміщені на офіційному сайті КМДА. Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці як українських, так і зарубіжних дослідників, що зосереджували свою увагу на особливостях уживання евфемістичних номінацій у суспільно-політичному, юридичному та медійному дискурсах. Основними питаннями аналізу стали функції евфемізмів та механізми і способи їх творення. Зокрема, серед функцій були виокремлені функція мітигації, пом'якшення, маскування, приховування заборонених або образливих висловів. Також було названо такі підходи в дослідженнях мотивації творення евфемізмів: евфемізм як складова частина стратегії демобілізації і евфемізм як складник методу емоційного зараження, тобто сугестивної вербальної техніки, яка використовується для створення необхідного настрою аудиторії. Окрім традиційних, визначено нову функцію евфемізмів у комунікації, як масовій, так і особистісній – вигідне самопрезентування мовця у процесі спілкування. Були висвітлені механізми творення евфемізмів, серед яких, зокрема, зазначено такі: процеси фонетичних змін, словотвірних

модифікацій, використання запозичених слів та семантичних інновацій.

Запропонований матеріал дозволив дослідити функції евфемістичних засобів у текстах офіційних юридичних документів, одна з імпліцитних функцій яких полягає у впливі. Евфемізми дозволяють відобразити існуючий фактичний стан речей, максимально пом'якшивши виклад, завуальовати негативні явища. Разом із тим, завуальовуються традиційно приховані речі, такі як соціальна нерівність, хвороби, вікові обмеження, що характерно для політичного дискурсу. У статті розглянуто різні способи евфемізації, такі як евфемізми з метафоричними номінаціями, евфемізми-терміни, евфемізми з епітетом негативного значення, синтаксичні евфемістичні заміни, а також специфічну структуру подачі інформації, відому як маніпуляція на основі контрасту та узагальнення.

Ключові слова: *евфемізм, функція, засоби мітигації, маніпулятивний вплив, юридичні тексти.*

Інформація про автора: *Булах Майя Богданівна – кандидат філологічних наук; асистент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.*

Електронна адреса: *bulakh1@ukr.net.*

Maya B. Bulakh

ACTUALIZATION OF INFORMATION BY EUPHEMISMS IN LEGAL TEXTS

Abstract. *The paper focuses on the analysis of the euphemistic process in Ukrainian legal discourse. It is generally known that the reader is already accustomed to actively using euphemisms in political speeches, speeches by politicians and officials, where they become a part of manipulative tactics. The use of euphemisms in such texts is also relevant, since the specifics of its communication are excessive courtesy, mitigation of statements, and excessiveness of etiquette formulas. Moreover, the specificity of public broadcasting requires figurativeness, which is reflected both in the mitigation of the expression and in the deliberate exaggeration, roughness, that called dysphemization.*

The article aims to explore the euphemistic mechanisms in Ukrainian legal texts. To solve this problem this paper presents different approaches to the definition of the phenomenon of euphemism.

The materials for the study were chosen texts of annual reports of Kyiv city state administration for 2015-2017 years and Strategy of Kyiv development till 2025. This material allows us to investigate the functions of euphemistic means in the texts of official legal documents, which the main implicit function is the ideological impact on citizens. Focusing on positive achievements in the report, at the same time, it is necessary to reflect the existing actual state of affairs. Euphemisms allow speaker to do, as much as possible, soften the statement, conceal the negative effects of action. However, traditionally hidden things such as social inequality, poverty, illness, age restrictions etc. are veiled. It will be shown that this is obligatory and typical characteristic of political discourse. The author points out the motivation of creating euphemisms in the political discourse and communicative potential of euphemistic units. In particular, the following approaches are mentioned in the studies of the motivation of the creation of euphemisms: euphemism as part of the demobilization strategy and euphemism as a component of the method of emotional contamination, that is, the suggestive verbal technique used to create the mood desired by the audience. The author examines in detail various ways of euphemistic mechanisms due to its linguistic peculiarities, such as euphemisms as metaphorical nominations, euphemism-terms, euphemisms with a negative epithet, syntactic euphemistic substitutions, as well as a specific information delivery structure known as contrast-based manipulation and generalization.

Key words: euphemism, functions of language, mitigation, manipulative influence, legal texts.

Information about author: Bulakh Maiia Bohdanivna – PhD; assistant of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: bulakh1@ukr.net.

Булах М.Б.

АКТУАЛИЗАЦИЯ ИНФОРМАЦИИ СРЕДСТВАМИ ЭВФЕМИЗАЦИИ В ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ

Аннотация. Статья посвящена исследованию эвфемизмов в юридическом дискурсе. Целью работы было проанализировать

лингвальные особенности эвфемизмов в юридических текстах. Материалом для изучения были выбраны тексты годовых отчетов Киевской городской государственной администрации 2015-2017 годов и Стратегия развития г. Киева до 2025 года, размещенные на официальном сайте КГГА. Теоретическим основанием исследования стали труды как украинских, так и зарубежных исследователей, сосредоточивших свое внимание на особенностях употребления эвфемистических номинаций в общественно-политическом, юридическом и медийном дискурсе. Основными аспектами анализа стали функции эвфемизмов, а также механизмы и способы их создания. В частности, среди функций были выделены функция митигации, смягчения, маскировки, сокрытия запрещенных или оскорбительных высказываний. Также были отмечены такие подходы в исследованиях мотивации создания эвфемизмов: эвфемизм как составляющая стратегии демобилизации и эвфемизм как составляющая метода эмоционального заражения, то есть суггестивной вербальной техники, используемой для создания необходимого настроения аудитории. Кроме традиционных, обозначено новую функцию эвфемизмов в коммуникации, как массовой, так и личной – выгодная самопрезентация говорящего в процессе общения. Также в теоретическом обзоре были освещены механизмы создания эвфемизмов, среди которых, в частности, указаны следующие: фонетические изменения, словообразовательные модификации, заимствованные слова и семантические инновации.

Предложенный материал позволил исследовать функции эвфемистических средств в текстах официальных юридических документов, одна из имплицитных функций которых заключается в воздействии. Эвфемизмы позволяют отобразить существующий фактическое положение вещей, максимально смягчив изложение, завуалировать негативные явления. Вместе с тем, замаскировываются традиционно сокрытые вещи, такие как социальное неравенство, болезни, возрастные ограничения, что характерно для политического дискурса. В статье рассмотрены различные способы эвфемизации, такие как эвфемизмы с метафорическими номинациями, эвфемизмы-термины, эвфемизмы с эпитетом, отрицательное значение, синтаксические эвфемистические замены, а также специфическая структура подачи информации, известная как манипуляция на основе контраста и обобщения.

Ключевые слова: эвфемизм, функция, средства митигации, манипулятивное воздействие, юридические тексты.

Информация об авторе: Булах Майя Богдановна – кандидат филологических наук; ассистент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка.

Электронный адрес: bulakh1@ukr.net.

Суспільно-політична сфера є природною для вживання евфемізмів, зважаючи на прагматичну спрямованість актуальних для неї текстів. Детального дослідження потребують питання особливостей функціонування і механізмів евфемізації в політичній, діловій та юридичній комунікації.

Евфемізм традиційно визначають як троп, що є непрямим, ввічливим, пом'якшувальним позначенням об'єкта дійсності [3, с. 521]. Евфемізми як засоби виразності в мовознавстві вважаються характерними для стилю масової інформації, художнього й розмовного стилів та не властивими для традиційних так званих книжних стилів – наукового та офіційно-ділового, ознаками яких є об'єктивність, точність, лаконічність. Евфемізація дуже часто поступається точності і конкретності на користь завуальованому і образному зображенню, стає засобом мітигації, пом'якшення мовлення.

Сутність явища евфемізації полягає в нейтралізації негативних явищ, що є позитивною властивістю, але в цьому і виявляється його суб'єктивність – явища визнаються негативними (на суб'єктивну думку автора) і замінюються на більш м'які, тобто з намаганням зробити деякі елементи тексту нейтральними втрачається об'єктивність цілого тексту, а разом з тим втрачається точність та повнота інформації (часто і достовірність).

Явище евфемізації у різних мовах досліджували такі мовознавці, як, зокрема, Н. Арапова [1], І. Гальперін [4; 18], Л. Крисін [7], В. Москвін [9; 10], К. Серажим [13], К. Allan [14; 15], К. Burridge [14; 15], Е. Crespo-Fernández [16; 17], К. Linfoot-Nam [19], М. McGlone [20], В. Warren [21] та ін.

Серед праць, які аналізували явище евфемізації, можна виділити кілька основних напрямків: функціонування евфемізмів та способи їх творення. Один із найбільш актуальних підходів – функціональний аспект дослідження, який, зокрема, розглядали вчені І. Гальперін [18], Л. Крисін [7], С. Майстренко [8], В. Москвін [9; 10], Н. Рубіна [11], О. Селіванова [12], К. Burridge [14; 15], М. McGlone [20]. Такий аспект досліджень почав активно розвивався ще з 80-х років ХХ ст., зокрема в контексті вивчення політичного та медійного дискурсу. Загалом суть евфемізації – замаскувати, сховати заборонені або образливі вислови, як зауважує Н. Арапова, "з метою спотворення або маскуванню справжньої сутності позначуваного" [1, с. 590]. Відомий мовознавець В. Москвін описує такі функції евфемізмів: евфемізми для заміни слів-табу; для заміни назви неприємного об'єкта; для перейменування непристойного явища; політичні евфемізми; "етикетні" евфемізми – щоб уникнути особистих образ [10].

Як зауважила у своїй статті українська дослідниця К. Серажим, евфемізми стали складником комунікативної стратегії демобілізації, коли "ситуація подається як нормальна, хоча і складна, а події, як такі, що йдуть природним шляхом і потребують терпіння від членів суспільства" [13]. У свою чергу дослідниця С. Майстренко зауважила на функціонуванні евфемізмів як частини методу емоційного зараження, тобто сугестивної вербальної техніки, яка використовується у судочинстві для створення необхідного настрою аудиторії [8].

Натомість вчені М. McGlone, J. Batchelor [20] дослідили ще одну функцію евфемізмів у комунікації, як масовій, так і особистісній, – комунікатори схильні використовувати евфемізми для позитивного самопрезентування, аніж через занепокоєння про почуття аудиторії. Як бачимо, зарубіжні і українські дослідники підтверджують великий діапазон функцій евфемізмів у комунікації.

Окремо можна позначити праці дослідників, які зосереджували увагу саме на політичних евфемізмах – І. Гальперіна [18], К. Серажим [13], К. Allan [15], Е. Crespo-

Fernández [16; 17]. Як сформулював головну функцію таких евфемізмів І. Гальперін, вона полягає у тому, щоб "обвести громадську думку і висловити що-небудь неприємне більш делікатним способом" [18, С. 175].

Іншим важливим аспектом дослідження є способи творення евфемізмів у мовленні, що вивчали, зокрема, Л. Крисін [7], В. Москвін [9; 10], К. Allan [14], В. Warren [21]. Зокрема, В. Warren виокремив різні механізми евфемізації, такі як фонетичні (заміна фонем, скорочення, вимова фонем у зворотньому порядку (back slang), римований сленг (rhyming slang)), словотвірні (складання основ, деривація, аббревіатура, онomatopей) модифікації, запозичені слова та семантичні інновації (зокрема, метафора, метонімія, заниження, завищення) [21]. Дослідниця К. Серажим, вивчаючи механізм евфемізації, висловила твердження, що він "зводиться до двох протилежних процесів, які лежать в основі різних типів лексико-семантичного варіювання, і, зокрема, визначають діалектику варіювання значеннєвої структури полісемантичного слова: актуалізацію асоціативних ознак і їхній перехід у ранг семи або перехід семи в розряд асоціативних ознак" [13]. Актуалізуючи евфемізми в політичному дискурсі, К. Серажим робить висновок про "три способи евфемізації: 1) перекодування із заміною оцінного знака; 2) зниження категоричності констатації факту; 3) збільшення референційної невизначеності" [13].

Сучасний реципієнт вже звик до активного використання евфемізмів у політичних промовах, виступах політиків, де вони стають частиною маніпулятивних тактик. Крім того, специфіка публічного мовлення вимагає образності, що знаходить відображення як у пом'якшенні вислову, так і в навмисному його перебільшенні, згрубілості, що має назву дисфемізація. Актуальним є і використання евфемізмів у дипломатичному підстилі, адже його комунікативна специфіка полягає в послідовній увічливості, пом'якшенні формулювань, дотриманні етикетних формул.

Натомість тексти адміністративно-канцелярського та законодавчого підстилів мають бути однозначними і

безоціночними. Підтвердженням цього є думка дослідниці юридичних текстів і мови права Н. Артикуци: "Мова права характеризується набором певних лінгвостилістичних параметрів, які водночас слугують і вимогами до сучасного юридичного тексту: офіційність, ясність, точність, однозначність, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, чіткість структури викладу, настановчо-інформативний (директивний) характер правових приписів, кодифікованість, узагальненість, суворона нормативність на всіх мовних рівнях, високий ступінь стандартизації (термінології та синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше), стилістична однорідність, нейтральність (беземоційність), традиційність (стабільність) засобів вираження, відсутність індивідуально-авторських рис" [2].

Однак аналіз юридичних текстів різних жанрів показує, що, залежно від інтенцій автора, в таких текстах можливе використання засобів впливу й, відповідно, засобів образності, експресивності та оцінності. Зокрема, проаналізовані нами офіційні тексти річних звітів Київської міської державної адміністрації за період 2015-2017 років та "Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року" ілюструють активне вживання евфемізмів. Таким чином, виявляється імпліцитний спосіб впливу на аудиторію з метою формування бажаного сприйняття документів.

Із метою детального висвітлення особливостей евфемістичної номінації у запропонованих текстах, розглянемо характерні для цих текстів групи евфемізмів, взявши за основу класифікацію дослідниці О. Кіреєвої [5], яка у своїй роботі досліджувала евфемізми на матеріалі текстів законодавчого підстилю.

1. Евфемізми як метафоричні номінації: *бюрократичні переешкоди, сумнівні рішення: "Високий рівень бюрократичних переешкод, які гальмують розвиток бізнесу"* (Стратегія, с. 139). *Запобігання прийняттю сумнівних / протизаконних рішень КМР / структурними підрозділами КМДА (вплив мера на ці процеси, зокрема через механізм вето)*

(Стратегія, с. 43) Невизначні, замасковані вирази "**бюрократичні перешкоди**", "**сумнівні рішення**" завуальовують проблему, пом'якшують і згладжують негативне сприйняття явища. Таким чином вони відволікають увагу від негативного суспільного явища, пропонуючи натомість оцінку нейтральності виразу.

В аналізованих текстах спостерігаємо також велику кількість евфемізмів, які В. Москвін відносив до "етикетних" [10], що замінюють вирази, що можуть образити почуття та гідність людини через позначення таких критеріїв, як вік, стан здоров'я, соціальний статус. Ці евфемізми характерні для суспільно-політичного дискурсу, таким способом виявляється етична функція мови. *Забезпечення послуг щодо доставки продуктів та товарів першого вжитку **мало захищеним верствам населення** (у партнерстві із приватним бізнесом та міжнародними організаціями) (Стратегія, с. 68);* *Забезпечення своєчасності та належного рівня матеріальної допомоги **не захищеним та мало захищеним категоріям населення** (Стратегія, с. 68);* *Створення місцевих механізмів забезпечення доступності медикаментів, у тому числі для **не захищених та мало захищених верств населення** (Стратегія, с. 72);* *Створення мережі соціальних квартир для **вразливих груп населення** (Стратегія, с. 66);* *Картка киянина – це персоніфікована електронна пластикова картка, що підтримує додатки, пов'язані з наданням і обліком заходів соціальної підтримки (надання адресної допомоги за рахунок бюджету м. Києва **соціально-не захищеним громадянам**) та інших інформаційних сервісів і послуг (Річний звіт 2016, с. 81);* *Здійснено фінансову підтримку Київському міському та районному відділенню Товариства Червоного Хреста України на програми медико-соціальної допомоги самотнім **громадянам похилого віку** та інвалідам обсягом 1 232.3 тис. грн при запланованих 1 349.8 тис. грн. (Річний звіт 2016, с. 84);* *Суттєве підвищення ефективності системи соціальної допомоги шляхом посилення адресності при її наданні та шляхом включення додаткових заходів щодо соціальної підтримки громадян для забезпечення їм гідного існування, вирішення проблем*

матеріально-технічного, соціально-побутового, культурно-масового характеру, здійснення конкретних заходів, спрямованих на надання адресної підтримки **незможним верствам населення**, залучення до співробітництва громадських організацій, поліпшення становища **людей з різними вадами** (Річний звіт 2016, с. 86); Надано матеріальну допомогу до свят та визначних дат 424 019 особам окремих категорій **соціально незахищених верств населення**, ветеранам війни м. Києва. Надано одноразову адресну матеріальну допомогу 16 219 особам з **малозабезпечених верств населення** м. Києва, що опинилися в складних життєвих обставинах. Для киян з обмеженими можливостями придбано 1 079 засобів пересування та реабілітації. Також придбано 113 путівок для оздоровлення дітей-інвалідів, хворих на церебральний параліч з курсом реабілітації з супроводом. (Річний звіт 2016, с. 86); Безоплатним харчуванням забезпечені 752 особи, продуктовими наборами – 27 449 **малозабезпечених** самотніх громадян. Надано мийні засоби 2 544 **особам, що не здатні до самообслуговування**. (Річний звіт 2016, с. 86); Функціонувало 164 об'єкти роздрібної торгівлі хлібом для **соціально незахищених верств населення**, для чого додатково створено за 2017 рік 96 робочих місць. (Річний звіт 2017, с. 36); Ключові напрямки діяльності та заходи програми у 2017 році: придбано пересувний цифровий флюорограф з можливістю обстеження **людей з особливими потребами**; (Річний звіт 2017, с. 94); Ключові напрямки діяльності та заходи програми у 2017 році: надано на умовах відбору фінансову допомогу 142 громадським організаціям, діяльність яких має соціальну спрямованість, на реалізацію заходів соціального захисту ветеранів, інвалідів та **осіб, які потребують соціальної підтримки**; (Річний звіт 2017, с. 100); Мета програми: вирішення проблем матеріально-технічного, соціально-побутового, культурно-масового характеру, здійснення конкретних заходів, спрямованих на надання адресної підтримки **незможним верствам населення**; надання соціально-правової, трудової та медичної реабілітації **особам з**

обмеженими фізичними можливостями; поліпшення становища людей з різними вадами. (Річний звіт 2017, с. 102); *Надано одноразову адресну соціальну матеріальну допомогу: 23.9 тис. осіб з числа малозабезпечених верств населення м. Києва, які опинилися у складних життєвих обставинах, на суму 34 558.8 тис. грн.* (Річний звіт 2017, с. 102).

Як спостерігаємо, подані евфемістичні вирази з пом'якшувальними синонімами замість негативних характеристик уже усталилися в українському дискурсі, як у політичному, так і медійному. Це відображення стратегії політичної коректності й толерантності, що, як відомо, актуалізувалася ще в англomовній політичній комунікації. Такі номінації водночас маскують явище і уможливають упізнавання комунікантами позначуваного денотата. В іншому випадку повна заміна референта призвела б до неможливості дешифрувати повідомлення, як наслідок – до появи множинних інтерпретацій, що позитивно для художнього дискурсу, але не для юридичного. Як слушно зауважила К. Серажим, "евфемізм повинен вишукувати шляхи затемнення небажаних значеннєвих складників, не виходячи одночасно із референційної сфери вихідного значення" [13].

2. Евфемізми-терміни: *особи без ПММ – Створення комунального закладу на Лівому березі з надання послуг для осіб без ПММ* (Стратегія, с. 66); *групи ризику – Створення центру ресоціалізації для молоді з числа груп ризику* (Стратегія, с. 66). Вираз "особи без ПММ" – це калька з російської мови, за аналогією до виразу "без определенного места жительства". Подібні вирази (як особи без ПММ, групи ризику) активно вживаються в офіційних юридичних текстах, указах, законах.

3. Евфемізми, які у своїй структурі мають епітет з негативним значенням, зокрема, морфеми зі значенням неповної дії недо-:

Недостатня прозорість органів влади (Стратегія, с. 139); *Недостатній рівень кредитування економіки та низька інвестиційна привабливість, що спостерігаються протягом останніх кількох років, спричинили зниження частки*

запозичених коштів та коштів іноземних інвесторів серед джерел фінансування капітальних інвестицій. Власні кошти підприємств та організацій залишаються основним джерелом (Річний звіт 2016, с. 60); Натомість **недостатнє економічне поживлення** після значного падіння ще не змінило тренд на зменшення юридичних споживачів (Річний звіт 2016, с. 67); **Обсяги фінансування** Програми підвищення енергоефективності у 2015 році були **недостатніми** для повноцінної реалізації завдань та заходів у напрямку підвищення енергоефективності міста Києва (Річний звіт 2015, с. 66); **Недостатня популярність активного та здорового способу життя** (Стратегія, с. 139); Перша редакція Стратегії має **недостатній взаємозв'язок** та повинна бути гармонізована з положеннями актуальних на сьогоднішній день державних документів стратегічного характеру. (Стратегія, с. 7).

Творення евфемізмів із епітетом "недостатній" знижує інтенсифікацію, а подекуди й зовсім нейтралізує ступінь негативного сприйняття явища. Таким чином, слово із негативною конотацією дозволяє досягнути зворотнього, позитивного конотативного ефекту.

4. Синтаксичні евфемічні заміни, що виявляється у зміні структури виразу:

- використання додаткового позитивного компонента, що змінює тональність вислову і призводить до створення оксиморона: **негативна динаміка** – *Обсяги введення в експлуатацію об'єктів соціальної сфери в м. Києві в 2015 році продемонстрували позитивну динаміку в сегменті ДНЗ та лікарень, а негативну – в будівництві житла та ЗНЗ.* (Річний звіт 2015, с. 77). Вживання слова з позитивним значенням "динаміка" нівелює початковий негативний смисл явища. *Обсяги заборгованості за водопостачання та водовідведення за підсумками 2016 року збільшилися, здебільшого, внаслідок підвищення тарифів на фоні незначного росту доходів громадян.* (Річний звіт 2016, с. 69). Формулювання "незначний ріст доходів" на контрасті з "підвищенням тарифів" не заперечує наявність росту, разом із неконкретним означенням "незначний"

створює у свідомості реципієнта уявлення, що ріст усе-таки відбувається.

- використанні додаткового компонента для вираження кількості: *Завдання та заходи Комплексної київської міської цільової програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки виконано не повною мірою* через складне соціально-економічне становище, недостатню активність громадських об'єднань підприємців щодо участі у реалізації цієї програми, слабкість взаємодії бізнесу та влади, а також недостатність фінансового забезпечення. (Річний звіт 2015, с. 58); **Низькі обсяги фінансування** міських цільових програм у 2015 році не дали можливості реалізувати заходи щодо розвитку галузі житлового будівництва столиці, зокрема будівництва житла для малозабезпечених громадян. (Річний звіт 2015, с. 78); *На сьогоднішній день частина стратегічних пріоритетів є неактуальною* через суттєву зміну соціально-економічного становища в країні та обмеженість ресурсів для їх реалізації (Стратегія, с. 7). Такий додатковий компонент допомагає перевести фокус уваги реципієнта, додати позитивної конотації висловлюванню.

- використанні одиниць "*лише*", "*поки*", що пом'якшує негативну конотацію значущих фактів: *У 2015 році у місті Києві спостерігалася позитивна динаміка будівництва як будівель, так й інженерних споруд – темпи зростання становили +6% та +15% відповідно. Лише у секторі нежитлового будівництва обсяги будівельних робіт знизилися на 12%* (Річний звіт 2015, с. 77). Таким чином створюється ілюзія, що у перспективі ситуація зміниться, потрібно лише почекати.

Ще один тип евфемічної техніки, який ми пропонуємо виокремити – специфічна структура подачі інформації, яку В. Кіхтан у своєму дослідженні про маніпуляції масовою свідомістю назвав маніпуляцією на основі контрасту та узагальнення, механізм якого полягає в поєднанні у тексті протилежної інформації та зміни контексту [6, с. 223]. *Прямі іноземні інвестиції У 2015 році кумулятивні прямі іноземні*

інвестиції (ПП) в економіці міста Києва знизилися на 1% – до 22.6 млрд дол. США, що становило 52% обсягу ПП в економіці України станом на 31 грудня 2015 року (Річний звіт 2015, с. 52). Зауваживши на негативних інвестиційних показниках, водночас автори Звіту поряд подають інформацію, що "У 2015 році кумулятивні прямі іноземні інвестиції на одного мешканця міста Києва значно перевищили загальноукраїнський рівень – більше ніж у 7 разів" (Річний звіт 2015, с. 52).

Наведемо ще один приклад: *"Незважаючи на низку реалізованих завдань та заходів Програми зайнятості населення міста Києва та обсяги фінансування програми на рівні 95%, показники зайнятості столиці у 2015 році погіршилися, що пояснюється насамперед негативною економічною ситуацією в державі. При цьому показники зайнятості у м. Києві у 2015 році залишалися одними з найкращих серед регіонів України"* (Річний звіт 2015, с. 61). Отже, такий спосіб презентації інформації є ілюстрацією механізмів маніпулювання аудиторією.

Як бачимо, незважаючи на особливості та природу юридичних текстів, які за традицією вважаються нейтральними і беземоційними, наші спостереження доводять, що в умовах спрямування на масову аудиторію юридичний текст набуває ознак емоційності та образності. Це відбувається внаслідок прагматичних причин задовольнити інтереси автора, створити задане сприйняття аудиторії. Евфемізм, який влучно був названий компромісом між семантикою і прагматикою [13], а, на нашу думку, і компромісом між позитивною оцінкою і негативною, відповідає такому комунікативному завданню. Евфемістичні заміни виконують ідеологічну функцію, щоб сформувати бажане сприйняття явищ, які є актуальними у політичному та юридичному дискурсі. Разом із тим, маскуючи неприємні для спікера явища, існує можливість некоректно розтлумачити зашифрований об'єкт, що, у свою чергу, може призвести до дезінформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арапова Н.С. Эвфемизмы. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва, 1990. 685 с.
2. Артикуца Н.В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України. Культура народів Причорномор'я. 2004. № 49, Т.2. С. 155-157. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74329/46-Artykutsa.pdf?sequence=1>
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва, 1969. 606 с.
4. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва, 1981. 462 с.
5. Киреева Е.З. Эвфемизм как речевой акт (на материале документов регионального законодательства). Вестник Волгоградского государственного университета. Сер. 2, Языкознание. Волгоград, 2013. №1 (17). С. 11-14.
6. Кихтан В.В. Исследование процессов манипулирования массовым сознанием в современных средствах массовой информации. Вестник Волжского университета имени В.Н. Татищева. Тольятти, 2018. № 2, том 2. С. 221-227.
7. Крысин Л.П. Эвфемизмы в современной русской речи. Русский язык конца XX столетия (1985–1995). Москва, 1996. С. 141-156.
8. Майстренко С.В. Вербальні маніпулятивні техніки в юридичному дискурсі. Odessa linguistic journal. URL: <http://www.oljournal.in.ua/index.php/problemi-yuridichnoji-lingvistiki-ta-yuridichnogo-diskursu/99-majstrenko-s-v-verbalni-manipulyativni-tekhniki-v-yuridichnomu-diskursi>
9. Москвин В.П. Эвфемизмы в лексической системе современного русского языка. Москва, 2017. 262 с.
10. Москвин В.П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования. Вопросы языкознания. Москва, 2001. № 3. С. 58-70.
11. Рубина Н.Б. "Эвфемизм" и "политическая корректность" в современном английском языке. Вестник РУДН, серия Лингвистика. Москва, 2011. № 4. С. 35-41.
12. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.

13. Серажим К. Евфемізація у політичному дискурсі. Електронна бібліотека Інституту журналістики. Стил ь і текст. Випуск 5. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1486>
14. Allan K., Burridge K. *Forbidden Words: Taboo and the censoring of language*. Cambridge, 2006. 303 p.
15. Allan K., Burridge K. *Euphemism and dysphemism: language used as shield and weapon*. New York, 1991. 263 p.
16. Crespo-Fernández E. Euphemisms and political discourse in the British regional press. *Brno studies in English*. Vol. 40, iss. 1, 2014. Pp. 5-26.
17. Crespo E. Euphemistic strategies in politeness and face concerns. *Pragmalingüística*, 13, 2005. Pp. 77-86. DOI: 10.25267/Pragmalinguistica.2005.i13.05
18. Galperin I.R. *Stylistics*. Moscow, 1977. 334 p.
19. Linfoot-Ham K. The Linguistics of Euphemism: A Diachronic Study of Euphemism Formation. *Journal of Language and Linguistics*. Vol. 4, No. 2. University of Florida, 2005. Pp. 227-263. URL: http://webspace.buckingham.ac.uk/kbernhardt/journal/4_2/linfoot_ham.pdf
20. McGlone M., Batchelor J. Looking Out for Number One: Euphemisms and Face. *Journal of Communication*, Volume 53, Issue 2, 2003. Pp. 251-264. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2003.tb02589.x>
21. Warren B. What euphemisms tell us about the interpretation of words. *Studia linguistica*. Vol. 46., No 2. 1992. P. 104-119. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9582.1992.tb00833.x>

ДЖЕРЕЛА

Річний звіт 2015 р. міста Києва. Виконавчий орган Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація). URL: <https://www.kievcity.gov.ua/files/2016/10/17/KyivCityAnnualReport2015ukr.pdf>

Річний звіт 2016 міста Києва. Виконавчий орган Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація). URL: <https://www.kievcity.gov.ua/files/2017/9/5/2.pdf>

Річний звіт 2017 міста Києва. Виконавчий орган Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація). URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2018/9/3/Richyi_zvit_2017.pdf

Стратегія розвитку Києва до 2025 року. Виконавчий орган Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація). URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2017/7/28/Strategy2025new.pdf>

REFERENCES

1. Arapova N.S. *Euphemisms*. Linguistic Encyclopedic Dictionary [Evfemizmyi. Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar] / Gl. red. V.N. Yartseva. Moskva, 1990. 685 s.
2. Artykutsa N.V. *The language of law and its study by students of legal specialties in higher educational institutions of Ukraine*. [Mova prava ta yii vyvchennia studentamy yurydychnykh spetsialnostei u vyshchykh navchalnykh zakladykh Ukrainy]. Kultura narodov Prychernomoria. 2004. № 49, T.2. S. 155-157. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74329/46-Artykutsa.pdf?sequence=1>
3. Ahmanova O. S. *Dictionary of linguistic terms*. [Slovar lingvisticheskikh terminov]. Moskva, 1969. 606 s.
4. Galperin I.R. *Essays on the style of the English language*. [Ocherki po stilistike angliyskogo yazyika]. Moskva, 1981. 462 s.
5. Kireeva E.Z. *Euphemism as a speech act (on the material of documents of regional legislation)*. [Evfemizizm kak rechevoy akt (na materiale dokumentov regionalnogo zakonodatelstva)]. Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. 2, Yazyikoznie. Volgograd, 2013. №1 (17). S. 11-14.
6. Kihtan V.V. *The study of the processes of manipulation of mass consciousness in the modern media*. [Issledovanie protsessov manipulirovaniya massovym soznaniem v sovremennykh sredstvakh massovoy informatsii]. Vestnik Volzhskogo universiteta imeni V.N. Tatischeva. Tolyatti, 2018. №2, tom 2. S. 221-227. 223
7. Kryisin L.P. *Euphemisms in modern Russian speech*. [Evfemizmyi v sovremennoy russkoy rechi]. Russkiy yazyik kontsa XX stoletiya (1985–1995). Moskva, 1996. S. 141-156.
8. Maistrenko S.V. *Verbal manipulative techniques in legal discourse*. [Verbalni manipulyativni tekhniki v yurydychnomu dyskursi]. Odessa linguistic journal. URL: <http://www.oljournal.in.ua/index.php/problemi-yuridichnoji-lingvistiki-ta-yuridichnogo-diskursu/99-majstrenko-s-v-verbalni-manipulyativni-tekhniki-v-yuridichnomu-diskursi>
9. Moskvina V.P. *Euphemisms in the lexical system of the modern Russian language*. [Evfemizmyi v leksicheskoy sisteme sovremennogo russkogo yazyika]. Moskva, 2017. 262 s.
10. Moskvina V.P. *Euphemisms: system communications, functions and methods of education*. [Evfemizmyi: sistemnyie svyazi, funktsii i sposobyi obrazovaniya]. Voprosy yazyikoznaniya. Moskva, 2001. №3. S. 58-70.

11. Rubina N.B. "Euphemism" and "political correctness" in modern English. ["Evfemizm" i "politicheskaya korrektnost" v sovremennom angliyskom yazyike]. Vestnik RUDN, seriya Lingvistika. Moskva, 2011. № 4. S. 35-41.

12. Selivanova O.O. *Modern linguistics: the terminology encyclopedia*. [Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia]. Poltava, 2006. 716 s.

13. Serazhym K. *Euphemization in political discourse*. [Evfemizatsiia u politychnomu dyskursi]. Elektronna biblioteka Instytutu zhurnalistyky. Styl i tekst. Vypusk 5. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1486>

14. Allan K., Burrige K. *Forbidden Words: Taboo and the censoring of language*. Cambridge, 2006. 303 p.

15. Allan K., Burrige K. *Euphemism and dysphemism: language used as shield and weapon*. New York, 1991. 263 p.

16. Crespo-Fernández E. Euphemisms and political discourse in the British regional press. *Brno studies in English*. Vol. 40, iss. 1, 2014. Pp. 5-26.

17. Crespo E. Euphemistic strategies in politeness and face concerns. *Pragmalingüística*, 13, 2005. Pp. 77-86. DOI: 10.25267 / Pragmalinguistica. 2005.i13.05

18. Galperin I.R. *Stylistics*. Moscow, 1977. 334 p.

19. Linfoot-Ham K. *The Linguistics of Euphemism: A Diachronic Study of Euphemism Formation*. *Journal of Language and Linguistics*. Vol. 4, No. 2. University of Florida, 2005. Pp. 227-263. URL: http://webpace.buckingham.ac.uk/kbernhardt/journal/4_2/linfoot_ham.pdf

20. McGlone M., Batchelor J. Looking Out for Number One: Euphemisms and Face. *Journal of Communication*, Volume 53, Issue 2, 2003. Pp. 251-264. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2003.tb02589.x>

21. Warren B. What euphemisms tell us about the interpretation of words. *Studia linguistica*. Vol. 46., No 2. 1992. P. 104-119. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9582.1992.tb00833.x>

RESOURCES

Annual report 2015 of the city of Kyiv. The executive body of the Kyiv City Council (Kyiv City State Administration). URL: <https://www.kievcity.gov.ua/files/2016/10/17/KyivCityAnnualReport2015ukr.pdf>

Annual report 2016 of the city of Kyiv. The executive body of the Kyiv City Council (Kyiv City State Administration). URL: <https://www.kievcity.gov.ua/files/2017/9/5/2.pdf>

Annual report 2017 of the city of Kyiv. The executive body of the Kyiv City Council (Kyiv City State Administration). URL: https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2018/9/3/Richyi_zvit_2017.pdf

Strategy of Kyiv development till 2025. Executive body of the Kyiv City Council (Kyiv City State Administration). URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2017/7/28/Strategy2025new.pdf>

Дата надходження до редакції – 24.09.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 07.11.2018 р.

МЕДІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА
В МОДЕРНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

УДК 811.162.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.72-89>

Шулінова Л.В.

**ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ
ЖАНРУ ІНТЕРВ'Ю З ПОЛІТИКАМИ. СТАТТЯ 2**

Анотація. У статті продовжено розгляд сучасних інтерв'ю з українськими політиками з погляду наявності інтертекстів та їх функцій. Із визначених груп прецедентних феноменів більш детально проаналізовано прецедентні імена та прецедентні вислови.

Ключові слова: інтертекстуальність, інтертекст, прецедентний текст, політичний текст, інтерв'ю, вплив, переконання.

Інформація про автора: Шулінова Лариса Василівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: shulinova.lesja@gmail.com.

Larysa V. Shulinova

**INTERTEXTUALITY IN MEDIA TEXTS OF GENRE
OF INTERVIEW WITH POLITICIANS. ARTICLE 2**

Abstract. The article continues the research of interviews with Ukrainian politicians from the point of view of the presence of precedent intertexts and their functions. Intertextuality is one of the means of influencing on the recipient, prompting him actively to perceive the text and decode it.

The following groups of precedent phenomena are analyzed: precedent names and precedent statements.

It has been determined that precedent names are available in replicas of both communicants and are related to relevant precedent situations, texts and quotations. Among them are well-known for the national memory of history, culture: Taras Shevchenko, Mykhailo Hrushevsky; the names of the world-famous politicians, philosophers and religious figures: Mahatma Gandhi, O. Solzhenitsyn, Donald Trump, the Holy Bartholomew etc.; the names of Ukrainian politicians, businessmen and political parties, blocs, associations as means of intertextuality can be precedent in the interview texts for all recipients, for certain politicians (one-party or political opponents), for specific situations, a certain period of political history of the country, etc.

The author identifies following groups of precedent statements: quotations (direct and indirect), folklorisms (phraseological phrases, anecdotes etc.), book phraseologisms, language clichés and stamps.

It has been found that intertext can become an effective mean of realizing of strategic aim – through the implementation of the illocutionary function, that is, refutation / clarification / change / confirmation of primary knowledge, experience and views of the recipient.

Key words: intertextuality, intertext, precedent text, political text, interview, influence, persuasion.

Information about author: Shulinova Larysa Vasylivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: shulinova.lesja@gmail.com.

Шулинова Л.В.

ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТЬ В МЕДИЙНЫХ ТЕКСТАХ ЖАНРА ИНТЕРВЬЮ С ПОЛИТИКАМИ. СТАТЬЯ 2

Аннотация. В статье продолжено рассмотрение современных интервью с украинскими политиками с точки зрения наличия интертекстов и их функций. Из установленных групп прецедентных феноменов более детально проанализированы прецедентные имена и прецедентные выражения.

Ключевые слова: интертекстуальность, интертекст, прецедентный текст, политический текст, интервью, влияние, убеждение.

***Інформація об авторі:** Шулінова Лариса Васильевна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

***Електронний адрес:** shulinova.lesja@gmail.com.*

У другій частині дослідження феномена інтертексту в інтерв'ю з політиками реалізовуватимемо поставлену загальну мету щодо аналізу інтертекстуальності за типами інтертекстів із погляду впливу на реципієнтів, формування в них бажаних для комунікантів-ініціаторів переконань, а саме: дослідження прецедентних імен і висловів в інтерв'ю з політиками з погляду їх ефективності в реалізації стратегій обох комунікантів в інтерв'ю [1, с. 114-115].

Акцентовуємо увагу на тому, що для аналізу взято 10 інтерв'ю за період із 2016 по 2017 роки (із В. Гройсманом – 2, Л. Кравчуком – 2, О. Ляшком – 2, А. Парубієм – 1, А. Садовим – 1, Ю. Тимошенко – 2).

Для дослідження інтертекстів застосовано класифікацію прецедентних феноменів інтертекстуальності в політичному тексті А. Чудінова [2, с. 114-115].

У Статті 1 було розглянуто *прецедентні тексти та прецедентні ситуації* [1, с. 114-115], а в цій визначимо *прецедентні імена та прецедентні вислови* в дібраних для аналізу інтерв'ю з політиками.

Прецедентне ім'я в інтерв'ю з політиками. Прецедентні імена наявні в репліках обох комунікантів і пов'язані з відповідними прецедентними ситуаціями, текстами та цитатами.

З-поміж них – загальновідомі, знакові для національної пам'яті історії, культури: ***Тарас Шевченко, Михайло Грушевський, Євген Коновалець:***

*– Це правда, що між вами і Кучмою був конфлікт і тодішній голова Адміністрації президента Табачник створив міф, що перший президент не Кравчук, а Грушевський? – Це правда. Я, коли став президентом, поставив при вході до президента бюст **Шевченка**, бо не знайшов іншої неполітичної*

фігури в історії України, бо знав, що політики дуже "хиталися" в історії, іноді так хиталися, що вже й межі не було видно. Якось мене покликали до президента Кучми, і я побачив, що там на місці **Шевченка вже стоїть Грушевський**. Я замислився – чому, а потім прочитав статтю, де тлумачилася наша історія трішечки не так. Що першим президентом України був **Грушевський**, а всі решта – були рівні. Табачник хотів, щоб ми всі перебували на одному щаблі, але це було неправдою. Я просив вчених вивчити це питання. Навіть на **пам'ятнику Грушевському написано "великий вчений, громадський діяч"**, але не перший президент. Я завжди дивуюся людям, які заради амбіцій інколи балансують на межі правди і неправди, як зараз дехто балансує у АП, що справжня незалежність почалася тільки зараз, після Революції Гідності (ЛК-1); Але в останній період для мене був найбільшим орієнтиром **Євген Коновалець – керівник корпусу Січових стрільців**. І коли буває важко, я пригадую, як колись (мені тоді було, по-моєму, 16 років), батько приніс **спогади Євгена Коновальця**. Це був період Радянського Союзу, і тоді вони не могли бути в формі книжки, а були просто перефотогографовані. І я мав таку теку сфотогографованих листів, де були **спогади Коновальця**. Я їх часто перечитував, він багато писав про те, чому була втрачена державність на початку минулого століття. Він описував як це відбувалося, як очевидець і учасник тих подій: як між собою воювали українські підрозділи, як між собою воювали українські лідери. Пригадую, читав цю книжку в свої 16 років і півночі під подушкою проплакав і думав – якби я тоді жив, я такого б не допустив. Це було 30 років тому, і сьогодні обставини склалися так, що мені доводиться жити також в дуже складний період і впливати на рішення (АП).

Імена відомих у світовому контексті політиків, філософів, релігійних діячів:

Знаєте, колись **Махатма Ганді** сказав, що ознакою сили є здатність прощати, і тільки слабкі тримають у собі злобу, ненависть і агресію (ЮТ-2); Я дуже добре пам'ятаю яскраві слова **Солженицина**, який сказав, що кордон між добром і злом

не між державами, народами, політичними силами і навіть не між людьми проходить, а по серцю й душі кожного. Він говорив про те, що в серці навіть світлого янгола завжди можна темний куточок знайти, який краще не чіпати, а в середині навіть не дуже доброї людини, де душа майже чорна, можна відшукати крихітний промінець світла, за який треба вхопитися і дати людині шанс. Це дійсно великий письменник, філософ, мудрець говорив, і я живу за таким принципом і в нього вірю (ЮТ-2); На жаль, **Порошенко** закоханий у "мінський формат", бо каже, що в ньому закладений його план миру. Він навіть з **Трампом** говорив і нагадав, що в основі "мінського проекту" лежить "план миру Порошенка" (ЛК-1); **Віце-президент США Байден**, який виступав у парламенті, жодного разу не згадав Будапештський меморандум (ОЛ-2); –Рекформа парламенту, запропонована європейцями, зокрема пропозиції **Пета Кокса**, зупинені? –Хто вам таке сказав? З 1 вересня розгляд законопроектів йде за схемою тематичних днів і блоків. Це одна з рекомендацій місії **Кокса** щодо реформи Парламенту. Вона не потребувала законодавчого вирішення. Я її одноосібно ввів у практику (АП); ...запросив на зустріч **Святійшого Філарета**, він благословив, ми домовилися – і рішення прийняли. Потім у мене була зустріч зі **Святійшим Варфоломієм** (АП) та ін.

Імена українських політиків, бізнесменів та назви політичних партій, блоків, об'єднань як засоби інтертекстуальності можуть бути прецедентними в текстах інтерв'ю для усіх реципієнтів, для певних політиків (однопартійці чи політичні супротивники), для конкретних ситуацій, певного періоду політичної історії країни: **Кучма**, **Табачник**, **Медведчук**, **Балашов**, **Ющенко**, **Янукович**, **Тимошенко** (ЛК-1); **Яценюк**, **Парубій**, **Ляшко** (ВГ-1); **Порошенко**, **Турчинов**, **Аваков**, **Ірина Геращенко**, **Ганна Гопко**, **Пташник**, **Єднак**, **Денисенко** (АП); **Клюєв**, **Єфремов**, **Ахметов**, **Пінчук**, **Коломойський**, **Новинський**, **Фірташ**, **Порошенко**, **Гройсман**, **Яценюк**, **Тимошенко**, **Дмитро Добродомов**, **Каплін**, **Максим Микитась**, **Ігор Мосійчук**. **Андрій Лозовий**, **Дмитро Лінько**, **Юрій Луценко**, **Сергій Лещенко**, **Вітко**, **Кононенко**,

Третяков, Сергій Мельничук, Львовчкін, Огнєвич, Тетяна Юзькова, Альона Кошелева, Столярова, Береза (ОЛ-2); Саакашвілі, Порошенко (АС); Янукович, Ющенко, Порошенко, Фірташ, Кучма, Яценюк, Турчинов, Немиря, Кожемякін, Іван Кириленко, Власенко, Кондратюк, Сенченко, Павловський, Надія Савченко, Медведчук, Пашинський, Артур Герасимов, Олег Ляшко, Леонід Кравчук (ЮТ-1, ЮТ-2).

Повторюваними в інтерв'ю з різними політиками стали прізвища Президентів України (Кравчук, Кучма, Ющенко, Янукович, Порошенко) та активних на час інтерв'ю політиків (Ляшко, Тимошенко, Турчинов, Яценюк), що підставно для їх ідентифікації як прецедентних для більшості реципієнтів.

Як засвідчив аналіз, в інтерв'ю немає інтертекстів із мистецьких творів, що вважаємо логічним, адже медійна політична комунікація спрямована на реалізацію загальних стратегій впливу на реципієнтів різного культурного рівня, належності до всіх соціальних груп, а єдиних для сучасного соціуму прецедентних художніх фільмів, книг тощо немає. Припускаємо, що дібрані тексти інтерв'ю з політиками із загальних медійних ресурсів також зумовили цю тенденцію, адже в спеціалізованих медіа засобами впливу можуть бути прецедентні для певних груп культурно-мистецькі постаті, персонажі.

Вибудовуючи мовні стратегії політичної медійної комунікації, справді варто зважати на доцільність актуалізації загальнолюдських, цивілізаційних, національних, макрогрупових чи мікрогрупових прецедентних імен задля актуалізації системи цінностей певної групи реципієнтів [3, с. 30]. Які саме імена буде застосовано, зумовить загальна тематика й проблематика інтерв'ю, а також, безперечно, належність комунікантів до певної політичної партії, групи, особисті уподобання, рівень загальної культури, освіченості тощо.

Продумано дібрані прецедентні імена сприятимуть реалізації персуазивної функції політичної медійної комунікації.

Прецедентний вислів в інтерв'ю з політиками.

Аналізовані тексти засвідчили такі групи прецедентних висловів: *цитати, фольклоризми (народно-розмовні*

фразеологізми, анекдоти тощо), книжні фразеологізми, мовні кліше та штампи.

Цитати:

Критики цього рішення пророкували зменшення кількості малих підприємств внаслідок такого підвищення мінімальної зарплати. Вже очевидно, що цього не сталося... (ВГ-1); Я ж зустрічаюсь з людьми, наприклад на виробництві, або в регіональних поїздах. **Люди говорять про те, що їх стаж 35, 40, 45 років** (ВГ-2); **Я мав дуже серйозні дискусії, і в парламенті в тому числі. Я запитував у депутатів: "Як ви можете не голосувати за це, як? От просто поясніть, у чому ваша мотивація". Одні казали: "Заборонило керівництво голосувати". Другі казали: "Ми вважаємо, що це потрібно подумати"** (ВГ-2); Півтора року тому я сказав, що ... (ВГ-2); Питання про накопичувальну систему. **Низка експертів говорять, що ...** (ВГ-2); Загалом знаю і зараз багато людей, які кажуть "без Росії ми не зможемо", але це казка. Цей міф сидить в душі мільйонів українців і це нам заважає жити. Коли ми визначалися відносно Європи мені казали: "Яка Європа, Леонід Макарович, в нас в Росії все, там наші друзі, там наші заводи, газ, нафта, енергетика, всі поставки" (ЛК-1); Тільки він не міг розібратись, де вороги, а де друзі. Тому, коли він каже "любі друзі", я перефразовую на "люті друзі", бо вони його підвели (ЛК-1); **Про вас у цьому плані стільки чуток. У вас є маленькі діти, про яких пліткують в Інтернеті?** (ЛК-1); Бували випадки, коли моїм помічницям телефонували якісь жінки, говорили "наш з Кравчуком син вже пішов до школи", а я цих жінок і не знав ніколи. Це були їхні фантазії (ЛК 1); –Останнє запитання. **Ви недавно розповідали, що "раскабаніли", тому вирішили зайнятися спортом і сісти на дієту. Що тепер їсте? Розкажіть про свій режим і дайте поради нашим читачам, як привести себе в форму за методом Ляшка** (ОЛ-1); **Люди жирних політиків не люблять, кажуть: ось, зажрались...** Тому я повинен бути струнким, молодим і красивим... (ОЛ-1); **Давайте перейдемо від гучних слів до конкретики. Ви ось згадали про пожежні машини. Відома**

історія: у кінці минулого року, **ви перед камерами божитесь**, що за такий бюджет не голосуватимете, а потім – раз! – і голосуєте "за". **Кажуть**, що ваша позиція різко змінилась після "невеликої" правки в державному кошторисі: була врахована "хотелка" на майже 185 мільйонів гривень для заводу "Пожмашина" (Прилуки, Чернігівська область). Як будете переконувати, що це не лобіювання комерційних інтересів? (ОЛ-2); От з Фірташем не зустрічався. **Знаєте, як у відомому фільмі: "Казань брав, Астрахань брав. Шпака – не брав"** (ОЛ-2); **Чутки про те**, що ... (ОЛ-2); – **Ви зазначили**, що декларуєте все. Але **в нас є інформація**, що вашим фінансовим звітом зацікавилися у Державній фіскальній службі. Зокрема, там не були відображені дві ваші земельні ділянки площею майже 2 гектари у с. Нижча Дубечня Вишгородського району Київської області. – Так. У мене теж є відповідний лист від Генпрокуратури. **Вони пишуть**, що є невідповідність в тому, що в своїй декларації я не вказав дві земельні ділянки (показує лист, – "Главком") (ОЛ-2); А у мене була **інформація із джерел розвідки**, що Кремль заплатив 5 мільйонів убитих єнотів, щоб зірвати об'єднання УАПЦ і УПЦ КП. – Я не буду говорити про цифри. Це інформація, яка є під грифом "таємно" (АП); Санкції – це добре, але **як казав містер Кольт**, що добре слово і пістолет, завжди краще, ніж просто добре слово (АП); І коли **кажуть**, подивіться – вона бомж! Це **перше сказав Ющенко**. Ну, президенти до мене отак ставляться. Так от! Я – далеко не бомж! (ЮТ-1); Я тоді була ще зовсім недосвідченим політиком, це були перші роки. **Ви пам'ятаєте мою тодішню фразу**, що я готова була тоді білизну в штабі Ющенка прати! Я реально була готова і я реально відмовилася від амбіції іти на президентські вибори. (...) І за кілька місяців стало зрозуміло, що, на жаль, Віктор Ющенко, **як кажуть**, якщо Кучма був батьком олігархічної системи, то Ющенко став сином. Вони його усиновили за кілька місяців (ЮТ-1); На момент агресії армії не було. І про це на засіданні заявив міністр оборони, голова СБУ, про це заявили всі експерти і всі політичні сили. Заявив прем'єр. І тоді нас попередили всі ключові друзі

України: США, ЄС, що якщо ви зараз спровокуєте, то російська армія може дійти до Києва. Все було сплановано (ЮТ-1); – Спілкувалася з одним з керівників Опоблоку. Він характеризує стосунки з фракцією Батьківщина як "ситуативний союз". Що ви скажете? – Це ще одна технологія, яку намагаються проішовхнути! (ЮТ-1); Знаєте, що мене боляче ранило? Те, що іноді навіть наші прихильники, які щось пояснити хочуть, кажуть: "Тоді дуже холодно було, Європі газ вимкнули, вона, як і Україна, замерзала, і у Тимошенко іншого виходу не було, як такий пакосний контракт підписати". От настільки потрібно було людям мозок промити, щоб навіть мої симпатики так думали (ЮТ-2); Пам'ятаю, коли Майдан тільки переміг, ви ще сиділи, і Арсеній Яценюк вам в телефонну трубку кричав: "Юля, Юля, вся країна тебе чекає!". Це дуже забавно, по-моєму було. І фальшиво... – До речі, зараз він знову кричить, тільки вже те, що газові контракти – це державна зрада, а все його оточення – і це після Стокгольмського суду! – так же голосно про держзраду Тимошенко заявляє (ЮТ-2); У радянські часи Кравчук набрався мужності відкрити цю клітку і дати Україні свободу, і він був першим і поки що останнім президентом, який сказав: "Давайте на дострокові вибори сам піду і подивлюся, чи довіряють мені люди". Після нього нічого подібного, на жаль, не було, державні діячі поки що виродилися – потрібно їх почекати (ЮТ-2) тощо.

У досліджуваних медійних текстах інтерв'ю *цитати*, на наш погляд, варто диференціювати на прямі (графічно позначені двокрапкою та лапками) й непрямі (уведені в текст дієсловами 2 чи 3 особи множини, 1 особи однини, лексемами "експерт", "однопартійці", "опоненти" тощо). Значна частина непрямих цитат виявлена в запитаннях для підтвердження чи спростування наявної в інтерв'юера інформації, що здобуто через конфіденційні джерела, розкривати які немає змоги чи потреби, з відкритих джерел (медіаресурси, офіційні документи, заяви тощо), з чуток і пліток, поширюваних у соціумі, інформації з покликанням на висловлювання самого політика. Непрямі цитати в репліках

політиків часто є самопокликаннями, наведеними для спростування чи підтвердження певної інформації, подеколи резонансної, для уточнення, виправдання, тобто вжито як засоби підтримання та прирощення публіцитного капіталу чи корекції / виправлення / поліпшення іміджу.

Уважаємо за можливе уточнити тезу дослідника Г. Слишкіна про те, що "для цитатій, заснованої на прецедентному тексті, характерна імпліцитність, тобто відсутність покликання на джерело цитування" [3, с. 39]. На наш погляд, зважаючи на специфіку медійного тексту, його спрямування на масову аудиторію, потребу сучасної людини швидко, без надзусиль отримати інформацію, на належність певних цитат до прецедентних текстів не лише загальнолюдських, цивілізаційних, національних, а й до макрогрупових чи мікрогрупових, варто актуалізувати покликання на авторів чи джерела окремих цитат. Адже й самопокликання в інтерв'ю ми вважаємо прецедентним для цього комунікативного акту, воно зазвичай спрямоване на спростування чуток, пліток, домислів, інформаційних провокацій опонентів чи поширення бажаної для комуніканта-політика інформації, що після інтерв'ю почасти стає прецедентною для інших медійних текстів.

Фольклоризми:

*...їхні теперішні керівники отримують прибутки для себе, а тому **тримаються обома руками і ногами за ці підприємства** (ВГ-1); **Я побудував у своєму житті не одну дорогу і точно знаю, що можна зробити дешево та якісно, а можна зробити дорого та погано** (ВГ-1); **Краще б такі експерти мовчали взагалі і не говорили нісенітниці та дурниці** (ВГ-2); **Візьмімо конкретно парламент. Багато депутатів б'ються в груди, що вони патріоти** (ЛК-2); **Так, може, і так – ліс рубають, тріски летять** (ОЛ-1); **Так розвід це чистої води!** (ОЛ-1); **Всі платять внески до одного котла – це і є солідарна система** (ОЛ-1); **Ходять з голим задом та простягнутою рукою, божжуться. А я хочу, щоб вони працювали і заробляли** (ОЛ-2); **По-перше, всього в житті я досягнув своїм горбом. Ніхто мене нікуди не виводив. По-друге,***

рейтинги мені до лампочки (ОЛ-2); Якщо БПП і "Народний фронт" будуть між собою як собаки гризтись, то парламент не доживе (ОЛ-2); Із ідеєю створення єдиної опозиції як **Пилип із конопель** вискочила моя шановна колежанка – Юлія Володимирівна Тимошенко (ОЛ-2); Та одному Господу відомо, **куди припливе гівно, до якого берега пристане** (ОЛ-2); Як би ми не ставилися до Порошенка, до цієї грабіжницької влади, ми повинні розуміти, що ми маємо **їх в стійло ставити** в цивілізований спосіб (ОЛ-2); Напевно, що немає такої **чарівної палички** (АП); Проросійські медіа, що працюють в Україні, **шукають коаліцію з ліхтарями**, роблять це медійною подією. Прокоментуйте це (АП); Чому не можна було вирішити питання, побудувавши сміттєпереробний завод, щоб керівництво країни постійно **не било вас по цьому болючому місцю?** (АС); Мій зять прекрасний. Я щаслива, бо щаслива моя донька. Я завжди, коли спілкуюся з зятем – **розповідаю йому анекдот, Хе-Хе**, який я дуже люблю: **Це коли 2 чоловіка зустрічаються і один другому каже: "Послухай, в мене теща справжній янгол". А другий йому каже: "Блін, ну пощастило тобі, а моя ще жива!"**. І це такий жарт у нас, бо насправді я дуже добра теща, він мене дуже рідко бачить (ЮТ-1); Я думаю, що причина в тому, що поки я була у в'язниці, ці люди просто **викреслили мене з життя. Поставили на мені хрест як на політику**, вирішили, що життя Батьківщини завершене, що по суті режим Януковича знищив мене як політика, **помножив на нуль** і вони пішли шукати інші щастя (ЮТ-1) тощо.

Як засвідчують аналізовані контексти, більшість народно-розмовних фразеологізмів вжито авторами не в первинному, зафіксованому в словниках вигляді, а трансформовано, відповідно до авторської мети. Частотними є контексти з кількома фразеологізмами, що надає висловлюванню додаткової експресії, а тому й вважаємо їх більш дієвими щодо реалізації стратегій впливу на реципієнта через зрозумілі, дотепні, влучні засоби, зорієнтовані на актуалізацію звичного розмовного спілкування в аспекті ретрансляції складних смислів. Наголошуємо, що майже всі вживання фразеологізмів, пов'язані з контекстами іронічними, сатиричними, певною мірою

негативними конотаціями висловлювання. Подібні спостереження суголосні з дослідженням Дебори Таннен щодо різного сприйняття й застосування фольклоризмів, зокрема прислів'їв, носіями різних мов, а отже, й різних культур. Так, вона зазначає, що нігерійський письменник, відтворюючи розмовне мовлення в діалозі персонажів, активно застосовує численні фразеологізми (у наведеному прикладі – 6 речень лише прислів'їв) у контекстах із позитивною семантикою, а середній англієць, знаючи чимало прислів'їв, переважно вживає їх в іронічному значенні [4, с. 39-40].

Книжні фразеологізми:

А ось до революції я не закликав би, оскільки вона пожирає не лише ворогів, а і власних дітей. Для України це було б надзвичайно небезпечно (ЛК-2); *А Конституція? Вона може бути конституцією букви, а може бути конституцією духу* (ЛК-2); *Саме тому ми називаємо його бюджетом зростання і я впевнений, країна буде змінюватися, розвиватися, і все буде добре* (ВГ-1); *Тобто дорогу осилить той хто йде*, ми йдемо по цій дорозі і буде успіх (ВГ-2); *Україна у нас одна, і заради неї я, не зважаючи на рейтинги, наступаю на горло власній пісні і є противником дострокових виборів до ВР* (ОЛ-1); *Ви ж знаєте: від любові до ненависті один крок, а від свідка до обвинувачуваного – ще менше* (ОЛ-2); *Повернення назад немає – двічі в одну річку не увійдеш* (ОЛ-2); *Зверніть увагу, "Інтер" нас другий рік не показує. Вони нас перестали показувати одразу після того, як ми цього "троянського коня" викинули* (ОЛ-2); *Шагренева шкіра корупції зменшується, лобістські схеми зменшуються, а земля – це реальне багатство, яке за копійки сьогодні можна забрати* (ОЛ-2); *Перший раз – це трагедія, а другий – вже просто фарс: ось так це називається* (ЮТ-2); *Дуже боляче було, але потім я згадала, що добро, в принципі, має бути з кулаками і, трішки найжачившись, подумала, що опускати руки і дивитися на все це як на поразку, не можна* (ЮТ-2) тощо.

Група книжних фразеологізмів як засобів інтертекстуальності в інтерв'ю з політиками, що було виявлено

під час дослідження, не така численна, ніж народно-розмовних. Припускаємо, що комуніканти зорієнтовані на масову медійну аудиторію різного рівня освіченості та культурних традицій, різних вікових груп, тому добір фразеологізмів має бути зорієнтовано на більш доступні інтертекстуальні засоби, що не потребують додаткового декодування, швидше впізнавані, не ускладнюють процес комунікації, донесення важливих для політика смислів реципієнтам. Також вважаємо, що й загальний культурний рівень самих учасників інтерв'ю, безумовно, впливає на можливість / неможливість оперування фразеологічними засобами книжного походження. Проте відзначимо, що вжиті в аналізованих текстах засоби цієї групи, доречні, зрозумілі з контексту, мають потужний виражальний потенціал, частина з них, як і народно-розмовні фразеологізми, трансформовано відповідно до авторських потреб із акцентом на збільшення їх потенціалу впливу.

Мовні кліше та штамп:

Очевидно, це – політична боротьба, адже скоро мають початися виборчі перегони... (ВГ-1); На жаль, йде банальне затягування часу (ВГ-1); Ми до речі, завойовуємо ринки інших країн, це дуже важливо (ВГ-2); В цьому питанні треба поставити крапку (ВГ-2); А по-друге, залишається відкритим питання, чи було б це зараз корисим нашій країні, з огляду на ситуацію, в якій ми опинилися? (ЛК-2); Інакше кажучи, влада не готова взяти на себе відповідальність і назвати справжні причини всього, що відбувається (ЛК-2); Констатую сухий факт. Не потрібно бути великим військовим експертом, щоб розуміти, які види озброєння сьогодні застосовують. Це і танки, і ракети... Але ключовий акцент інший. Судячи з усього, прекрасно розуміючи інтереси Росії, деякі представники бізнесу і хлопці зі сходу України докладають максимум зусиль, щоб не називати речі своїми іменами, а конкретно – війну війною (ЛК-2); Чому бізнес не виводить ці гроші з тіні? (ОЛ-1); Така була система. Революція гідності підвела під нею ризик, ми повинні укласти між владою і народом суспільний договір – і розпочати з нового

.....

аркуша (ОЛ-1); *Перед парламентськими канікулами ми пробили в парламенті закон на підтримку авіаційної галузі (ОЛ-2); передбачалося введення так званих змішаних тижнів, фактичне ускладнення процедури реєстрації законопроектів для підвищення якості їх підготовки і щоб зупинити законодавчий спам (АП); Тому, що кожного разу, коли починається нове скликання, всі публічно обіцяють, що комітетів буде менше, а потім в результаті політичних торгів кількість комітетів збільшується (АП); Просто ми ніколи з цього не робимо піар-шоу (ЮТ-1); Вважаю це конфліктом інтересів (ЮТ-1)* тощо.

Кліше й штампи в медійних інтерв'ю з політиками – доволі численна група інтертекстів, що сприяють вибудові зрозумілої, доступної для передавання та сприйняття без додаткового декодування інформації. Частина з них, зберігаючи метафоричність, надають висловлюванню додаткової експресивності, інші – через стереотипність та частотність вживання можуть забезпечувати потребу сучасної людини в швидкому засвоєнні нової інформації за менший обсяг часту та витрати зусиль, а отже, спрощують процес комунікації, реалізують у медійному тексті стратегії впливу політиків на вже наявний та потенційний електорат.

Отже, проаналізувавши інтерв'ю з політиками щодо застосування прецедентних феноменів інтертекстуальності різних груп (за А. Чудіновим): *прецедентні тексти, прецедентні ситуації, прецедентні імена, прецедентні вислови*, можна зробити певні узагальнення й висновки.

Зважаючи на те, що в інтерв'ю стратегічна мета політика зазвичай спрямована "на завоювання авторитету в очах масової аудиторії, на передачу їм певної інформації, на зміну їх світобачення та світосприйняття реципієнтів, на виконання певних дій, на переконання масової аудиторії у чомусь тощо" [5, с. 135], інтертекст може стати дієвим засобом реалізації цієї мети, як засвідчив здійснений аналіз медійних текстів, через реалізацію ілокутивної функції, тобто спростування / уточнення

/ зміну / підтвердження первинних знань, досвіду, поглядів реципієнта.

Безумовно, основний "мовленнєвий вплив в медіаполітичному дискурсі здійснюється за допомогою комунікативно-мовленнєвих стратегій, сутність яких полягає в операції над знаннями адресата, над його цінностями, емоціями, волею" [5, с. 135], а тому прецедентний текст важливий для здійснення ефективного впливу на реципієнтів, залучаючи їх до сприйняття нової інформації через актуалізовані наявні знання, досвід, враження, емоції тощо.

Диференціація за взятою для аналізу класифікацією дещо умовна, адже в одному контексті можуть бути наявні імена прецедентних осіб та їх вислови, прецедентні ситуації та прецедентні імена, прецедентні тексти та прецедентні імена тощо. Тобто текст медійного інтерв'ю з політиком – складне нелінійне утворення, зорієнтоване на реалізацію політичної стратегії комуніканта-політика через добір переконливих, виразних, дієвих різнорівневих мовних засобів впливу, якими й можуть стати вдало застосовані прецедентні феномени інтертекстуальності. Акцентуємо увагу саме на доцільності та ефективності введення в текст цих засобів, що мають створити для реципієнта й пізнавальне тло, на якому розташована нова інформація, і певний квест із декодування смислів. А також надати змогу політику впливати, отримуючи бажані / прогнозовані ідеологічні дивіденди (зокрема щодо утримання / здобування влади, PR, іміджу тощо).

Проте, вважаємо перспективним подальше дослідження інтертекстів в інтерв'ю, зокрема в аспекті зіставлення в репліках обох комунікантів (інтерв'юєра та інтерв'юваного) для їх визначення комунікативних стратегій і тактик, а також непрецедентних інтертекстів із погляду доцільності та дієвості застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шулінова Л.В. Інтертекстуальність у медійних текстах жанру інтерв'ю з політиками. Стаття 1. *Актуальні проблеми української*

лінгвістики: теорія і практика: Зб. наукових праць. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". 2017. Вип. 35. С. 19-34.

2. Чудинов А.П. Политическая лингвистика: учебное пособие. 4 изд. Москва: Флинта: Наука, 2012. 256 с.

3. Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов. Москва: Academia, 2000. 125 с.

4. Tannen D. Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. 240 p.

5. Прокопенко А.В., Шуменко О.А. Статус неконфліктної стратегії в політичному інтерв'ю (на матеріалі американського медіаполітичного дискурсу). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2016. № 22. С. 135-139.

ДЖЕРЕЛА

(ВГ-1) – Інтерв'ю з Володимиром Гройсманом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2312854-volodimir-grojsman-premerministr-ukraini.html>

(ВГ-2) – Інтерв'ю з Володимиром Гройсманом. URL: <https://www.5.ua/interview/hroisman-157499.html>

(ЛК-1) – Інтерв'ю з Леонідом Кравчуком. URL: <https://tsn.ua/interview/na-zhal-poroshenko-zakohaniy-u-minskiy-format-981035.html>

(ЛК-2) – Інтерв'ю з Леонідом Кравчуком. URL: https://24tv.ua/kravchuk_narod_mozhe_priyti_na_maydan_uzhe_ne_z_goli_mi_rukami_n808005

(ОЛ-1) – Інтерв'ю з Олегом Ляшком. URL: <https://ukr.segodnya.ua/interview/intervyu-s-olegom-lyashko-ya-schitayu-chto-nado-legalizovat-oruzhie-i-dat-vozmozhnost-ukraincam-sebya-zashchishchat-760489.html>

(ОЛ-2) – Інтерв'ю з Олегом Ляшком. URL: <https://glavcom.ua/interviews/oleg-lyashko-vpershe-viznayu-pered-viborami-mi-domovilis-z-lovochkinim-inshogo-vihodu-prosto-ne-bulo-371621.html>

(АП) – Інтерв'ю з Андрієм Парубієм. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2211881-andrij-parubij-golova-verhovnoi-radi-ukraini.html>

(АС) – Інтерв'ю з Андрієм Садовим. URL: <http://www.dw.com/uk/a-40623655>

(ЮТ-1) – Інтерв'ю з Юлією Тимошенко. URL: <https://tsn.ua/politika/interv-yu-yuliyi-timoshenko-dlya-tsn-879420.html>

(ЮТ-2) – Інтерв'ю з Юлією Тимошенко. URL: <http://bulvar.com.ua/gazeta/archive/s635/lider-partii-batkivshchina-julija-timoshenko-janukovichu-za%C2%A0menja-sudba-otomstila-bolshej-kary-chem%C2%A0poterja-rebenka-on-zasluzhit-ne-mog.html>

REFERENCES

1. Shulinova L.V. *Intertextuality in the media texts of the genre of interviews with politicians. Article 1* [Intertekstualnist u mediynnykh tekstakh zhanru intervyyu z politykamy. Statyya 1]. Aktualni problemy ukraiyinskoyi linhvistyky: teoriya i praktyka: Zb. naukovykh prats. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyy centr "Kyyivskyy universytet", 2017. Vyp. 35. S. 19-34.

2. Chudinov A.P. *Political linguistics* [Politicheskaya lingvistika]: uchebnoye posobiye. 4 izd. Moskva: Flinta: Nauka, 2012. 256 s

3. Slyshkin G.G. *From text to symbol: linguocultural concepts of precedent texts* [Ot teksta k simvolu: lingvokul'turnyye kontsepty pretsedentnykh tekstov]. Moskva: Academia, 2000. 125 s.

4. Tannen D. *Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. 240 p.

5. Prokopenko A.V., Shumenko O.A. *Non-conflict strategy status in a political interview (based on American media political discourse)* [Status nekonfliktnoyi stratehiyi v politychnomu intervyyu (na materialy amerykanskooho mediapolitychnoho dyskursu)]. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiya. 2016. № 22. S. 135-139.

RESOURCES

(VH-1) – Interviu z Volodymyrom Hroismanom. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2312854-volodimir-grojsman-premerministr-ukraini.html>

(VH-2) – Interviu z Volodymyrom Hroismanom. URL: <https://www.5.ua/interview/hroisman-157499.html>

(LK-1) – Interviu z Leonidom Kravchukom. URL: <https://tsn.ua/interview/na-zhal-poroshenko-zakohaniy-u-minskiy-format-981035.html>

(LK-2) – Interviu z Leonidom Kravchukom. URL: https://24tv.ua/kravchuk_narod_mozhe_priyti_na_maydan_uzhe_ne_z_goli_mi_rukami_n808005

(OL-1) – Interviu z Olehom Lyashkom. URL: <https://ukr.segodnya.ua/interview/intervyu-s-olegom-lyashko-ya-schitayu-chto-nado-legalizovat-oruzhie-i-dat-vozmozhnost-ukraincam-sebya-zashchishchat-760489.html>

(OL-2) – Interviu z Olehom Lyashkom. URL: <https://glavcom.ua/interviews/oleg-lyashko-vpershe-viznayyu-pered-viborami-mi-domovilis-z-lovochkinim-inshogo-vihodu-prosto-ne-bulo-371621.html>

(AP) – Interviu z Andriiem Parubiiem. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2211881-andrij-parubij-golova-verhovnoi-radi-ukraini.html>

(AS) – Interviu z Andriiem Sadovym. URL: <http://www.dw.com/uk/a-40623655>

(IuT-1) – Interviu z Yuliieiu Tymoshenko. URL: <https://tsn.ua/politika/interv-yu-yuliyi-timoshenko-dlya-tsn-879420.html>

(IuT-2) – Interviu z Yuliieiu Tymoshenko. URL: <http://bulvar.com.ua/gazeta/archive/s635/lider-partii-batkivshchina-julija-timoshenko-janukovichu-za%C2%A0menja-sudba-otomstila-bolshej-kary-chem%C2%A0poterja-rebenka-on-zasluzhit-ne-mog.html>

Дата надходження до редакції – 17.09.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 22.10.2018 р.

УДК 811.161.2:81`42

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.89-105>

Oleksandr V. Levko

SHAPING OF THE AXIOLOGICAL STATUS OF TOMOS IN UKRAINIAN RELIGIOUS MEDIA DISCOURSE IN THE LIGHT OF COGNITIVE LINGUISTICS AND RHETORIC

Abstract. *The paper is focused on the cognitive mechanisms underlying the construction of axiological status of Tomos and autocephaly of the Ukrainian Orthodox Church in Ukrainian religious media discourse of the last few months from the standpoint of cognitive linguistics and*

rhetoric. The data used for the study are interviews, announcements and other media texts of the UOC (MP) and UOC (KP) leaders and spokesmen, published on respective official websites of each jurisdiction in 2018.

As a result of our study, it was found out that discussions around Tomos and autocephaly gave birth to new allusion-based phraseological units in Ukrainian media space, while also actualizing the use of religious terms which had been previously unknown to average citizens, such as "Tomos", "autocephaly", "canonicity", "Eucharistic communication", "Ecumenical Patriarch" etc. In the media context, these specific terms of the Church law have acquired axiological connotations, turning into axiologems and anti-axiologems. It was also revealed that the argumentation of the positive / negative axiological status of Tomos and autocephaly in Ukrainian religious mass media largely relies on cognitive metaphors and metonymies. In the media context, these cognitive mechanisms of knowledge categorization are of great importance in swaying the public opinion and affecting the value system of the audience. In the texts under study, the most common cognitive metaphors are "Church is body", "Church leaders are doctors", "Intra-Orthodox relations are war", "Intra-Orthodox relations are play", while the most prominent cognitive metonymy is geographical metonymy, whereby the agency is transferred to location. The most productive source domains for the metaphors, which serve to express the evaluation of current processes in the Church, turn out to be human body, medicine, war, play and crime. Decisions of Church leaders regarding Tomos are conceptualized as right or wrong diagnosis and treatment for an illness, expansionist policies or war for peace, raider attack or fair / unfair play. In the media texts produced by both sides, negative connotations are also conveyed via geographical metonymy, when the Constantinople Patriarchate is substituted for by Fanar or Istanbul, whereas the Moscow Patriarchate is referred to as Moscow or Kremlin. We have come to the conclusion that cognitive metaphors and metonymies in Ukrainian religious media discourse are used with the purpose of increasing the persuasive effect of the text and swaying the audience towards adopting the viewpoint of the addresser.

Keywords: *cognitive metaphor, cognitive metonymy, religious media discourse, axiologeme, values, Tomos, autocephaly.*

Information about author: *Levko Oleksandr Vadymovych – PhD; associate professor of the department of general linguistics, classical philology and Hellenic studies; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

E-mail: *o.levko@knu.ua.*

Левко О.В.

ФОРМУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНОГО СТАТУСУ ТОМОСУ В УКРАЇНСЬКОМУ РЕЛІГІЙНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ У СВІТЛІ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА РИТОРИКИ

Анотація. У статті досліджуються когнітивні механізми формування аксіологічного статусу Томосу й автокефалії Української православної церкви в сучасному українському релігійному медіадискурсі під кутом зору когнітивної лінгвістики та риторики. Матеріалами дослідження стали інтерв'ю, заяви та інші медіатексти очільників та спікерів українських православних церков, що опубліковані на відповідних офіційних сайтах кожної церковної юрисдикції за 2018 р.

У результаті аналізу встановлено, що дискусії в українських ЗМІ навколо питань надання Томосу Українській православній церкві Константинопольським патріархатом зумовили появу нових фразеологізмів, наприклад "Страсті за Томосом", "Томос Шпрөдінгера", "Томос і Джері", та актуалізували вживання нових для пересічної аудиторії понять і слів в українському медіапросторі, зокрема "томос", "автокефалія", "канонічність", "євхаристичне спілкування", "вселенський патріарх" тощо. Визначено, що нові для українських медіа поняття й лексеми отримали аксіологічне забарвлення у ЗМІ, перетворившись із термінів церковного права на аксіологеми або антиаксіологеми. Було також визначено, що в основі аргументації позитивного / негативного аксіологічного статусу Томосу й автокефалії в українських релігійних медіа лежать когнітивні метафори та метонімії. Метафора та метонімія є моделями категоризації знань та засобами формування, аргументації та навіязування цінностей у потенційної аудиторії. До найбільш вживаних когнітивних метафор належать "Церква – тіло", "Релігійні діячі – лікарі", "Міжправославні відносини – війна", "Міжправославні відносини – гра", а до найбільш продуктивної когнітивної метонімії – географічна метонімія, за якою суб'єктність переноситься на місцевість. Сферою-донором у когнітивних метафорах для вираження оцінки процесів, що відбуваються в міжцерковних відносинах, стає людське тіло, медицина, війна, гра, злочин тощо. Рішення церковних діячів щодо Томосу концептуалізуються як

правильні або неправильні лікувальні дії над хворим тілом, вдалий чи невдалий діагноз лікаря, загарбницькі військові дії або ж боротьба заради миру, рейдерське захоплення або ж чесна / нечесна гра. В медіатекстах учасників конфлікту з негативними інтенціями вживаються метонімії, в яких Константинопольський патріархат заміщується як Фанар або Стамбул, а Московський патріархат – як Москва чи Кремль. У статті зроблено висновок, що когнітивні метафори та метонімії вживаються в українському релігійному медіадискурсі з метою впливу на адресатів дискурсу та формування в них необхідної з точки зору адресанта дискурсу "правильної" позиції щодо Томосу й автокефалії.

Ключові слова: когнітивна метафора, когнітивна метонімія, релігійний медіадискурс, аксіологема, цінності, Томос, автокефалія.

Інформація про автора: Левко Олександр Вадимович – кандидат філологічних наук; доцент кафедри загального мовознавства, класичної філології та неоелліністики; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: o.levko@knu.ua.

Левко А.В.

ФОРМИРОВАНИЕ АКСИОЛОГИЧЕСКОГО СТАТУСА ТОМОСА В УКРАИНСКОМ РЕЛИГИОЗНОМ МЕИАДИСКУРСЕ В СВЕТЕ КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ И РИТОРИКИ

Аннотация. В статье исследуются когнитивные механизмы формирования аксиологического статуса Томоса и автокефалии Украинской православной церкви в современном украинском религиозном медиадискурсе с точки зрения когнитивной лингвистики и риторики. Материалы исследования – интервью, заявления и другие медиатексты руководителей и спикеров украинских православных церквей, опубликованные на соответствующих официальных сайтах каждой церковной юрисдикции по 2018 г.

В результате анализа установлено, что дискуссии в украинских СМИ вокруг вопросов предоставления Томоса Украинской православной церкви Константинопольским патриархатом дали рождение новым фразеологизмам, например "Страсти по Томосу", "Томос Шредингера", "Томос и Джерри", и актуализировали

применения новых для среднестатистической аудитории понятий и слов в украинском медиапространстве, в частности "томос", "автокефалия", "каноничность", "евхаристическое общение", "вселенский патриарх". Определено, что новые для украинских медиа понятия и лексемы получили аксиологическую окраску в СМИ, превратившись из терминов церковного права в аксиологемы или антиаксиологемы. Было также определено, что в основе аргументации положительного / отрицательного аксиологического статуса Томоса и автокефалии в украинских религиозных медиа лежат когнитивные метафоры и метонимии. Метафора и метонимия являются моделями категоризации знаний, средствами формирования, аргументации и навязывания ценностей потенциальной аудитории. К наиболее употребляемым когнитивным метафорам принадлежат "Церковь – тело", "Религиозные деятели – врачи", "Межправославные отношения – война", "Межправославные отношения – игра", а к наиболее продуктивной когнитивной метонимии – географическая метонимия, в которой субъектность переносится на местность. Для выражения оценки процессов в межцерковных отношениях сферой-донором в когнитивных метафорах становится человеческое тело, медицина, война, игра, преступление. Решения церковных деятелей в отношении Томоса концептуализируются как правильные или неправильные лечебные действия над больным телом, удачный или неудачный диагноз врача, захватнические военные действия или борьба ради мира, рейдерский захват или честная / нечестная игра. В интервью участников конфликта употребляются с негативными интенциями метонимии, в которых Константинопольский патриархат замещается как Фанар или Стамбул, а Московский патриархат – как Москва или Кремль. В статье сделан вывод, что когнитивные метафоры и метонимии используются в украинском религиозном медиадискурсе с целью воздействия на адресатов дискурса и формирования у них необходимой с точки зрения адресанта дискурса "правильной" позиции в отношении к Томосу и автокефалии.

Ключевые слова: когнитивная метафора, когнитивная метонимия, религиозный медиадискурс, аксиологема, ценности, Томос, автокефалия.

Информация об авторе: Левко Александр Вадимович – кандидат филологических наук; доцент кафедры общего языкознания, классической филологии и неоязыковедения; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: o.levko@knu.ua.

Over the last three decades, Ukrainian religious media discourse has been marked with interconfessional polemics, stemming largely from the presence of several Orthodox jurisdictions, on the one hand, and from discussions over the autocephaly of the Ukrainian Orthodox Church, on the other hand. However, some remarkable political and religious events, such as the 2014 Revolution of Dignity, the War in Donbass, the 2016 Pan-Orthodox Council in Crete, and particularly the appeal of the President of Ukraine and the Verkhovna Rada to Patriarch of Constantinople to grant Tomos to the Ukrainian Orthodox Church in April 2018 raised the intra-Orthodox polemics to a new level, which has significantly affected Ukrainian religious and secular mass media. A wealth of terms, which used to be unknown to Ukrainian laypeople and not wholly clear even to believers, have pervaded Ukrainian media space, namely *Tomos*, *autocephaly*, *canonicity*, *Eucharistic communication*, *Ecumenical Patriarchate*. Mass media battles over these religious processes have given rise to new phraseological units, mostly based on intertextual play, such as "*Страсті за Томосом*", "*Томос Шрьодінгера*", "*Томос і Джері*" etc. Moreover, the above-mentioned words, especially Tomos and Autocephaly, have got axiological connotation in the mass media, turning from the terms of the Church law into axiologemes and antiaxiologemes in the discourse of religious leaders representing different Orthodox jurisdictions. Essentially, the uncertainty of Tomos' and autocephaly's axiological status is what determines the urgency of linguistic studies which would construe these issues through the prism of axiological linguistics, linguopragmatics and new rhetoric. Thus, the purpose of the present study is to identify the role of cognitive metaphors and metonymies in the construction and argumentation of the binary axiological status of Tomos and autocephaly in Ukrainian religious media discourse. The study is based on 30 interviews, public announcements and other media texts of UOC (MP) and UOC (KP) leaders and spokesmen, which have been published on respective official websites of each jurisdiction from May to October 2018.

Modern cognitive linguistics and rhetoric have revisited the role of rhetorical devices and topoi in text arrangement. While in ancient treatises tropes and figures were regarded merely as ornamental means, in modern cognitive sciences they are viewed as cognitive models, helping the speaker persuade his/her audience at a deeper level of perception, affecting their reasoning processes. Via cognitive mechanisms underlying common rhetorical devices (particularly metaphor, metonymy and antithesis), discourse producers shape the values and beliefs, which they impose on their audience as either persuasive or manipulative endeavor.

Starting with the seminal work "Metaphors We Live By" by G. Lakoff and M. Johnson [18], metaphor has come to be recognized as a universal cognitive model of reception, generation and propagation of new knowledge and concepts about the world. The persuasive and heuristic potential of metaphor is emphasized in the works by P. Ricoeur [8], E. McCormack [6], R. Boyd [12], G. Lakoff [17], A. Denham [14], G. Fauconnier and M. Turner [16], N. Arutiunova [1], V. Teliia [9], V. Gak [3]. As noted by G. Lakoff and M. Johnson, "metaphor is pervasive in everyday life, not just in language, but in thought and action" [18, p. 3]. The authors also attach much importance to the cognitive nature of metonymy, which is no less widespread in common language. Further cognitive studies have proven that not only metaphor and metonymy, but other rhetorical devices as well, serve as modi of thinking, patterns of knowledge categorization and foundation of rhetorical argumentation [15; 11, p. 145–147; 13, p. 123–152].

Studies in the field of media discourse have begun to actively incorporate the concepts and theories of cognitive rhetoric and linguistics. Many authors claim that metaphor plays a key role in media discourse owing to its gnoseological and heuristic functions, on the one hand, and persuasive function, on the other hand [10; 5; 7]. A. Baranov and Y. Karaulov assert that metaphor is used in the political discourse with the purpose of making the audience take a positive or negative stance toward certain political process or entity [2, p. 189]. In other words, the axiological aspect of using metaphor in argumentation is of critical importance. The same applies to the

role of cognitive metaphor in the segment of intra-Orthodox relations in religious media discourse, which is the object of our study.

Having analyzed the interviews and announcements of the heads of UOC (MP) and UOC (KP) press services, published on respective official websites from May to October 2018, we found out that metaphor and metonymy are productive cognitive models underlying the reasoning of Church spokesmen and the construction of their argumentation. Apart from the leaders' great authority among the believers, rhetorical means are another crucial factor determining the agreement with or refutation of the official Church position on the issue of Tomos and autocephaly by the believers.

Undoubtedly, media texts of the UOC (KP) spokesmen position Tomos as a great value for the Ukrainian people, which is evident in the high frequency of syntagmatic units *"важливість Томосу", "отримання Томосу", "надання Томосу", "чекати на Томос"* and phrases of the kind *"Томос, який ми очікуємо від Вселенського патріарха, буде"* (CerkvaInfo, 10.10.2018); *"Призначення екзархів означає надання томосу, це вже незворотний крок"* (CerkvaInfo, 17.09.2018); *"Зараз всі чекають томосу"* (CerkvaInfo, 17.09.2018); *"Томос же надає нам право спілкування із усіма православними церквами"* (CerkvaInfo, 10.10.2018).

Contrariwise, the discourse of UOC (MP) spokesmen demonstrates their negative viewpoint on the issue of Tomos in its current state and disapproval of the recent decisions of the Ecumenical Patriarchate. For example, the following statements are aimed at discrediting the mere idea of Tomos and autocephaly for Ukraine: *"Те, що сьогодні ведеться багато розмов про Томос, ще не значить, що він принесе нам користь"* (NewsChurch, 28.09.2018); *"Ми маємо звертати увагу не на Томоси, не на ці безкінечні суперечки: хто перший, хто останній"* (NewsChurch, 12.10.2018); *"Томос – это вопрос не церковный, это вопрос геополитики, нацбезопасности. Но, извините, не для этого Церковь создавалась"* (NewsChurch, 26.09.2018); *"А пока что, без создания новой церкви, даже Томос – это просто бумага"* (NewsChurch, 26.09.2018); *"Томос обмежить нашу свободу, яку*

.....
ми сьогодні маємо. Якщо комусь потрібно, будь ласка. Нам це не потрібно" (NewsChurch, 14.09.2018).

In the process of our analysis of the religious media texts we have identified central cognitive metaphors that are used to influence and shape the public opinion on the UOC autocephaly as either a value or antivalue. The most common cognitive metaphors include "Church is body", "Church leaders are doctors", "Intra-Orthodox relations are war", "Intra-Orthodox relations are play". The above-mentioned cognitive metaphors actually correlate with the modi of argumentation of the Church stance on the axiological status of Tomos and autocephaly.

Cognitive metaphor "Church is body" can be traced back to Early Christian discourse. In particular, Apostle Paul calls the Church "the body of Christ" (1 Cor. 12:27) or "the body in Christ" (Rom. 12:5). Moreover, he conceptualizes the Church in naturalistic somatic vein so that the believers are associated with certain body parts – eyes, hands, legs etc. (1 Cor. 12:14-26). Overall, "the image of body for a community, characterized with closedness and organic growth, is common to the ancient tradition" [4].

In the texts under study, cognitive metaphor "Church is body" is used in quite different ways in the statements and interviews of UOC (MP) spokesmen, on the one hand, and UOC (KP) spokesmen, on the other hand. However, common to the discourse of both parties is the initial idea of the schism as a wound of the Church that badly needs treatment. Thus, the basic source domain of the metaphors used to evaluate the current processes in intra-Orthodox relations is medicine. The decisions of Church figures regarding Tomos and autocephaly are therefore imaged as either right or wrong treatment for a wounded body. Actually, this is the way in which a more specific cognitive metaphor "Church leaders are doctors" is represented in their discourse. The following statements serve to exemplify it:

"Найнебезпечніше, що міститься в рішеннях вчорашнього Синоду Константинопольської Патріархії, це породження ще одного церковного розколу. Звичайно, що таке

рішення не об'єднає православних, не цілість рану розколу" (NewsChurch, 12.10.2018);

"Патріарх змінив свою думку і своїми діями рани́ть тіло канонічної Церкви в Україні" (NewsChurch, 13.09.2018);

"Патріарх Варфоломій у нашому випадку поставив помилковий діагноз і продовжує здійснювати помилкове лікування" (NewsChurch, 13.09.2018);

"Наполегливі й уперті спроби Вселенського Патріархату цілі́ти розкол в Україні шляхом надання автокефалії не є ліками, а отрутою як для канонічної Української Православної Церкви, так і для всього Тіла Вселенського Православ'я" (NewsChurch, 13.09.2018).

Cognitive metaphors "Church is body" and "Church leaders are doctors" in UOC (MP) media texts serve to create the image of Constantinople's Patriarch Bartholomew as a bad doctor who "prescribed" Tomos to the Church as a wrong treatment, which would eventually poison it instead of curing the wound of schism. Obviously, in this case metaphorization from the field of medicine has as its goal discrediting the idea of Tomos and granting autocephaly to the Church in the format offered by the Ecumenical Patriarchate.

While UOC (KP) spokesmen use identical cognitive model of imaging intra-Orthodox relations as medical procedures, they present Tomos as the right treatment for overcoming the schism and restoring Orthodox unity: *"Томос – це зшивання рани. А те, що зшите, повинно ще зростись"* (CerkvaInfo, 10.10.2018); *"Бо зрозуміло, що, з одного боку, це питання [церковне], яке має бути вирішене, і чим далі його відкладати, тим проблем буде лише більше. Це як лікування зуба: коли зуб заболів, можна вжити таблетку, можна відкладати, але рано чи пізно доведеться йти до дантиста. І чим пізніше йти, тим гірше буде, тим складніше буде"* (CerkvaInfo, 15.09.2018). Putting obstacles in the path of the Church's receiving Tomos is associated with the actions that will only prevent wound healing: *"А якщо рану постійно посипати сіллю, то вона не зростеться"* (CerkvaInfo, 10.10.2018).

Pervasive in the discourse of UOC (MP) and UOC (KP) spokesmen is also the cognitive metaphor "Intra-Orthodox relations are war". Their statements create the negative image of Constantinople's Patriarch Bartholomew as an enemy, whose actions regarding the UOC autocephaly are associated with military invasion, provocation or even annexation of the "canonical territory", e.g.:

"Наслідок цього кроку Вселенського Патріарха вплине на все Православ'я, тому що, якщо один Патріарх вторгається на канонічну територію іншої Церкви, то чому тоді не може робити це й інший?... Це ж буде катастрофа" (NewsChurch, 13.09.2018);

"Усе залежить від того, як далеко підуть представники Константинопольського патріархату на канонічній території УПЦ" (NewsChurch, 13.09.2018);

"Але час дипломатії вже минув, і треба говорити відкрито і відверто, тому що небезпека загрожує всьому Православ'ю" (NewsChurch, 13.09.2018);

"Константинополь регламентує свою агресивну політику відносно України" (NewsChurch, 12.10.2018);

"...Не станет ли эта речь Патриарха Варфоломея идеологическим обоснованием для "Варфоломеевской ночи" в Украине?" (NewsChurch, 06.09.2018).

For UOC (KP), on the other hand, the "ideal enemy" is Patriarch Kirill, with his actions being represented as hostile to Orthodox unity, e.g.:

"Бо українська церква буде союзна з Константинополем, і це буде не "війна" греків зі слов'янами (як Москва це намагається подавати зараз), а це буде "війна" тих, хто хоче зруйнувати єдність православ'я заради імперських амбіцій Кремля, з тими, хто хоче зберегти єдність православ'я і рухати його в майбутнє" (CerkvaInfo, 15.09.2018);

"Виключити з цього процесу Патріарха Філарета...– це буде остання барикада, яку буде намагатися втримати Патріарх Кирил" (CerkvaInfo, 28.08.2018);

"Це вже буде битва єдиної православної вселенської Церкви з московськими амбіціями" (CerkvaInfo, 30.08.2018).

Another way in which the UOC (MP) spokesmen shape the negative judgment of Constantinople patriarchate's decisions in the public is positioning their actions as illegal. To be more precise, the actions of Patriarch Bartholomew are labeled as anti-canonical, i.e. violating the Church law (to a certain extent, canons in interconfessional relations correlate with international law). The actions of Patriarch Bartholomew are presented as ones that discredit canonicity – a significant value for Orthodox discourse, which, however, is often misused in religious mass media. In UOC (MP) media texts, the actions of Patriarch of Constantinople are occasionally metaphorically portrayed as criminal offences, with the lexis being borrowed from criminal law to construct the negative axiological status of Tomos, e.g.:

*"Константинополь прийняв таке рішення, однак, за великим рахунком, це рішення означає **рейдерське захоплення всіх церковних приміщень**, всього церковного майна на території Української Православної Церкви"* (NewsChurch, 12.10.2018);

*"І навіть вони претендують на наше майно. Тепер вони все оголосили своєю власністю. Це я б назвав **безпрецедентним шахрайством**, як воно виглядає збоку для пересічних громадян"* (NewsChurch, 12.10.2018).

Occasionally used in media discussions around Tomos is also less salient cognitive metaphor "Intra-Orthodox relations are play", which likewise helps the Church spokespeople discredit their opponents in the eyes of the public, e.g.:

*"Москва любила і любить **грати на внутрішніх грецьких протиріччях**. На суперечках між Афоном і офіційною Елладською Церквою"* (CerkvaInfo, 29.08.2018);

*"І Вселенський Патріархат **грає на боці ворогів** нашої Церкви"* (NewsChurch, 13.09.2018);

*"Константинополь з **позиції арбітра**, який стоїть над всією битвою, стає одним з її учасників"* (CerkvaInfo, 30.08.2018);

Apart from cognitive metaphor, the texts under study are interspersed with metonymy, which in this case is aimed at affecting

the public opinion on the axiological status of Tomos and autocephaly and making the audience take the "right" stance, as they see it. The most common in religious media texts is geographical metonymy, whereby agency is transferred to location. More specifically, the actions of Patriarch Bartholomew are often presented as the actions of Constantinople owing to his official title (i.e. in a rather neutral tone) or as the actions of Fanar or even Istanbul, which conveys the intention to discredit Patriarch Bartholomew and his administration. The deprecatory effect of the latter kind of metonymy is explained by the fact that Fanar is only a small region in Istanbul, where the residence of the Ecumenical Patriarchate is located. The fall of Constantinople and the renaming of the city into Istanbul is still a sore subject to the Greeks inhabiting it. In UOC (KP) media texts presentation of Moscow Patriarchate's actions as the actions of Moscow or Kremlin pursues the same communicative goal, namely discrediting and disparaging the decisions of the opponent. Here are a few examples illustrating the use of this technique in the discussion of Tomos: *"Я не знаю, чому на **Фанарі** забули про інші події 20-х років, коли турецьке керівництво створювало Турецьку православну церкву"* (NewsChurch, 18.09.2018); *"Неужели на **Фанаре** надеются, что Филарет снимет свой патриарший куколь?"* (NewsChurch, 13.10.2018); *"**Москва** готова віддати свою митрополію в юрисдикцію Константинополя?"* (CerkvaInfo, 30.08.2018); *"Протистоянь хоче Москва, вона їх вигадує навіть там, де їх не існує"* (CerkvaInfo, 17.09.2018); *"Це законне місце Вселенського патріарха, а Москва каже: тепер ми найбільша церква"* (CerkvaInfo, 10.10.2018).

To recapitulate, as a result of our study we can conclude that discussion around Tomos and autocephaly in religious mass media have brought about the appearance of new phraseological units and actualization of specifically religious terms in Ukrainian media space. Such words as *Tomos*, *autocephaly*, *canonicity*, *Eucharistic communication* have acquired axiological connotations, going way beyond their functioning as neutral terms in the Church law. We have found out that the argumentation of positive / negative

axiological status of Tomos and autocephaly in religious mass media is marked with abundant use of cognitive metaphors and metonymies. In this respect, the most common cognitive metaphors are "Church is body", "Church leaders are doctors", "Intra-Orthodox relations are war", "Intra-Orthodox relations are play", while the most salient cognitive metonymy is geographical metonymy, whereby the agency is transferred to location. The above-mentioned models, being rhetorical inasmuch as cognitive, are intended to sway the audience towards taking the side of the addresser in the discussion around the value of Tomos and autocephaly for Ukraine.

REFERENCES

1. Arutiunova N.D. *Metaphor* [Metafora]. *Lingvisticheskii entsiklopedicheskii slovar* / pod red. V.N. Yartsevoi. Moskva: Sov. entsikl., 1990. S. 296–297.
2. Baranov A.N., Karaulov Yu.N. *Russian Political Metaphor (Materials for the Dictionary)* [Russkaia politicheskaiia metafora (materialy k slovari)]. Moskva: Institut russkogo yazyka AN SSSR, 1991. 193 s.
3. Gak V.G. *Metaphor: universal and specific* [Metafora : universalnoie i spetsificheskoe]. *Metafora v yazyke i tekste* / pod red. V. N. Teliia. Moskva : Nauka, 1988.S. 11–26.
4. Ivliev I. *Christ's Church in the Epistles of Saint Apostle Paul* [Tserkov Khristova v poslaniiah sviatogo apostola Pavla]. *Alfa i Omega*. 2004. № 39. S. 13–24.
5. Kaltashkina E.Yu. *The Role and Meaning of the Conceptual Metaphor in the British Political Media Discourse* [Rol i znachenie kontseptualnoi metafory v britanskom politicheskom media-diskurse]. *Vestnik Cheliabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya : Filologiya. Iskustvovedeniie*. 2012. Vyp. 70. S. 74–79.
6. MacCormac E.A. *Cognitive theory of metaphor* [Kognitivnaia teoriia metafory]. *Teoriia metafory* : sbornik / pod red. N.D. Arutiunovoi i M.A. Zhurinskoi. Moskva : Progress, 1990. S. 358–386.
7. Odynetska L.V. *The role of the metaphor in mass media* [Rol metafory v zasobakh masovoi informatsii]. *Aktualni problemy teorii sotsialnykh komunikatsii* : Zbirnyk naukovykh prats. Kyiv, 2017. S. 44–48.
8. Ricoeur P. *The metaphorical process as cognition, imagination, and feeling* [Metaforicheskii protsess kak poznanie, voobrazhenie i oschuschenie]. *Teoriia metafory* : sbornik / pod red. N.D. Arutiunovoi i M.A. Zhurinskoi. Moskva : Progress, 1990. S. 416–434.

9. Teliia V. N. *Metaphorization and its role in the construction of language picture of the world* [Metaforizatsiia i eio rol v sozdanii yazykovoi kartiny mira]. *Rol chelovecheskogo faktora v yazyke. Yazyk i kartina mira* / pod red. B.A. Serebrennikova. Moskva: Nauka, 1988. S. 173–203.

10. Chudinov A.P. *Russia in the metaphorical mirror : a cognitive research of the politic metaphor* [Rossiia v metaforicheskom zerkale: kognitivnoie issledovaniie politicheskoi metafory]. Ekaterinburg, 2001. 238 s.

11. Bonnefille S. A cognitive rhetoric approach to two political speeches. *Anglophonia / Sigma : French Journal of English Linguistics*. 2011. Vol. 15 (30). P. 145–162.

12. Boyd R. Metaphor and theory change : What is "metaphor" a metaphor for? *Metaphor and Thought* : 2nd edition. New York : Cambridge University Press, 1993. P. 481–532.

13. Browse S. *Cognitive Rhetoric : The Cognitive Poetics of Political Discourse*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2018. 247 p.

14. Denham A. *Metaphor and Moral Experience*. Oxford : Clarendon Press, 2000. 376 p.

15. Fahnestock J. Rhetoric in the Age of Cognitive Science. *The Viability of Rhetoric* / ed. R. Graff. New York: State University of New York Press, 2005. P. 159–179.

16. Fauconnier G. & Turner M. Rethinking Metaphor. *Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* / ed. R. Gibbs. New York : Cambridge University Press, 2008. P. 53–66.

17. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought* : 2nd edition. New York : Cambridge University Press, 1993. P. 202–255.

18. Lakoff G. & Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University Of Chicago Press, 1980. 256 p.

RESOURCES

NewsChurch – *The Synodal information and educational Department of the UOC* [Synodalnyi Informatsiino-prosvitnytskyi viddil UPTs] (<http://news.church.ua/>).

CerkvaInfo – *Official site of Ukrainian Orthodox Church of Kyiv Patriarchate* [Ofitsiyni sait Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy Kyivskoho Patriarkhatu] (<http://www.cerkva.info/>).

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н.Д. Метафора. *Лингвистический энциклопедический словарь* / под ред. В. Н. Ярцевой. Москва : Сов. энцикл., 1990. С. 296–297.
2. Баранов А.Н., Караулов Ю.Н. Русская политическая метафора (материалы к словарю). Москва : Институт русского языка АН СССР, 1991. 193 с.
3. Гак В.Г. Метафора : Универсальное и специфическое. *Метафора в языке и тексте* / под ред. В.Н. Телия. Москва : Наука, 1988. С. 11–26.
4. Ивлиев И. Церковь Христова в Посланиях святого апостола Павла. *Альфа и Омега*. 2004. № 39. С. 13–24.
5. Калташкина Е. Ю. Роль и значение концептуальной метафоры в британском политическом медиа-дискурсе. *Вестник Челябинского государственного университета. Серия : Филология. Искусствоведение*. 2012. Вып. 70. С. 74–79.
6. МакКормак Э. Когнитивная теория метафоры. *Теория метафоры*: сборник / под ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журинской. Москва : Прогресс, 1990. С. 358–386.
7. Одинецька Л.В. Роль метафори в засобах масової інформації. *Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій* : Збірник наукових праць. Київ, 2017. С. 44–48.
8. Рикёр П. Метафорический процесс как познание, воображение и ощущение. *Теория метафоры* : сборник / под ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журинской. Москва : Прогресс, 1990. С. 416–434.
9. Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира* / под ред. Б.А. Серебренникова. Москва : Наука, 1988. С. 173–203.
10. Чудинов А.П. Россия в метафорическом зеркале : когнитивное исследование политической метафоры. Екатеринбург, 2001. 238 с.
11. Bonnefille S. A cognitive rhetoric approach to two political speeches. *Anglophonia / Sigma : French Journal of English Linguistics*. 2011. Vol. 15 (30). P. 145–162.
12. Boyd R. Metaphor and theory change : What is "metaphor" a metaphor for? *Metaphor and Thought* : 2nd edition. New York : Cambridge University Press, 1993. P. 481–532.

13. Browse S. *Cognitive Rhetoric : The Cognitive Poetics of Political Discourse*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2018. 247 p.
14. Denham A. *Metaphor and Moral Experience*. Oxford : Clarendon Press, 2000. 376 p.
15. Fahnestock J. *Rhetoric in the Age of Cognitive Science. The Viability of Rhetoric* / ed. R. Graff. New York: State University of New York Press, 2005. P. 159–179.
16. Fauconnier G. & Turner M. *Rethinking Metaphor. Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* / ed. R. Gibbs. New York : Cambridge University Press, 2008. P. 53–66.
17. Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor. Metaphor and Thought* : 2nd edition. New York : Cambridge University Press, 1993. P. 202–255.
18. Lakoff G. & Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University Of Chicago Press, 1980. 256 p.

ДЖЕРЕЛА

NewsChurch – Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ (<http://news.church.ua/>).

CerkvaInfo – Офіційний сайт Української Православної Церкви Київського Патріархату (<http://www.cerkva.info/>).

Дата надходження до редакції – 12.10.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 19.11.2018 р.

УДК 81'42:17.022.1

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.105-124>

Olga M. Pliasun

THE CATEGORY OF IMAGE IN LINGUISTIC DISCOURSE

Abstract. *The article aims to give a comprehensive account of innovative theoretical developments in the field of linguistic imageology. The main objective of the paper is the linguistic analysis of the category of*

image, its major features and characteristics. Quite recently, considerable attention has been paid to the problem of image-making in Slavic and West European linguistics, which is evidenced in numerous scientific investigations related to this topic. Current research is focused on the analysis of linguistic mechanisms of image making, investigation of the so-called "influential potential" of image, its ability to form new social meanings and tendencies. This study examines the category of image in cognitive-discursive, phonological, lingvocultural and lingvosemiotic facets. The author defines image as a specific means of communication; a kind of "code", a set of meanings, symbols that can be read on verbal and non-verbal levels. In the process of subject-subject interaction, this "code" is read by recipients. Hence, according to author's beliefs, such an interpretation of the category allows scientists to expand the boundaries of image research and consider the problem of image within new linguistic directions, i.e. communicative linguistics and text linguistics. The author explains that the image phenomenon has an ambiguous nature and stereotypical character. It is stated that an obligatory condition for the formation of an effective image, in particular state image, is taking into account stereotypical characteristics of the image object which have been established in a certain society. In this paper, the author investigates a number of conceptually important for linguistic imageology terms. Particular attention is paid to linguistic comprehension of the concepts of image plot, image text, language image, correct language behavior etc. The proposed study emphasizes a special role of estimation as one of the key characteristics of image media texts, as it is the basis of any image constructed by media. It is proved that estimation creates an evaluative attitude to the reported information. At the same time, attention is focused on the essential role of the prosodic components of speech (i.e. increase and decrease of voice, change the pace of speech, timbre, pause etc.) in the process of shaping a political image. A conclusion is made about a great suggestive potential of image, which determines the prospects of research of this category in neurolinguistic aspect. The author's view is that a new stage of research in the field of linguistic imageology may be an analysis of the image phenomenon in mass media discourse, as the basic category of an innovative humanitarian discipline – media linguistic imageology. In Ukrainian linguistic science this aspect of research is just beginning to develop and therefore requires detailed study and analysis. To the author's best knowledge, only one study in Ukraine has come up with this issue. This paper clearly shows that investigating image issues in terms of mediallyingvoimageology has the greatest scientific perspective, which is

justified by the possibility of studying the verbal nature of image with the involvement of a large arsenal of knowledge from various research areas.

Key words: lingvoimageology, medially lingvoimageology, category of image, linguistic aspects of image research, image text, image plot, language image.

Information about author: Pliasun Olga Mykolayivna – postgraduate student, assistant of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: olga_2511@ukr.net.

Плясун О.М.

КАТЕГОРІЯ ІМІДЖУ В ЛІНГВІСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу перспективних напрямів іміджевих досліджень в українській та зарубіжній лінгвістиці. Авторську увагу зацентовано на сучасних тенденціях розвитку лінгвоіміджелогії як актуальної неолінгвістичної парадигми, що вивчає мовні механізми іміджетворення, "впливовий потенціал" іміджу, його здатність формувати нові соціальні смисли й рефлексії. Центральним поняттям лінгвістичної іміджелогії є категорія іміджу, яку автор розглядає в когнітивно-дискурсивному, фонологічному, лінгвокультурологічному та лінгвосеміотичному аспектах. У статті імідж визначено як специфічний засіб комунікації; своєрідний "код", набір смислів, символів, що можуть бути прочитані на вербальному й невербальному рівнях. У процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії цей "код" зчитується реципієнтами – учасниками комунікації. Відповідно, на переконання автора, така інтерпретація категорії дозволяє розширити межі іміджевих досліджень і розглядати її в аспекті неонаправів мовознавства – нових підходів до комунікативної лінгвістики та лінгвістики тексту. Встановлено, що феномен іміджу має двозначну природу та стереотипний характер. Висловлено тезу про те, що необхідною умовою формування ефективного іміджу, зокрема державного, є врахування сформованих у суспільстві стереотипних характеристик об'єкта іміджування. Проаналізовано ряд концептуально важливих для лінгвістичної іміджелогії термінопонять. Особливу увагу

приділено лінгвістичному осмисленню понять "іміджевий сюжет", "іміджевий текст", "мовний імідж", "правильна мовна поведінка" та ін.

У пропонованому дослідженні наголошується на оцінності як однієї із ключових характеристик іміджевих медійних текстів, адже в основі будь-якого іміджу, конструйованого засобами масової комунікації, лежить саме оцінка, яка створює авторське ставлення до повідомлюваної інформації. Водночас акцентується увага на суттєвій ролі просодичних компонентів мовлення (тону, темпу, тембрового забарвлення, паузації) у процесі формування політичного іміджу. Робиться висновок про великий сугестивний потенціал іміджу, що зумовлює перспективність дослідження цієї категорії у нейролінгвістичному аспекті.

Новим етапом досліджень у галузі лінгвістичної іміджелогії, на думку автора, може бути аналіз феномену іміджу у дискурсі мас-медіа – як базової категорії новітньої гуманітарної дисципліни – медіалінгвоіміджелогії. В українській лінгвістичній науці ця галузь тільки починає формуватися і тому потребує детального вивчення. На переконання автора, вивчення іміджевої проблематики в медіалінгвоіміджелогії має найбільшу наукову перспективу, що аргументується можливістю студіювання вербальної природи іміджу із залученням великого арсеналу знань із різних дослідницьких напрямів.

Ключові слова: лінгвоіміджелогія, медіалінгвоіміджелогія, категорія іміджу, лінгвістичні аспекти дослідження іміджу, іміджевий текст, іміджевий сюжет, мовний імідж.

Інформація про автора: Плясун Ольга Миколаївна – аспірант, асистент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: olga_2511@ukr.net.

Плясун О.Н.

КАТЕГОРИЯ ИМИДЖА В ЛИНГВИСТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация. Статья посвящена анализу перспективных направлений имиджевых исследований в украинской и зарубежной лингвистике. Авторское внимание сакцентировано на современных

.....

тенденциях развития лингвоимиджелогии как актуальной неолингвистической парадигмы, которая изучает языковые механизмы создания имиджа, "влиятельный потенциал" имиджа, его способность формировать новые социальные смыслы и рефлексии. Центральным понятием лингвистической имиджелогии является категория имиджа, которую автор рассматривает в когнитивно-дискурсивном, фонологическом, лингвокультурологическом и лингвосемиотическом аспектах. В статье имидж определен как специфическое средство коммуникации; своеобразный "код", набор смыслов, символов, которые могут быть прочитаны на вербальном и невербальном уровнях. В процессе субъект-субъектного взаимодействия этот "код" считается рецепиентами – участниками коммуникации. Соответственно, по убеждению автора, такая интерпретация категории позволяет расширить границы имиджевых исследований и рассматривать ее в аспекте неонаправлений языкознания – новых подходов к коммуникативной лингвистике и лингвистике текста. Определено, что феномен имиджа имеет двусмысленную природу и стереотипный характер. Высказан тезис о том, что необходимым условием формирования эффективного имиджа, в частности государственного, является учет сложившихся в обществе стереотипных характеристик объекта имиджирования. Проанализирован ряд концептуально важных для лингвистической имиджелогии терминопонятий. Особое внимание уделено лингвистическому осмыслению понятий "имиджевый сюжет", "имиджевый текст", "языковой имидж", "правильное речевое поведение" и др.

В предлагаемом исследовании подчеркивается особая роль оценочности как одной из ключевых характеристик имиджевых медиальных текстов, ведь в основе любого имиджа, конструированного средствами массовой коммуникации, лежит именно оценка, которая создает оценочное отношение к сообщаемой информации. В то же время акцентируется внимание на существенной роли просодических компонентов речи (тона, темпа, тембровой окраски, паузации) в процессе формирования политического имиджа. Делается вывод о большом суггестивном потенциале имиджа, что обуславливает перспективность исследования этой категории в нейролингвистическом аспекте.

Новым этапом исследований в области лингвистической имиджелогии, по мнению автора, может быть анализ феномена имиджа в дискурсе масс-медиа – как базовой категории новейшей

гуманитарной дисциплины –медиалингвоимиджологии. В украинской лингвистической науке эта отрасль только начинает формироваться и потому требует детального изучения. По мнению автора, изучение имиджевой проблематики в медиалингвоимиджологии имеет наибольшую научную перспективу, что аргументируется возможностью изучения вербальной природы имиджа с привлечением большого арсенала знаний из разных исследовательских направлений.

Ключевые слова: лингвоимиджология, медиалингвоимиджология, категория имиджа, лингвистические аспекты исследования имиджа, имиджевый текст, имиджевый сюжет, языковой имидж.

Информация об авторе: Плясун Ольга Николаевна – аспирант, ассистент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: olga_2511@ukr.net.

Lingvoimageology, or **linguistic imageology** is, from our perspective, one of the most promising research areas of modern humanities and, primarily, neolinguistics. Lingvoimageology mainly focuses on the analysis of linguistic mechanisms of image making and the study of the so-called "influential potential" of image (the term by T. Kozhevnikova [12, p. 58]), its ability to form new social meanings and tendencies.

The topicality of the above-mentioned problem is evidenced in the innovative works of numerous foreign and Ukrainian scientists, in particular I. Mogor-Ivan, M. Priezler (University of Galati, Romania) [17], Sh. Khairov (University of Glasgow, Scotland) [10], M. Zelenka (Constantine the Philosopher University in Nitra, Slovakia) [32], M. Katynska (Amur State University, Russian Federation) [7, 8, 9], O. Kubryakova (Institute of Linguistics, Russian Academy of Sciences, Russian Federation) [13], O. Osyetrova (Siberian Federal University, Russian Federation) [19], A. Prokhorov (Derzhavin Tambov State University, Russian Federation) [22], S. Kamalova (Moscow State Institute of International Relations, Russian Federation) [6], O. Tomberg (Ural Federal University, Russian Federation) [29], Yu. Makarovets (Nizhyn Gogol State University, Ukraine) [16], O. Ivantsiv (Ivan

Franko National University of Lviv, Ukraine) [5], I. Lysychkina (Academy of the Interior Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Ukraine) [15], T. Zabolotna (State Higher Educational Institution "Pereyaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University named after Gregory Skovoroda", Ukraine) [31], A. Moroz (National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine) [18], L. Ivanova (Kherson State University, Ukraine) [4] etc.

Investigations of linguistic features of constructing an image are actively conducted in foreign linguistics in the last decade (2007-2017) (works by I. Mogor-Ivan, M. Priezler [17], Sh. Khairov [10], M. Zelenka [32] etc.

In parallel, surveys in linguistic imageology appear in Slavic linguistics (works by T. Kozhevnikova [12], O. Shnyakina [23], M. Katynska [7, 8, 9], A. Prokhorov [22], E. Frolova [2], O. Osyetrova [19], Yu. Lozovskiy [14], O. Goloshumova [3], O. Ponomareva [20], L. Yegorova [30], O. Kubryakova [13], N. Koval [11], O. Ivantsiv [5], Yu. Makarovets [16], I. Lysychkina [15], T. Zabolotna [31], A. Moroz [18], L. Ivanova [4] etc.

We note that the category of image as the central notion of linguistic imageology is studied by linguists in many ways. Thus, the linguist O. Ivantsiv distinguishes and systematizes the following aspects of scientific research in this field:

- **cognitive-discursive**, within which the research attention, in our opinion, deserve the works of T. Kozhevnikova [12], M. Katynska [7, 8, 9], A. Prokhorov [22], I. Sushnenkova [28], O. Sidak [27], E. Frolova [2], I. Lysychkina [15], Yu. Lozovskiy [14] etc;

- **phonological**, presented in research by N. Koval [11], O. Goloshumova [3], L. Postnikova [21] and others;

- **lingvocultural**, represented in scientific research by O. Ponomareva [20], V. Dauletova [1] etc;

- **lingvosemiotic** (scientific research by O. Kubryakova [13] and others.

In the **cognitive-discursive** paradigm of linguistic research image is analyzed as a way of categorizing and conceptualizing the world. In this sense, image is a cognitive category, a carrier of cognition; accordingly, constructing and modeling the image, we

discover the world. Cognitive linguistics explores image as a mental model that reflects certain characteristics of an image-raising object and allows to obtain information about it [7, p. 62].

Given the dual nature of the analyzed phenomenon – as an element of the verbal and non-verbal (sign) system, as well as its conceptual semantics, the cognitive-discursive angle of image research seems to be one of the most promising.

Innovative approach to the interpretation of the phenomenon of image realizes in her scientific research linguist M. Katynska [7], analyzing this category through the prism of **the theory of prototypes** (E. Rosh, L. Wittgenstein, etc.).

An important achievement of cognitive image research is the discovery of ambiguity of this category. Indeed, we have no doubt that any image has a verbal and non-verbal representation. Accordingly, the non-verbal part of image is classified in cognitive linguistics as a mental model, while verbalized image is considered a sign model [8].

Thus, modeling the verbal component of image will allow "to change the attitude of the mass audience to the image carrier", which will potentially lead to "further correction of the recipients' behavior" and "decision-making in favor of a particular product, service, etc." [8].

Note that in many scientific works devoted to the problem of image scholars emphasize the stereotypical nature of this phenomenon. From the point of view of cognitive linguistics, the importance of studying the stereotypical characteristics of image as a prototypical category is determined by their ability to become prototypes of components that structure image [8].

Thus, stereotypes can be considered as original prototypes of image. However, we emphasize that the concepts "stereotype" and "image" are not synonymous: a stereotype is a relatively stable view of something, it has a static nature. In contrast, image is a dynamic phenomenon: if certain features or characteristics of its carrier are changing, the image itself is also changing. On the other hand, it is logical to assume that stereotypical beliefs to a large extent influence the process of constructing an image. Hence, determination the main

stereotypical image characteristics is a prerequisite for the formation of an effective image. In particular, we are convinced that while working on creating an external and internal image of Ukraine, it is important to take into account positive state stereotypes already formed in society.

Another representative of the cognitive-discursive aspect of image research, linguist E. Frolova, analyzes the category of image as a phenomenon of political linguistics [2]. Considering the main communicative strategies for forming the image of a regional leader, the scientist quite rightly notes that image is one of the most effective means of influencing mass consciousness [2].

Such a peculiarity of image is explained, in our opinion, by a significant manipulative potential of this phenomenon, its stereotypical nature, inclusion in the mass media information space, which causes an increase in interest in the image issues in the field of political linguistics, especially during election campaigns and sociological surveys.

At the same time, modern linguistic investigations in this area actively develop the conceptual apparatus of linguistic imageology. For instance, the researcher E. Frolova introduces into the scientific circle the concept of **the image plot**– "a genre of a PR-text, prepared by the press service of the head of the region or by the journalists themselves, which presents a socially significant problem, where the facts, the very problem, as well as a view on this problem contribute to the formation of a positive image of a certain regional leader" [2]. In our view, understanding the basic principles of creating image plots is necessary for constructing a successful and effective image.

The incorporation of the linguistic component into a general image problem also suggests the need for a study of the concept of **"language image"**, proposed by O. Osyetrova [19]. The scientist analyzes the above-mentioned concept in the context of the development of lingvopsychology and links it with Yu. Karaulov's notion of **language personality** as "a personality, which is manifested in language (texts) and reconstructed in its main features on the basis of linguistic means" [19, p. 80]. And this point of view is, to our mind, quite correct, as any image has a verbal expression.

Hence, language as the main verbalizer of consciousness constructs the image and affects it.

In this sense, language image, according to O. Osyetrova, is an external part of the linguistic person, its "façade", open to the public [19]. The investigator rightly argues that the mastery of the art of constructing a positive language image is important for **"correct language behavior"**, that is, the ability to speak a literary language, to use etiquette formulas, to prove yourself as a cooperative type of language personality, to correctly conduct a conversation, etc [19, p. 81].

The author's thesis about close connection between image and language personality also seems logical. The scientist postulates that the more exactly they coincide, the more natural the communicative game will be. At the same time, the more an image of a person differs from its language behavior, the more deformed becomes the image mask [19, p. 81]. Indeed, the image of a person must correspond to his/her true nature; in the other case, the so-called "gap" between the ideal and the real image will be definitely noticed, which will undermine the potential impact on the audience.

In turn, the linguist Yu. Lozovskiy's research thesis is devoted to the analysis of linguistic means for creating a well-known person's image [14]. In his work, the author interprets the investigated phenomenon as "one of the means of communication, which, with the help of purposefully created and emotionally colored images having the character of a stereotype, translates information about a real person based on the needs of mass consciousness" [14, p.4].

It should be emphasized that in Yu. Lozovskiy's interpretation of image the definition of the above-mentioned phenomenon as **a specific means of communication is innovative for modern linguistics**. We fully agree with the author's position, as any image is a kind of "code", a set of meanings, symbols which can be read at verbal and non-verbal levels. Accordingly, in the process of subject-subject interaction, this "code" is read by recipients – the participants of the communication; hence, image can be defined as a unique means of communication. In our opinion, such an interpretation of the studied category makes it possible to expand the scope of image

.....

research and consider it in the aspect of new directions of modern linguistics, in particular, *communicative linguistics* and *text linguistics*.

In Yu. Lozovskiy's interpretation of image a statement about the importance of *assessment* as the basis for building an image and creation a certain evaluation attitude also seems logical [14, p.4].

It is worth noting that for our investigation this thesis is relevant, since the analysis of media publications devoted to the image of Ukraine proves that *estimation* is one of *the key characteristics* of such texts.

In modern linguistics, the category of image is also studied in the *phonological* aspect, where the phonetic characteristics of the image are in the center of attention. In particular, O. Goloshumova's thesis is devoted to the study of the role of intonation and other linguistic means in shaping and optimizing the image of the political leader [3]. In her work, the scientist analyzes intonational means of language, which, in combination with lexical-syntactic and stylistic means, carry out the function of influence and promote the construction of an effective political image [3].

Having conducted a comprehensive audit and functional analysis of the speeches of American political figures, the author concludes that it is the language that most successfully transfers the image of a politician to the audience and allows him/her to achieve his/her goal and gain credibility [3]. It is to be noted that the analyzed by O. Goloshumova phonetic characteristics of image are quite actively used in modern political communication. Increase and decrease of voice, change the pace of speech, timbre, pause – all these phonetic means are successfully used by politicians in their speeches.

Meanwhile, the results of the phonetic research conducted by N. Koval point out that prosodic characteristics of a person are an important part of image technologies used by image makers due to their ability to "overcome the thresholds of audience's perception" and be "in advance doomed to success" [11]. Undoubtedly, this fact attests to great suggestive potential of image, the need for its study

within the newest linguistic directions, in particular, **neurolinguistic programming**.

In the **lingvocultural** discourse image is explored by O. Ponomareva [20]. The scientist examines the category of image in correlation with language and culture, emotion and cognition. We believe that nowadays image is a complex sociocultural phenomenon, an important element of the formation of a national identity, therefore, lingvocultural aspect of image investigations is, in our opinion, also worthy of research attention.

Nonetheless, L. Yegorova's PhD thesis is significant for the development of the terminological apparatus of lingvoimageology. In her investigation, the scientist introduces the concept of **image text** [30]. According to L. Yegorova, image text is "a text phenomenon of media discourse, a carrier of a special type of social information – image information, verbalized by adequate means" [30, p.6].

L. Yegorova analyzes the concept of image as a linguistic and sociocultural category of media discourse, which has a field structure. Accordingly, in this structure the researcher allocates the core and periphery. The core of the image is characterized by a maximum concentration of signs, and the periphery of the image is characterized by an incomplete set of signs [30, p.10-11].

We note that **lingvosemiotic** aspect of image research is quite new in modern linguistics. For instance, O. Kubryakova's scientific investigation is devoted to the analysis of sign nature of image [13]. Considering image as a sign, the researcher rightly observes that for its definition "it is important to establish in relation to which object is it a sign – in relation to such "an empirical object" as a person, or such an ideal object as his/her image (or his/her essence – character, moral features, that is, something from the sphere of abstract and ideal)" [13, p.6]. According to O. Kubryakova, image is called to replace a real object or person in other people's perception [13, p.9]. Consequently, one of the dominant functions of image in all the analyzed approaches is **a substitutive function**.

Therefore, image can be considered one of the most universal categories of modern humanities. It is an interdisciplinary phenomenon, which is the subject of analysis of many scientific

directions. Since the interpretation of a concept depends on the goals and objectives of a particular science, any interpretation of this category is of a sectoral nature. However, in our view, linguistics has the most scientific perspective in the study of image issues as it analyzes verbal nature of image and uses a large arsenal of knowledge from various research areas.

In our opinion, a new stage in image investigations can be the analysis of this phenomenon in **media linguistic discourse** as the basic category of modern discipline – **medialingvoimageology** – new paradigm of modern linguistics, which is now at the stage of formation and therefore needs to be studied in detail. In fact, in modern sciencemedialingvoimageologyis represented only by scientific investigations of A. Shylina [24, 25, 26].

To our mind, image in the framework of the outlined issues can be analyzed in broad and narrow terms.

Thus, **in a broad term**, we interpret image as a thought of the object (subject) which is intentionally formed in mass or individual consciousness.

In a narrow sense, we consider this term within the framework of **media linguistic perspective**, where we define image as one of the central concepts of modern media linguistics; the result of the work of media aimed at constructing in mass consciousness an emotionally-evaluative thought about an object (subject) with a clearly expressed semantics (positive / negative), in the process of which media use effective linguistic means of image building, i.e. writing and distribution of image texts, plots, accumulation of affective statements, emotionally-evaluative lexemes, emotional subjective judgments, usage of suggestive neurolinguistic technologies, etc.

REFERENCES

1. Dauletova V. *Verbal means of creating an autoimage in political discourse (on the material of Russian and English biographical prose)* [Verbalnyie sredstva sozdaniya avtoimidzha v politicheskom diskurse (na material russkoy i angliyskoy biograficheskoy prozyi)]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.20 "Comparative-historical, typological and comparative linguistics". Volgograd, 2004. 16 p.

2. Frolova E. *Communicative strategies for the formation of the image of a regional leader in electronic media* [Kommunikativnyie strategii formirovaniya imidzha regionalnogo lidera v elektronnyih media]: author. dis. for the PhD degree, spec. 10.02.01 "Russian language". Omsk, 2007. 24 p.

3. Goloshumova O. *The role of intonation and other language means in shaping and optimizing the image of a political leader (on the material of public speeches by American politicians)* [Rol intonatsii i drugih yazykovyih sredstv v formirovanii i optimizatsii imidzha politicheskogo lidera (na materiale publichnyih vyistupleniy amerikanskih politicheskikh deyateley)]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.04 "Germanic Languages". M., 2002. 16 p.

4. Ivanova L. *Europe in N.S. Gumilev's perception (lingvoimagological aspect)* [Evropa v videnii N.S. Gumileva (lingvoimagologicheskii aspekt)]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Linguistics"*. 2013. Issue 18. P. 183-187.

5. Ivantsiv O. *Cognitive-discursive fundamentals of corporate image formation (based on the English language press releases of international cosmetic companies)* [Kohnityvno-dyskursyvni osnovy formuvannia korporatyvnoho imidzhu (na materiali anhlomovnykh pres-reliziv mizhnarodnykh kosmetychnykh kompanii)]. Dissertation for the PhD degree. Lviv, 2015. 225p.

6. Kamalova D. *The image of Palestinians in the Israeli-Palestinian conflict* [Imagologicheskii obraz palestintsa v palestino-izraillskom konflikte]. *Philological sciences at MGIMO*. 2017. № 12 (4). P. 1-9.

7. Katynskaya M. *The category of image: approaches to consideration* [Kategoriya imidzha: podhodyi k rassmotreniyu]. *Theoretical and applied linguistics*. Blagoveshchensk, 2015. Volume 1. № 3. P. 61-70.

8. Katynskaya M. *Image as a prototypical category* [Imidzh kak prototipicheskaya kategoriya]. *Bulletin of the KSU*. 2016. № 3.

9. Katynskaya M. *Model of the verbalized image of the Australian education* [Model verbalizovannogo imidzha avstraliyskogo obrazovaniya]. *Modern problems of interaction of languages and cultures: materials of the Intern. Forum 14-15 dec. 2012*. Blagoveshchensk: Amur State University Publishing House. 2012. Part 1. P. 127-134.

10. Khairov Sh. *The alphabet in linguistic imagology: ideological and aesthetic values in the disputes on the pre-reform cyrillic letters in Russia before and after 1918* [Grafika kak object lingvisticheskoy imagologii. O nekotorykh tipah esteticheskikh i ideologicheskikh otsenok doreformennoy kirillitsyi v Rossii do i posle 1918 g.]. *Studi Slavistici XIV*. 2017. P. 293-307.

11. Koval N. *Prosodic image characteristics of political oratory (experimental and phonetic study on the material of the British version of the English language)* [Prosodychni imidzhevi kharakterystyky politychnoi oratorskoi promovy (eksperymentalno-fonetychne doslidzhennia na materiali brytanskoho varianta anhliiskoi movy)]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.04. "Germanic Languages". O., 2010. 18 p.
12. Kozhevnikova T. *On the issue of linguistic imagology* [K voprosu o lingvisticheskoy imagologii]. *Foreign languages in high school*. Ryazan, 2016. № 3 (38). P. 56-62.
13. Kubryakova O. *To the definition of the concept of image* [K opredeleniyu ponyatiya imidzha]. *Issues of cognitive linguistics*. 2008. № 1. P. 5–11.
14. Lozovskiy Yu. *Language means of creating the image of a famous person: on the material of the media of Primorsky Territory* [Yazykovyye sredstva sozdaniya imidzha izvestnoy lichnosti: na materiale SMI Primorskogo kraya]: abstract of thesis for the PhD degree, spec. 10.02.01 "Russian language". Vladivostok, 2009. 24 p.
15. Lysyckina I. *Lingvocommunicative mechanisms of forming the image of a law-enforcement organization* [Linhvokomunikatyvni mekhanizmy formuvannia imidzhu pravookhoronnoi orhanizatsii]. *Studia philologica*. K., 2012. Issue. 1. P. 107-111.
16. Makarovets Yu. *Investigating a public person's image in linguistics* [Doslidzhennia imidzhu publichnoi osoby u linhvistytsi]. *Scientific notes of Nizhyn Gogol State University. Series: Philological Sciences*. 2013. B. 3. P. 75-80.
17. Mogor-Ivan I., Priezler M. *Some theoretical considerations on imagology*. Language and literature. Annals of "Dunărea de Jos". University of Galati. Fascicle XIII. New Series. Issue 26. 2007. P. 69-74.
18. Moroz A. *Color associations of Russians in relation to the English: lingvoimagological aspect (on the memoirs by M.V. Berg "Crimean notes")* [Kolorovi asotsiatsii rosiian po vidnoshenniu do anhliitsiv: linhvoimaholohichnyi aspekt (na materialy memuariv M.V. Berha "Kryimskie zametki")]. *System and structure of the East Slavic languages: collection of scientific works*. Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University Publishing House. 2016. Issue 10. P. 199-207.
19. Osetrova E. *On the definition of the concept of "language image"* [K opredeleniyu ponyatiya "yazykovoy imidzh"]. *Language and social dynamics*. Reshetnev Siberian State University of Science and Technology. Krasnoyarsk, 2012. № 12-1. P. 78-85.

20. Ponomareva O. *Verbalization of a political image in Russian and American media* [Verbalizatsiya politicheskogo imidzha v rossiyskikh i amerikanskih sredstvakh massovoy informatsii]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.19 "Theory of Language". Volgograd, 2008. 23 p.

21. Postnikova L. *Prosody and the political image of the speaker (on the material of the speeches of the American presidents)* [Prosodiya i politicheskii imidzh oratora (na material rechey amerikanskih prezidentov)]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.04 "German languages". M., 2003. 22 p.

22. Prokhorov A. *Specificity of linguistic image modeling* [Spetsifika lingvisticheskogo modelirovaniya imidzha]. *TSU Bulletin*. 2013. Vol. 9. P. 254–257.

23. Shnyakina E. *Language means for forming the image of the leader of the region* [Yazykovyie sredstva formirovaniya imidzha lidera regionala]. *Science of Energy: A collection of the VI International Scientific and Practical Internet Conference of Students and PhD Students*. Yugra State University. Khanty-Mansiysk, 2016. P. 780-784.

24. Shylna A. *Medialinguistic imageology and media linguistic imagology as the mesoparadigms of media linguistics* [Medialingvoimidzhologiya i medialingvoimagologiya kak mezoparadigmyi medialingvistiki]. *Intercultural communications: scientific schools and modern areas of linguistic research: abstracts of reports of participants of an international scientific conference*. Simferopol, April 19-20, 2016. P. 82-84.

25. Shylna A. *The systemic status of media image (medialinguistic and cybernetic aspects)* [Sistemnyi status mediaimidzha (medialingvisticheskie i kiberneticheskie aspekty)]. *Advertising and public relations: traditions and innovations*. Materials of the international scientific-practical conference. Rostov State Transport University, Rostov-on-Don, 2016. P.78-83.

26. Shylna A. *Media image supertext: stages of scientific comprehension* [Mediaimidzhevyiy sverhtekst: etapyi nauchnogo osmysleniya]. *Advertising and public relations: traditions and innovations*. Works of the fifth anniversary of the International Scientific and Practical Conference. Rostov State Transport University, Rostov-on-Don, 2017. P. 115-116.

27. Sidak O. *Cognitive structure of the concept of "image"* [Kohnityvna struktura poniattia "imidzh"]. *Bulletin of Kharkiv National University named after V.N. Karazin*. Kharkiv, 2009. № 837. P. 56-59.

28. Sushnenkova I. *Lingvocognitive study of regional image* [Lingvokognitivnoe issledovanie regionalnogo imidzha]: abstract of thesis

for the PhD degree, spec. 10.02.19 "Theory of Language". Kemerovo, 2011. 27 p.

29. Tomberg O. *Characteristic features of artistic images' linguistic representation in anglo-saxon poetic linguoculture*. IX International Conference "Word, Utterance, Text: Cognitive, Pragmatic and Cultural Aspects". Future Academy, 2018. P. 590-596.

30. Yegorova L. *Image text: lingvopragmatic and lingvocultural aspects (on the material of Russian-speaking journalism)* [Imidzhevyi tekst: linhvoprahmatychnyi i linhvokulturolohichnyi aspekty (na materiali rosiiskomovnoi publitsystyky)]: abstract of thesis for the PhD degree, specialty 10.02.02 "Russian language". Simferopol, 2009. 20 p.

31. Zabolotna T. *Linguistic foundations for creating Prince William's image in media texts* [Linhvistychni osnovy stvorennia imidzhu pryntsa Viliama u mediatekstakh]. *Theoretical and didactic philology*. Issue 19, 2015. P. 191-200.

32. Zelenka M. *A comparatist perspective in intercultural research and imagology*. PORÓWNANIA XIX. 2016. P. 21-31.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даулетова В. Вербальные средства создания автоимиджа в политическом дискурсе (на материале русской и английской биографической прозы) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 "Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание". Волгоград, 2004. 16 с.

2. Фролова Е. Коммуникативные стратегии формирования имиджа регионального лидера. Культура народов Причерноморья. 2006. № 82. Т. 2. С. 204-207.

3. Голошумова О. Роль интонации и других языковых средств в формировании и оптимизации имиджа политического лидера (на материале публичных выступлений американских политических деятелей) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки". М., 2002. 16 с.

4. Иванова Л. Европа в видении Н.С. Гумилева (лингвоимагологический аспект). Науковий бюлетень Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика". 2013. Вип. 18. С. 183-187.

5. Іванців О. Когнітивно-дискурсивні основи формування корпоративного іміджу (на матеріалі англомовних прес-релізів міжнародних косметичних компаній). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Львів, 2015. 225 с.

6. Камалова С. Имагологический образ палестинца в палестино-израильском конфликте. Филологические науки в МГИМО. 2017. № 12 (4). С. 1-9.

7. Катинская М. Категория имиджа: подходы к рассмотрению. Теоретическая и прикладная лингвистика. Благовещенск, 2015. Том 1. № 3. С. 61-70.

8. Катинская М. Имидж как прототипическая категория. Вестник КГУ. 2016. №3.

9. Катинская М. Модель вербализованного имиджа австралийского образования. Современные проблемы взаимодействия языков и культур : материалы Междунар. форума 14-15 дек. 2012 г.: [в 2 ч.]. Благовещенск : Изд-во Амур. гос. ун-та, 2012. Ч. 1. С. 127-134.

10. Хайров Ш. Графика как объект лингвистической имагологии. О некоторых типах эстетических и идеологических оценок дореформенной кириллицы в России до и после 1918 г. *Studi Slavistici* XIV. 2017. С. 293-307.

11. Коваль Н. Просодичні іміджеві характеристики політичної ораторської промови (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі британського варіанту англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови". О., 2010. 18 с.

12. Кожевникова Т. К вопросу о лингвистической имагологии. Иностранные языки в высшей школе. Рязань, 2016. № 3 (38). С. 56-62.

13. Кубрякова Е. К определению понятия имиджа. Вопросы когнитивной лингвистики. 2008. №1. С. 5–11.

14. Лозовский Ю. Языковые средства создания имиджа известной личности : на материале СМИ Приморского края : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык". Владивосток, 2009. 24 с.

15. Лисичкіна І. Лінгвокомунікативні механізми формування іміджу правоохоронної організації. *Studia philologica*. К., 2012. Вип. 1. С. 107–111.

16. Макаровець Ю. Дослідження іміджу публічної особи у лінгвістиці. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. 2013. Кн. 3. С. 75-80.

17. Mogor-Ivan I., Priezler M. Some theoretical considerations on imagology. *Language and literature. Annals of "Dunărea de Jos". University of Galati. Fascicle XIII. New Series. Issue 26.* 2007. P. 69-74.

18. Мороз А. Кольорові асоціації росіян по відношенню до англійців: лінгвоімагологічний аспект (на матеріалі мемуарів

М.В. Берга "Крымские заметки"). Система і структура східнослов'янських мов : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 10. С. 199-207.

19. Осетрова Е. К определению понятия "языковой имидж". Язык и социальная динамика. Красноярск, 2012. № 12-1. С. 78-85.

20. Пономарева О. Вербализация политического имиджа в российских и американских средствах массовой информации : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.19 "Теория языка". Волгоград, 2008. 23 с.

21. Постникова Л. Просодия и политический имидж оратора (на материале речей американских президентов) : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки". М., 2003. 22 с.

22. Прохоров А. Специфика лингвистического моделирования имиджа. Вестник ТГУ, 2013. Вып. 9. С. 254–257.

23. Шнякина Е. Языковые средства формирования имиджа лидера региона. Энергия науки: сборник VI Международной научно-практической Интернет-конференции студентов и аспирантов. Югорский государственный университет. Ханты-Мансийск, 2016. С. 780-784.

24. Шилина А. Медиалингвоимиджелогия и медиалингвоимагология как мезопарадигмы медиалингвистики. Межкультурные коммуникации: научные школы и современные направления лингвистических исследований: тезисы докладов участников международной научной конференции. Симферополь, 19-20 апреля 2016. С. 82-84.

25. Шилина А. Системный статус медиаимиджа (медиалингвистические и кибернетические аспекты). Реклама и связи с общественностью: традиции и инновации. Материалы международной научно-практической конференции. Ростовский государственный университет путей сообщения, Ростов-на-Дону, 2016. С.78-83.

26. Шилина А. Медиаимиджевый свертхтекст: этапы научного осмысления. Реклама и связи с общественностью: традиции и инновации. Труды пятой юбилейной Международной научно-практической конференции. Ростовский государственный университет путей сообщения, Ростов-на-Дону, 2017. С. 115-116.

27. Сідак О. Когнітивна структура поняття "імідж". Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Харків, 2009. № 837. С. 56-59.

28. Сушненко І. Лінгвокогнітивне дослідження регіонального іміджа: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка". Кемерово, 2011. 27 с.

29. Tomberg O. Characteristic features of artistic images' linguistic representation in anglo-saxon poetic linguoculture. IX International Conference "Word, Utterance, Text: Cognitive, Pragmatic and Cultural Aspects". Future Academy, 2018. P. 590-596.

30. Єгорова Л. Іміджевий текст : лінгвопрагматичний і лінгвокультурологічний аспекти (на матеріалі російськомовної публіцистики) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Російська мова". Сімферополь, 2009. 20 с.

31. Заболотна Т. Лінгвістичні основи створення іміджу принца Вільяма у медіатекстах. Теоретична і дидактична філологія. Вип. 19, 2015. С. 191-200.

32. Zelenka M. *A comparatist perspective in intercultural research and imagery*. PORÓWNANIA XIX. 2016. P. 21-31.

Дата надходження до редакції – 10.09.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 26.10.2018 р.

УДК 811.161.2

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.124-140>

Чепорнюк А.В.

ІНФОТЕЙНМЕНТ ЯК НЕОЖАНР МЕДІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Стаття присвячена функціонально-стилістичному аналізу неожанру українських телевізійних новин – інфотейнменту. Доводиться теза, що цей жанр сьогодні існує та активно розвивається в українському медіапросторі, до того ж має ряд специфічних особливостей, властивих лише йому. На прикладі телепрограм "Абзац!" на Новому каналі та "M1 News" на каналі М1 подається аналіз специфіки мовлення медійників у телепрограмах жанру інфотейнменту. "Інфотейнмент" (дослівно "infotainment

.....

= information + entertainment") – це дифузний жанр, який виник на межі двох груп жанрів – інформаційних та розважальних. Суть неोजанру інфотейнменту полягає в подачі новин розважального характеру за допомогою оцінних стилістичних засобів. Історія становлення неोजанру інфотейнменту пов'язана не лише з глобалізаційним розвитком телебачення, а й зі зміною парадигми інформаційного простору загалом. Виник цей жанр в американському медіапросторі у 80-х роках ХХ ст. і в 90-х рр. ХХ ст. поширився та набув популярності за межами США. Інфотейнмент увійшов до українського телепростору, адаптувавшись як формат під українського телеглядача. Український інфотейнмент здобув специфічні риси, які вирізняють цей жанр не лише серед інших різновидів новин, але й серед аналогічних закордонних прототипів. Серед таких рис визначаються: розмовний характер мовлення, використання великої кількості стилістичних тропів та фігур, іронічність, емоційно-експресивний виклад матеріалу, багатоплановість відеоряду та вільний добір тематичного контенту. Завдяки цим особливостям український інфотейнмент як неोजанр набуває все більшої популярності серед сучасних реципієнтів. На прикладі аналізованих програм доводиться, що на українському телебаченні неोजанр інфотейнменту має свої особливі мовно-стилістичні риси та потребує дослідницької уваги не лише з погляду журналістів, але і з погляду лінгвістів, зокрема медіалінгвістів, адже такий жанр збагачує не тільки контент телевізійного медіапростору, а й мову реципієнтів інноваційними лексичними одиницями.

Ключові слова: новини, неोजанр інфотейнмент, мова мас-медіа, функціонально-стилістичний аналіз, медіалінгвістика.

Інформація про автора: Чепорнюк Анастасія Володимирівна – магістр; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: taxmorrel221@gmail.com.

Anastasiya V. Chepornyuk

INFOTAINMENT AS MEDIA COMMUNICATION NEO-GENRE: FUNCTIONAL AND STYLISTIC ANALYSIS

Abstract. The article is devoted to the functional-stylistic analysis of the new genre of Ukrainian television news – infotainment. The author

emphasizes that this genre is currently actively developing in the field of national television. In addition, it has a number of specific features inherent only to it. On the example of the TV program "Абзац!" on the New Channel and "M1 News" on the M1 channel the author provides an analysis of the broadcasting media specifics in the television programs of the infotainment genre. Infotainment – literally "infotainment = information + entertainment" – is a diffuse genre, which emerged as functional mix of two genres – informational and entertainment. The essence of the infotainment news is laying in the presentation of official news in an amusement way. The history of infotainment establishment is related not only to the globalization of television, but also to the change in information space paradigm in general. This genre emerged in the American mediaspace in the 80's of the 20th century and, with the help of the globalization process, gradually expanded its borders therefore it became popular outside the United States. In addition, the infotainment changed its format to the needs of the Ukrainian viewer that gave it the unique features that distinguish this genre not only among other types of news, but also among similar foreign prototypes. Among such features the author distinguish: conversational style of speech, the use of a large number of stylistic trails, the irony of discourse, emotional and expressive presentation of the material, versatility of the video and the free choice of thematic content. Due to these features, the Ukrainian infotainment as neo-genre is gaining popularity among recipients. As a result, it was proved that the infotainment exists on the Ukrainian television and has its own linguistic and stylistic features that require attention not only from journalists, but also by linguists, in particular mediallynguists. The bright example of studied programs shows that such a genre enriches not only the content of the television media space, but also the language of the recipients by the innovative lexical units.

Key words: news, neo-genre of infotainment, mass-media language, functional-stylistic analysis.

Information about author: Chepornyuk Anastasiia Volodymyrivna – master; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.

E-mail: maxmorrel221@gmail.com.

Чепорнюк А.В.

ИНФОТЕЙНМЕНТ КАК НЕОЖАНР МЕДИЙНОЙ КОММУНИКАЦИИ: ФУНКЦИОНАЛЬНО- СТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация. *Статья посвящена функционально-стилистическому анализу неожанра украинских телевизионных новостей – инфотейнменту. Доказано, что этот жанр существует и активно развивается в украинском медиaprостранстве, к тому же имеет ряд специфических особенностей, присущих только ему. На примере телепрограмм "Абзац!" на Новом канале и "М1 News" на канале М1 анализируется специфика речи медийных личностей в телепрограммах жанра инфотейнмент. Этот диффузный медиажанр, возникший на границе двух групп жанров – информационных и развлекательных – существует как аналог новостей с развлекательным контекстом, используя в подаче специфическую инновационную лексику, внелитературные лексические компоненты, оценочные языковые единицы и др. История становления этого жанра связана не только с развитием телевидения, но и с изменением парадигмы информационного пространства в целом. Инфотейнмент берет начало в американском телевидении в 80-х гг. XX века и благодаря глобализационному процессу распространяется и приобретает популярность за пределами США. Украинский инфотейнмент, изменив свой формат в соответствии с потребностями украинского телезрителя, сформировал свои уникальные черты, которые отличают этот жанр не только от других разновидностей новостей, но и от аналогичных зарубежных прототипов. Среди таких черт определяются: разговорный характер речи, использование большого количества стилистических тропов и фигур, ироничность и сарказм, эмоционально-экспрессивное изложение материала, многоплановость видеоряда и свободный выбор тематического контента. Благодаря этим особенностям украинский инфотейнмент как неожанр приобретает все большую популярность среди реципиентов. На примере указанных программ доказывается, что на украинском телевидении неожанр инфотейнмент имеет свои особые лингвостилистические черты и требует исследовательского внимания не только со стороны журналистов, но и со стороны лингвистов, в частности медиалингвистов, ведь этот жанр*

обогащает не только контент телевизионного медиaprостранства, но и язык реципиентов инновационными лексическими единицами.

Ключевые слова: *новости, неожанр инфотеймент, язык масс-медиа, функционально-стилистический анализ, медиалингвистика.*

Информация об авторе: *Чепорнюк Анастасия Владимировна – магистр; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Электронный адрес: *maxmorrel221@gmail.com.*

Новина, як відомо, є оперативним інформаційним повідомленням, що містить суспільно важливу й актуальну інформацію та стосується певної сфери життя суспільства загалом чи окремих його сегментів. У медіа – це окремий інформаційний жанр, який характеризується стислим викладом ключової інформації щодо певної події, яка сталася в минулому. В медіалінгвістиці, зокрема, новини – це нові відомості, звістки, повідомлення про найважливіші події в країні та світі [4, с. 121].

На думку Е. Бойда, цінність новини суб'єктивна. Чим більше новина впливатиме на життя споживачів новин, їхні прибутки й емоції, тим важливішою вона буде [1, с. 83].

Традиційно новини повинні бути викладені максимально нейтрально й об'єктивно, без додаткових коментарів, а також із широкою інформаційною насиченістю. Проте це стосується лише новин інформаційної групи медіажанрів. У неожанрі інфотейменту ці аспекти дещо змінюються.

У нашому дослідженні жанр "інфотеймент" (дослівно "infotainment = information + entertainment") розглядається як синкретичний жанр, що виник на межі двох груп медіажанрів – інформаційних та розважальних. Тобто, суть неожанру **інфотеймент** полягає в подачі новин розважального характеру з використанням експресивно-оцінної лексики.

Мета нашої статті полягає в тому, щоб довести думку про інфотеймент як окремий тип новин, що існує в українському медіасередовищі й, до того ж, має свої мовно-стилістичні особливості, які пов'язані з екстра- та інтралінгвальними критеріями та мають інтертекстуальну основу; дослідити з позиції лінгвістики текст новин і виявити

мовні особливості в цьому нежанрі, що в подальшому дасть нам змогу виділити інфотейнмент в окремий різновид українських теленовин.

У науковий обіг поняття інфотейнменту ввів американський дослідник Н. Постман. Також вивченням цього жанру займалися такі дослідники: А. Вартанов, А. Москаленко, В. Бабенко, В. Олейник, В. Різун, Дж. Мерріл, Д. Рендола, Л. Васильєва, Л. Дауні, Л. Тай, М. Нісбет, М. Прайс, Р. Кайзер, С. Михайлов, С. Муратов, Т. Патерсон та ін. Мову українських новин зі стилістичного погляду досліджували Л. Білоконенко, Н. Шумарова, О. Стишов, О. Проценко та ін.

Інфотейнмент як телевізійний медійний нежанр з'явився в американській практиці у 80-х роках ХХ століття і з того часу активно розвивається та набуває популярності не тільки в США і європейській країнах, а також у країнах пострадянського простору, зокрема в Україні, збагачуючи сучасну мову новими синтаксичними та семантичними конструкціями та стилістичними трансформаціями.

Як нами зазначено вище, форматом та мовою новин у різний час займалися багато дослідників, але такий нежанр як інфотейнмент ще не був об'єктом окремого вивчення ані журналістів, ані медіалінгвістів України (хоча у світовій практиці цей жанр науково опрацьований, зокрема в теорії масової комунікації). З наведених причин проблема цікавить все більше українських сучасних медіалінгвістів. Адже, в час активного розвитку і використання інформаційних технологій медійна жанрологія дає широкий спектр недослідженого мовного матеріалу, який широко використовується та поширюється в медійній комунікації.

Історія становлення нежанру інфотейнмент пов'язана не лише із глобалізаційним розвитком телебачення, а й зі зміною парадигми інформаційного простору загалом. Жанр інфотейнменту можна вважати дифузним, оскільки він поєднує новини та розваги, і створений заради збільшення популярності традиційних інформаційних жанрів. Мета цього жанру – передача серйозної інформації шляхом розваг або з відтінком

розваг та мовної експресії. Так, інфотейнмент – це спосіб подачі матеріалу, одночасно спрямований і на розвагу, і на інформування аудиторії; особливо популярний на телебаченні, основне завдання – апеляція до емоцій глядачів [9, с. 58].

Причини виникнення цього неожанру, за нашими спостереженнями, такі:

- взаємопроникнення жанрів, видів і форм телевізійної продукції;
- криза ідей та розширення глобалізованого інформаційного поля;
- збільшення популярності розважальних програм у порівнянні з традиційними – інформаційними;
- поширення світових телевізійних проектів (зокрема американських) в телесфері інших країн;
- пошук нових мовних форм у подачі новин, що веде до появи інноваційних жанрів.

В останні десятиліття ХХ ст., за слушними спостереженнями провідних медіалінгвістів, традиційні інформаційні жанри почали втрачати свою домінуючу роль на телебаченні, тому журналісти почали замислюватися над зміною самого формату "офіційних" жанрів. По-перше, змінився принцип відбору інформації – до "серйозної" інформації, яка досі була привілейованою, додалась значна частка соціальних та культурних новин. По-друге, змінилась форма викладу відібраного матеріалу – якщо до цього на перше місце виходили сухі факти, то згодом в деяких сюжетах висвітлювались і деталі описуваної події, на які реципієнт не мав змоги звернути увагу раніше. По-третє, оновилися методи пошуку та аналізу інформації в умовах інформаційного суспільства (див. детальніше [6]).

Вважається, що провідний американський телеканал CBS першим використав жанр інфотейнменту в ефірних новинах. Вони кардинально переформатували подачу поточних новин у телепрограмі "60 minutes" (60 хвилин), де ведучі почали урізноманітнювати репортажі власним ставленням до подій, що

висвітлювалися. Мовна сторона таких новин відрізнялась від традиційної подачі: експресія почала виходити на перший план.

Згодом такий формат з'явився в телеконтенті всіх каналів т.зв. "великої трійки" (ABC, CBS та NBS). В останні роки до них приєдналась четверта телерадіомовна компанія "Fox". У мовному плані на таких телеканалах новини відрізнялися легкістю в подачі інформації та широким використанням стилістичних тропів та фігур.

Популярність жанру еволюціонує (від рубрик спорту та політики – до музики й культури) та навіть переростає телевізійне мовлення і поширюється на друковані видання.

У пострадянському просторі про жанр "інфотейнмент" почали говорити з кінця 90-их років XX століття. Зокрема, в російському медіапросторі з'явилися такі передачі, як "19.59", "Намедни", "Зеркало", "Страна и мир" та ін. Стилістика цих передач широка й цікава з позиції оригінальності мовного ресурсу.

В Україні про нежанр заговорили після здобуття нашою країною незалежності. У той час з'явилась передача "Дивись!", яка виходила на телеканалі ТЕТ з 2003 року і використовувала прийом подачі інформації та методи створення матеріалу відповідно до стилю інфотейнменту. Це виявлялося і в мові: неологія, молодіжний сленг, іншомовна лексика. Досвід цієї програми підхопили інші канали (К1: "Один день", СТБ: "Неймовірні історії кохання", "У пошуках істини", М1: "М1 News", 1+1: "ТСН: Особливе" та ін.).

З того часу жанр інфотейнменту набирає все більшого поширення в українському інформаційному просторі. Найпопулярніші телеканали змінили формат подачі новин, включаючи до них елемент розважальності. Зміни стосувались і мовно-стилістичного аспекту, який ми досліджуватимемо далі.

Отже, український інфотейнмент наразі перебуває у зародженні, хоча з кожним днем набуває все більшої популярності. На український медіапростір приходить американська практика із нежанром інфотейнменту, який в українській суспільній комунікації виходить у "топові рейтинги"

і отримує динамічне поширення на вітчизняному телебаченні. Мова медійників нежанру інфотейнменту насичується тими стилістичними та лінгвістичними особливостями, що притаманні й іншим жанрам та стилям. Наприклад, поширеним є вживання сленгу (розмовний стиль), неологізмів (аналітичні жанри) та іронії (художній та розмовний стиль). Нагадаємо, що на цьому наголошує С. Чемеркін [8], який вважає всі жанри медіастилю синкретичними через глобалізаційні інформаційні процеси (телебачення не є винятком). Отже, синкретичний жанр інфотейнменту містить як традиційні ознаки інформаційних новин, так й ознаки розважальності, що притаманні іншим жанрам та стилям.

Українському інфотейнменту як жанру, що динамічно розвивається, за нашими спостереженнями, притаманні такі риси:

1. Теоретична американська основа (Л. Дауні й Р. Кайзерата ін.): в інфотейнменті найбільш поширеними темами жанру є історії про зірок і кримінальні історії. Можна називати українським інфотейнментом програми музичного спрямування в стилі MTV (зокрема, на музичному каналі М1 у програмі "M1 News" та телеканалі М2 "EuMusic").

2. Портретність: у сюжетах жанру інфотейнменту автор розповідає "історію про героя", звертає увагу на деталі його життя, фрагменти біографії, для створення сюжету використовуються методи, властиві портретному нарисові (тривале спостереження, портретне інтерв'ю тощо).

3. Використання у текстах сюжетів значної кількості авторських метафор та порівнянь, що є логічним для легкого викладу (зовнішня архітектоніка, стилістика тексту) та образним змістом.

4. Висока художність, багатоплановість відеоряду і, як наслідок, – широка креолізація.

5. Використання великої кількості стилістичних тропів та фігур, що притаманно здебільшого художньому стилю.

Новини – це не лише "суха" інформація, а й розвага для сучасного глядача. Високі рейтинги розважальних та інформаційних програм свідчать про популярність цих двох

.....

сегментів української журналістики, тому можна зробити висновок, що саме синтез розваг та інформації буде популярним на телебаченні у найближчі роки в Україні. Це також екстралінгвальний чинник, що пов'язаний із політичною ситуацією в країні, зокрема з військовими діями на Донбасі: реципієнт, очевидно, втомився від потоку серйозних новин і лексики з негативним значенням у них. Інфотейнмент як жанр цікавий для реципієнтів колом своїх проявів та, водночас, як формат – складний для використання на телебаченні та радіо. Лише ті журналісти, що досконало оволоділи іншими телевізійними жанрами (інфотейнмент увібрав у себе елементи нарису, репортажу, огляду тощо), можуть розуміти його специфіку і працювати в ньому. Динамічний розвиток інфотейнменту в Україні сприятиме розмаїттю програм сучасного українського телебачення.

Таким чином, на прикладі програм "Абзац!" (А!) на Новому каналі та "М1 News" (М) на каналі М1 проведено функціонально-стилістичний аналіз мови медійників та аргументовано тезу про те, що інфотейнмент – це провідний жанр українського телепростору, який має ряд специфічних особливостей, що вирізняють його з-поміж інших жанрів новинного ресурсу.

Можна помітити, що телепрограми "Абзац!" та "М1 News" виділяються на фоні інших програм своїм способом представлення новин, які висвітлюються в розважальному ключі (що властиво нежанру інфотейнмент), а також мають свої особливості в мовно-стилістичному плані, які представлені нижче. Для аналізу були взяті програми у період з лютого по квітень 2017 року.

По-перше, одразу можна помітити, що лексика журналістів та ведучих відрізняється від лексики ведучих інших новин. Вона менш офіційна, більше розмовна, насичена емоційно-оцінною та стилістично-забарвленою лексикою, де домінантними є молодіжний сленг, неологізми (як авторські, так і загальномовні), професіоналізми з різних галузей діяльності, діалектизми та ін.

Зокрема, **неологізми та сленгізми** (авторські та загальномовні):

- ✓ **Віслюча ферма** (А!, 27.03.17, А. Кошман);
- ✓ **проторити до в'язниці** (А!, 26.04.17, А. Мисечко);
- ✓ **В клінінговій компанії** (А!, 21.03.17, В. Яресько);
- ✓ **Різні топінги** (А!, 21.03.17, В. Яресько);
- ✓ **Я сьогодні врубала Гугл** (М, 21.02.17, О. Цибульська);
- ✓ **Співачка погоджувалась і на селфі, і на дуети** (М, 24.03.17, закадровий голос);
- ✓ **Ми зустрілись у квест-кімнаті** (М, 17.03.17, О. Цибульська).

Особливо помітним є використання журналістами та ведучими **фразеологізмів** (різного походження). Інколи вони навіть не шукають українських відповідників, а використовують перекладену фразеологізовану цитату з російської чи англійської мови:

- ✓ **Двоколісний друзяка** (А!, 24.04.17, Аліна Мисечко);
- ✓ **Зайцем проскочити – не варіант** (А!, 24.04.17, З. Байрачна);
- ✓ **Безпечність пасажирів понад усе!** (А!, 26.04.17, З. Байрачна);
- ✓ **Щоб не розкрити секрет фірми** (А!, 18.04.17, А. Мисечко);
- ✓ **Побачу все на власні очі!** (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);
- ✓ **Зіркові прогнози** (М., 21.02.17, В. Бату);
- ✓ **Драми, інтриги, розслідування – шоу "про Свробачення"** (М, 21.02.17, Ю. Третяк);
- ✓ **Наші люди всюди** (М, 21.02.17, інтерв'юер).

Велика кількість фразеологізмів та їх трансформованих аналогів доводить мовну експресивність розважальних новин, зокрема інфотейнменту.

Також варто зазначити використання журналістами **професіоналізмів**. Незвичним є те, що журналісти та ведучі використовують спеціальну лексику не лише свого кола діяльності, але й, наприклад, лексику програмістів, банкірів, юристів та ін., що пояснюється зближенням журналістів і реципієнтів:

✓ *Автоматизовано по останньому слову техніки* (А!, 26.04.17, З. Байрачна);

✓ *Трохи схоже на гіроборд для пенсіонерів* (А!, 18.04.17, А. Мисечко);

✓ *... в якого за місяць до концерту повний солд-аут* (М, 21.02.17, О. Цибульська);

✓ *... і людиною, переповненою снобізмом* (М, 21.02.17, О. Цибульська);

✓ *Ми у них в шоу-рум* (М, 24.03.17, О. Цибульська).

Також яскравою рисою інфотейнменту є використання журналістами **експресивної лексики**, яка є неактивованою в інших видах новин. Ознаками експресивності є **лексика / синтаксичні конструкції з оцінною конотацією**, що вживається з негативним / позитивним значенням.

✓ *Ой, мама, він так колишиться страшно!* (А!, 26.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Пише класно!* (А!, 18.04.17, А. Мисечко);

✓ *Ну дай Боже удачі!* (А!, 18.04.17, А. Мисечко).

✓ *Нам таких (машин) не можна, бо як вскочить в яку – не знайдеш* (А!, 18.04.17, А. Мисечко);

✓ *Пес переживає любовну драму* (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Я знайшла дуже важливе місце – туалет* (А!, 26.04.17, З. Байрачна);

✓ *Я досі дивуюсь, як така світла людина в шоу-бізнесі. Вона реально свята!* (М, 21.02.17, О. Цибульська);

✓ *... як це, коли суворі брутальні чоловіки подарують тобі нарешті "Мізки"* (М, 21.02.17, М. Єремєєва);

✓ *- І я з радістю представляю вам Юрія Третяка.*

✓ *І я з радістю Юрій Третяк!* (М, 31.03.17, Ю. Третяк).

Цікавим видається і те, що журналісти свідомо послуговуються **жаргоном та іншою позалітературною лексикою** у медійних репортажах. Це допомагає висвітлити ситуацію з негативного погляду, а отже вплинути на реципієнта. Вважаємо, що використання жаргонної лексики неприпустиме в новинах, але саме інфотейнмент є новинами нового формату, що відповідно уможливорює використання найрізноманітніших стилістичних засобів, зокрема й позалітературних:

✓ *Знає, хто тут і що і чим **заправляє*** (А!, 24.04.17, О. Манько);

✓ *Завидному холостяку вона не здалась **галімою*** (А!, 26.04.17, А. Мисечко);

✓ *Як склалося в дівчат життя, після стусанів, **хуків**...* (А!, 26.04.17, А. Мисечко).

Щодо **сленгу**, то його в мовленні журналістів та ведучих формату інфотейнменту чи не найбільше. Це пояснюється тим, що стилістичною метою використання сленгу є надання мові стислості та простоти, і це впливає на легкість та доступність сприйняття запропонованої реципієнтам інформації. Звернімо увагу на такі ілюстрації:

✓ *Хто на якому рівні **спікає** *інглішом** (А!, 20.04.17, М. Глушко);

✓ *Бери з собою **велики*** (А!, 24.04.17, А. Мисечко);

✓ *Обшук **по повній програмі*** (А!, 24.04.17, Н. Рогозіна);

✓ ***Закритий пацьок*** (М, 24.03.17, О. Цибульська);

✓ *... тому що Скічко розмовляє наче лондонською говіркою, а ти американською, і ти чекаєш наче **батлу*** (М., 17.03.17, О. Цибульська).

Поширеним також є використання у жанрі інфотейнменту **стилістичних тропів**, таких як **метонімія**, **синекдоха** (як різновид метонімії) та **гіперболи**, що виражають динаміку мови журналістів та є стилістично вмотивованими у стилі масової інформації, тому що це типізує та індивідуалізує мовлення медійників. Наприклад:

✓ ***Половина була дуже смачною*** (А!, 21.03.17, В. Яресько);

✓ *Багато-багато* кальмарів (А!, 27.03.17, А. Кошман);

✓ *Почалася справжня істерика – "трохи поплакала"* (А!, 27.03.17, А. Кошман);

✓ *Суперсмачний* шоколад! (А!, 21.03.17, В. Яресько).

Журналістами використовується також популярний троп – **персоніфікація**, що свідчить про ускладнення атрибутивного мислення медійників. Наприклад:

✓ *І пішли запитання-відповіді* (А!, 24.04.17, М. Глушко);

✓ *На мене чекало розчарування* (А!, 24.04.17, О. Манько);

✓ *Власна клініка приносить* йому вдвічі більше "заробітку" (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Український шоу-бізнес виходить* із зимової сплячки (М, 24.03.17, В. Бату).

Серед стилістичних тропів найбільш поширеним є також вживання **метафори**, яка використовується медійниками з метою самобутньо забарвити та увиразнити мовлення, суттєво впливаючи на чуттєву сферу реципієнтів. Цей троп є популярним у форматі новин загалом, тому не будемо акцентувати на ньому особливої уваги, наведемо лише декілька прикладів:

✓ *Наче йдеш по дну океану* (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Місто як на долоні* (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Подалі від берега час взагалі зупиняється* (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Море задоволення* (А!, 12.04.17, Н. Рогозіна);

✓ *Пухнаста каша з паперу* (А!, 18.04.17, А. Мисечко);

✓ *Чарівна коробка, підозрілі люди* (А!, 26.04.17, А. Мисечко);

✓ *Пахне арабською країною* (А!, 24.04.17, О. Манько);

✓ *Станція просто неба* (А!, 26.04.17, А. Мисечко).

Таким чином, аналіз стилістичного ресурсу аналізованих програм телеканалів "М1" та "Новий канал" чітко показав, що український інфотейнмент містить низку особливостей, які вирізняють його з-поміж інших традиційних новин:

1) ведучі та журналісти мають право експресивно висловлювати власну думку щодо події чи ситуації, яку вони представляють у студії чи у своїх репортажах, що виявлено у специфічній лексиці та фразеології;

2) знаковою особливістю є мова журналістів та ведучих, яка наповнена неологізмами, інтернаціоналізмами, молодіжним сленгом та жаргоном. Ці лексичні одиниці естетизують мову журналістів формату інфотейнмент, наближають медійний текст до розмовного, що скорочує відстань медійників із реципієнтами;

3) мова журналістів та ведучих жанру інфотейнменту наповнена різноманітними стилістичними тропами та фігурами. Завдяки цьому реципієнти легко сприймають та засвоюють інформацію, а отже, і легко піддаються будь-якому впливу з боку журналістів;

4) використання журналістами та ведучими іронії, сарказму, жартів та каламбурів, як специфічних стилістичних прийомів, що увиразнюють медіатекст. Це допомагає "розслабити" реципієнтів, увійти до них в довіру, створити контакт із ними і подати інформацію найлегшим, розважальним шляхом. Також це допомагає медійникам подати новину в емоційно-експресивному ключі, що позитивно впливає на реципієнтів; зробити медійний текст індивідуалізованим, клішованим, типізованим та простим для сприйняття;

5) часто медійники послуговуються засобами креолізації, яка створює додатковий вплив на реципієнта аудіо-та відеорядом, а також за допомогою візуалізації та яскравих кольорів. Новини цього жанру ніколи не бувають занадто "важкими" для сприйняття, такими, що можуть негативно вплинути на реципієнта чи викликати у нього негативний настрій. Новини "легкі", як і їх подача. Можливо саме через це формат інфотейнменту набуває такої популярності в Україні.

Інфотейнмент, отже, є невід'ємним складником українського телепростору, що не копіює американський формат, а адаптується до національної специфіки та ментальності реципієнта. Інфотейнмент має особливості на мовно-стилістичному рівні, що робить його оригінальним для українського медіапростору.

Перспективним вважаємо вивчення нежанру інфотейнменту з медіалінгвістичного погляду, оскільки ця тема малодосліджена українськими медіалінгвістами та є актуальною на сучасному етапі розвитку українського телебачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойд Е. Ефірна журналістика. Технології виробництва ефірних новин. Київ, 2007. 429 с.
2. Брайант Дж., Томпсон С. Основы воздействия СМИ. Москва: Издательский дом "Вильямс", 2004. 432 с.
3. Здробилко Ю. Телевізійні новини як жанр ЗМІ. Острог, 2015. С. 2-8.
4. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / Шевченко Л., Дергач Д., Сизонов Д. ; за ред. Л. Шевченко. Київ, 2014. 380 с.
5. Різун В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 "журналістика та інформація". Київ : Видавничий центр "Просвіта", 2008. 260 с.
6. Сизонов Д. Методи лінгвістичного дослідження медіатексту : до проблеми наукової інтерпретації. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2015. № 30. С. 53-62.
7. Солганик Г. Общая характеристика языка современных СМИ в сопоставлении с языком СМИ предшествующего периода / Г. Солганик. *Язык массовой и межличностной коммуникации*. Москва : Медиа-Мир, 2007. С. 15-39.
8. Чемеркін С. Зміна визначальних ознак стилів та жанрів сучасної української мови у цифровому середовищі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Сер. : Філологічні науки*. 2009. №20. С. 703-705.
9. Шевченко Л., Сизонов Д. Нові слова та фразеологізми в українських мас-медіа: словник. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. Ч.1. 120 с.
10. Язык средств массовой информации : учеб. пособие для вузов / под ред. М. Володиной. Москва : Альма Матер, 2008. 760 с.

REFERENCES

1. Boyd E. *Ethereal Journalism. Technologies of production of the ethereal news* [Efirna jurnalistyka. Tehnologiyi vyrobnyctva efirnyh novyn]. Kyiv, 2007. 429 p.
2. Bryant J., Thompson C. *The basics of media impact* [Osnovy vozdejstviya SMI]. Moscow: Publishing House "William", 2004. 432 p.
3. Zdrobilko Y. *Television news as a media genre* [Televizijni novyny yak janr ZMI]. Ostrog, 2015. P. 2-8.
4. *Medialinguistics : The dictionary of terms and concepts* [Medialinhvistyka : slovnyk terminiv i ponyat'] / L.I. Shevchenko, D.V. Derhach, D.Yu. Syzonov / Za red. L.I. Shevchenko. – Kyiv : VPC "Kyiv's'kyj universytet", 2014. 214 p.
5. Rizun B. *The theory of mass communication: a textbook for student direction 0303 "Journalism and Information"* [Teoriya masovoyi komunikaciyi : pidruchnyk dlya stud. halysi 0303 "jurnalistyka ta informaciyi"]. Kyiv: Publishing Center "Prosvita", 2008. 260 p.
6. Sizonov D. *Methods of linguistic research of media text: to the problem of scientific interpretation*. [Metody lingvistychnoho doslidzennya mediatekstu]. 2015. Vyp. 30. P. 53-62.
7. Solganik G. *General characteristics of modern mass media language in comparison with the language of the media of the preceding period* [Obcshaya harakteristika yazyka sovremennyh SMI v sopostavlenyy s yazykom SMI predshedshtvuechogo perioda]. Jazyk massovoj i mezhlichnostnoj kommunikacii. Moscow: Media-World, 2007. P. 15-39.
8. Chemerkin S. *Change of the defining features of styles and genres of modern Ukrainian language in the digital environment*. [Zmına vyznachalnyh oznak styliv ta janriv sychasnoyi ukrayinskoyi movy u cyfrovomu seredovyschi]. *Philological Sciences*. 2009. Vyp. 20. P. 703-705.
9. *New words and phraseologisms / idioms in the Ukrainian mass media* [Novi slova ta frazeologizmy v ukrai'ns'kyh mas-media] : slovnyk / Shevchenko L.I., Syzonov D.Ju. Kyiv : VPC "Kyiv's'kyj universytet", 2017. 114 p.
10. *Language of the media: academic manual for high schools* / ed. M. Volodina [Yazyk sredstv massovoy informacii : uchebnoye posobiye dlya vuzov]. Moscow: Alma Mater, 2008. 760 p.

Дата надходження до редакції – 08.10.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 23.11.2018 р.

АВТОРСЬКИЙ ПОГЛЯД НА АКТУАЛЬНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ПИТАННЯ

УДК 811.161.2: 81'36

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.141-156>

Андрєєва Т.М.

КОМУНІКАТИВНА ГРАМАТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Анотація. У статті розглянуто поняття комунікативної граматики в її зв'язках з українською лінгводидактикою. Установлено, що нинішній етап вивчення численних проблем лінгвістики характеризується їхнім розглядом у когнітивно-комунікативному ракурсі. З'ясовано, що сучасним навчальним цілям та психолого-педагогічним ідеям сьогодення найбільше відповідає саме застосування комунікативно-діяльнісного підходу. Комунікативну граматику визначено як сферу поєднання системного представлення граматики та аналізу тексту. З'ясовано основний її об'єкт і мету. Констатовано невисокий рівень лінгводидактичної розробленості кола питань, що лежать у площині зацікавленостей комунікативної граматики.

Ключові слова: комунікативна лінгвістика, комунікативна граматика, лінгводидактика, когнітивно-комунікативна парадигма, лінгвосистема, прагмалінгвістика, семантика, текст.

Інформація про автора: Андрєєва Тетяна Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: andreevatm@ukr.net.

Tetyana M. Andreyeva

COMMUNICATIVE GRAMMAR IN MODERN UKRAINIAN LINGUODIDACTICS

Abstract. This article examines the notion of communicative grammar in its relations with the Ukrainian linguodidactics. This problem is related to the language competence, which serves as a component of

communicative competence. The present stage of studying the numerous problems of linguistics is characterized by the fact that they are considered in a cognitive-communicative perspective. The fact of the establishment of a cognitive-communicative paradigm in modern linguistics leads to the foreground of the study, which uses the functional description of the language system and its constructive units. Application of the communicative-activity approach corresponds most closely to modern educational goals and psycho-pedagogical ideas of the present, as it creates the preconditions for the active formation of communicative competences among students, serving as the main goal of standardized language education at all levels. The communicative approach to the study of the linguistic system demonstrates the applicable nature, because it involves mastering the linguistic material as an action: acquisition of the lexical and grammatical system of language based on their communicative importance. The specificity of modern research in the field of grammar was the emergence of various types of grammar (generative grammar, communicative grammar, functional grammar). Communicative grammar is one of the areas of language learning, which combines the systematic representation of grammar and text analysis (as part of this, there is a broad term in grammar, it also includes the lexical semantics). Significant linguistic units were in the focus of the study of communicative grammar in connection with the communicative activity of the speaker. The main object of this science is the text, and its purpose is the justification of the specific text and each of its components, the creation of an explanatory model of the grammatical system (that is the definition of functional and semantic specificity of grammatical units, the identification of functional and semantic principles that underpin the organization of the grammatical system). In our opinion, the linguo-didactic elaboration of a range of issues that lie in the sphere of interest in communicative grammar is still rather small. The development of the theory of communicative grammar itself in Ukrainian linguistics, and its linguistic and pedagogical elaboration, is, in large part, a matter of scientific and methodological perspectives.

Keywords: *communicative linguistics, communicative grammar, linguodidactics, cognitive-communicative paradigm, linguistic system, pragmalinguistics, semantics, text.*

Information about the author: *Andreyeva Tetyana Mychajlivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of stylistics and language communication; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

E-mail: *andreevatm@ukr.net.*

Андреева Т.М.

КОММУНИКАТИВНАЯ ГРАММАТИКА В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ЛИНГВОДИДАКТИКЕ

Аннотация. В статье рассмотрено понятие коммуникативной грамматики в ее связях с украинской лингводидактикой. Установлено, что эта проблематика связана с языковой компетентностью, выступающей компонентом общей коммуникативной компетентности. Констатируется, что нынешний этап изучения многочисленных проблем лингвистики характеризуется тем, что они рассматриваются в когнитивно-коммуникативном ракурсе. Факт утверждения в современном языкознании когнитивно-коммуникативной парадигмы на передний план выводит исследования, в которых применено функциональное описание языковой системы и ее конструктивных единиц. Выяснено, что современным учебным целям и психолого-педагогическим идеям наиболее соответствует именно применение коммуникативно-деятельностного подхода, так как это создает предпосылки для активного формирования у учащихся коммуникативной компетенции, выступающей главной целью, стоящей перед стандартизированным языковым образованием на всех уровнях. Коммуникативный подход к изучению лингвосистемы демонстрирует отчетливо прикладной характер, так как предполагает овладение языковым материалом как действие: усвоение лексической и грамматической системы языка с учетом их коммуникативной (речевой) важности. Акцентировано, что спецификой современных исследований в области грамматики стало появление разнотипных грамматик (генеративная, коммуникативная, функциональная). Коммуникативная грамматика является одним из направлений изучения языка, в котором происходит сочетание системного представления грамматики и анализа текста (грамматику в рамках этого направления понимают широко, сюда же включается и лексическая семантика). Установлено, что в фокусе изучения коммуникативной грамматики оказались значимые языковые единицы в связи с коммуникативной деятельностью говорящего. Основным объектом этой науки признается текст, а целью – обоснование конкретного текста и каждого его компонента, создание объяснительной модели грамматической системы (то есть определения функционально-семантической специфики грамматических единиц, выявление функционально-семантических

принципов, лежащих в основе организации грамматической системы). Констатируется, что лингводидактическая разработанность круга вопросов, лежащих в плоскости заинтересованностей коммуникативной грамматики, еще довольно незначительна. Разработка самой теории коммуникативной грамматики в украинской лингвистике, и ее лингводидактическая обработка – это во многом вопрос научной и методической перспективы.

Ключевые слова: коммуникативная лингвистика, коммуникативная грамматика, лингводидактика, когнитивно-коммуникативная парадигма, лингвосистема, прагмалингвистика, семантика, текст.

Информация об авторе: Андреева Татьяна Михайловна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.

Электронный адрес: andreevatm@ukr.net

Сьогодні є очевидним, що серед актуальних проблем сучасної середньої та вищої школи чільне місце займає потреба виховання мовної культури, створення передумов, що спонукали б учнів та студентів здійснювати кроки у напрямку вільного володіння мовною системою та її ресурсами, формування навичок, що гарантували б уміння якісно спілкуватися (не тільки говорити, але й слухати співрозмовника), дискутувати, репрезентувати свої погляди шляхом використання найбільш виразних і дієвих мовних засобів. Для досягнення цього суб'єкт навчального процесу має оволодівати всіма підсистемами мови (граматичною, лексичною, фонетичною, орфографічною) комплексно [16]. Інакше кажучи, він мусить демонструвати мовну компетентність – тобто володіти системними знаннями мови, знати її норми, правила, а також закономірності, які визначають специфіку її функціонування в різних сферах суспільного життя. Своєю чергою мовна компетентність виступає компонентом комунікативної компетентності, яка "розглядається як сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах та з різними комунікантами, а також уміння їхнього ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і

адресата" [6]. До комунікативної компетентності належить певна сукупність знань, умінь та навичок, які дають змогу ефективно здійснювати комунікативний процес [13].

Проблематика мовної культури ніколи не залишалася поза увагою науковців (як лінгвістів, так і методистів). Про це свідчать праці О. Біляєва, М. Жовтобрюха, В. Русанівського, М. Пилинського, А. Коваль, Н. Бабич, С. Єрмоленко, Л. Мацько, В. Мельничайка, С. Карамана, А. Каніщенко, Т. Симоненко, Л. Паламар, Т. Донченко, М. Пентилюк, А. Загнітка, М. Плющ, Л. Струганець, Л. Барановської, Л. Головатой, В. Каліш, Т. Рукас, В. Усатого та ін. Лінгводидактичні засади навчання мови розробляли А. Супрун, А. Богуш, О. Хорошковська, А. Пашковська та ін. Однак існує ще низка нерозглянутих питань. До таких належить і висвітлення проблематики комунікативної граматики в сучасній українській лінгводидактиці. Отже, мета статті – з'ясувати поняття комунікативної граматики, визначити її місце в системі граматичних наук та виявити ступінь зацікавленості нею в українських лінгводидактичних розробках.

Нинішній етап вивчення численних проблем лінгвістики характеризується тим, що вони розглядаються в когнітивно-комунікативному ракурсі [4, с. 1]. На відміну від старої механістичної, нова когнітивно-комунікативна парадигма ґрунтується на ідеях постмодернізму та постструктуралізму, не на філософії раціоналізму. "Це означає, що в антропоцентричному підході, за збереження його функціональності, експланаторності та експансіонізму, принцип інтерпретаціоналізму замінюється принципом соціального конструкціонізму" [15, с. 133]. Факт утвердження в сучасному мовознавстві когнітивно-комунікативної парадигми на передній план виводить дослідження, в яких застосовано функційний опис мовної системи та її конструктивних одиниць. Саме в межах когнітивно-комунікативного підходу стає можливим усебічне дослідження категорійної системи української мови і аналіз її на тлі міжрівневої взаємодії [9].

Якщо вести мову про українську лінгводидактику, то варто зазначити, що це – наука, у сфері зацікавленостей якої перебувають зміст, форми, принципи, способи та засоби навчання української мови як рідної і як державної; вона визначає, що навчання української мови здійснюється в таких аспектах, як особистісний, когнітивний, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, функціонально-стилістичний тощо [10, с. 124].

Сучасним навчальним цілям та психолого-педагогічним ідеям сьогодення найбільше відповідає саме застосування комунікативно-діяльнісного підходу, тому що це створює передумови для активного формування в учнів комунікативної компетенції, яка виступає головною метою, що стоїть перед стандартизованою мовною освітою на всіх рівнях. Теоретичні засади комунікативно-діяльнісного підходу сформовані синтезом загально-методичних положень, узятих з кількох суміжних наукових дисциплін. Це: а) *комунікативна лінгвістика* (займається вивченням загальних законів спілкування, структури мови в комунікативних процесах, взаємодією лінгвальних та екстралінгвальних засобів комунікації, визначеності організації та використання мовного коду ситуативними явищами, що визначає її прикладний характер у системі лінгвістичних дисциплін); б) *лінгвістика тексту* (розглядає текст як форму функціонування лінгвосистеми, а використання саме різнотипних навчальних текстів – результату мовленнєвого спілкування як усного, так і писемного – у сучасній лінгводидактиці вважається одним з найефективніших шляхів реалізації комунікативно-діяльнісного підходу); в) *теорія мовленнєвої діяльності* (мовлення тлумачить як мотивовану, цілеспрямовану й активну діяльність, вивчає мотиви цієї діяльності, функції, її зв'язки з мисленнєвими процесами; вивчає, як розвивається мислення засобами мови та мовлення, як на ньому позначаються процеси створення та сприйняття повідомлень; розглядає механізми породження мовлення, його різновиди; досліджує ефективні механізми, за допомогою яких відбувається оволодіння рідною та іноземними

мовами). Комунікативний підхід до вивчення лінгвосистеми демонструє виразно прикладний характер, тому що передбачає оволодіння мовним матеріалом як дію: засвоєння лексичної та граматичної системи мови з огляду на їхню комунікативну (мовленнєву) важливість [2].

Як навчальний курс комунікативна лінгвістика об'єднує розділи, пов'язані з: "а) природою, компонентами і формами комунікації (зокрема, комунікацією як діяльністю, основними законами комунікації, тенденціями розвитку сучасного спілкування, каналами комунікації, вербальними та невербальними компонентами спілкування, контекстом і ситуацією спілкування, зворотним зв'язком у спілкуванні тощо); б) складниками комунікативного акту в міжособистісному спілкуванні: мовним кодом (дискурсом, текстом, мовленнєвим жанром, мовленнєвим актом, повідомленням), елементами інших знакових систем (жестами, мімікою, позами, інтонацією, темпом мовлення та ін.), ситуативними елементами комунікації (регістром, тональністю, атмосферою спілкування тощо); в) породженням і сприйняттям мовлення, а також причинами, механізмами і типами комунікативних невдач; г) складниками комунікації, пов'язаними з риторикою мовлення (стилем спілкування, комунікативно-риторичними властивостями мовлення, функціональними стилями мовлення тощо); г) проблемами міжкультурної та інших типів комунікації (соціалізацією особистості, універсальним та ідіоетнічним у спілкуванні, комунікативними стереотипами, комунікативними табу тощо); д) практичними аспектами аналізу комунікативних ситуацій (складниками комунікативного паспорта учасників спілкування, комплексним комунікативним аналізом конкретних ситуацій спілкування та ін.). Отже, комунікативна лінгвістика – розділ сучасної гуманітарної сфери знань, який органічно синтезує лінгвістичні, психологічні, філософські, логічні та інші підходи до живої людської мови у спілкуванні" [3].

Специфікою сучасних досліджень у царині граматики стала поява різнотипних граматик (генеративна, комунікативна,

функціональна). Важливе практичне застосування – і для глибшого вивчення будови мови, і для її прикладних аспектів (зокрема й лінгводидактики) – отримали граматики останнього типу [14]. А. Загнітко, демонструючи глибоке занурення у проблематику сучасної граматичної теорії, виділяє в ній питання традиційного / нетрадиційного характеру. До нетрадиційних проблем граматики, актуалізація яких відбувається на нинішньому етапі становлення граматичної теорії, науковець зараховує ті, що мають безпосередній зв'язок з процесами формування граматик нового типу, серед яких можна згадати ті, що вже набули поширення (*функціональна* (О. Бондарко, В. Храковський, Н. Слюсарєва, І. Вихованець), *комунікативна* (Г. Золотова), *функціонально-комунікативна* (М. Всеволодова), *відмінкова* (Є. Клобуков), *рольова*, або *актантна* (Л. Теньєр, Ч. Філлмор, Й. Андерш), *конструктивна* (М. Луценко), *ідеографічна* (І. Милославський), *ономасіологічна* або *семасіологічна* (Є. Клобуков), а також ті, про появу яких було лише заявлено і розпочато активну роботу (*валентна* (Ю. Долгов, Т. Масицька), *природна* (Р. Ван-Валін) та ін.) [7].

Важливими виступають також проблеми, пов'язані з концептуальним розмежуванням таких аспектів граматики, як ономасіологічний та семасіологічний. Актуальністю позначене також і виформування "граматики адресанта і граматики адресата", які завжди матимуть суттєві відмінності. Саме на це спрямовані й недавні спроби створення комунікативних граматик (Г. Золотова, М. Всеволодова та ін.). Праці цих науковців послідовно демонструють "визначення ракурсів речення, напрямів їхніх мовленнєвих модифікацій та пристосувань, окреслення регістрів звучання. І в цьому разі, поза всяким сумнівом, слід вести мову про інтерпретативну сутність реченнєвої структури і навантаження останньої мовцем відповідно до комунікативно-ситуативних завдань та їхнього належного прочитання адресатом" [7].

Комунікативна граматика є одним із напрямків вивчення мови, в якому відбувається поєднання системного представлення граматики та аналізу тексту (граматику в межах

цього напрямку розуміють широко, сюди ж включається й лексична семантика). У фокусі вивчення комунікативної граматики опинилися значущі мовні одиниці у зв'язку з комунікативною діяльністю мовця. Основним об'єктом цієї науки визнається текст, а метою – обґрунтування конкретного тексту й кожного його складника, створення пояснювальної моделі граматичної системи (тобто визначення функціонально-семантичної специфіки граматичних одиниць, виявлення функціонально-семантичних принципів, що лежать в основі організації граматичної системи). Виникнення комунікативної граматики як нової галузі вивчення мови припадає, як відомо, на другу половину XX століття. Відтак основними її ідеями виступають: 1) визнання тривимірного характеру мовного знака (єдність значення, форми та функції); 2) запровадження поняття "синтаксема" (мова йде про синтаксичну форму слова), яку слід розуміти як мінімальну тривимірну синтаксичну одиницю; 3) запровадження поняття "ізосемія" (тобто відношення, наявне між семантичним розрядом лексеми та частинимовним значенням словоформи, яка здійснює оформлення цієї лексеми); 4) визнання факту принципової двоскладності моделі речення та наявності в синтаксичній системі можливості вираження підмета непрямыми відмінками (*"Мені сумно від призначення Шуфрича міністром"* (Ющ), *"Спочатку людині стає не по собі, її морозить, виникає слабкість у всьому тілі і наростаючий біль у м'язах"* (Грип), *"Вінницьке ТТУ – грошей "кури не клюють"?* (Вінн); 5) запровадження поняття синтаксичного поля речення, що дає змогу поділити синтаксичні структури на: а) вихідні (ізосемічні, центральні) та похідні (модифікації ізосемічні, периферійні); б) монопредикативні (прості, неускладнені) та поліпредикативні. Семантичний план таких словесних категорій, як вид, спосіб, час та особа, в теорії комунікативної граматики зазнала текстової інтерпретації, що дало змогу висунути три ідеї комунікативно-граматичного аналізу тексту: 1) *комунікативний регістр мовлення* (модель мовленнєвої діяльності, детермінована точкою зору мовця та його комунікативними інтенціями, що являє собою результат

семантичного узгодження значущих одиниць різних рівнів); 2) *модель суб'єктної перспективи висловлювання і тексту* (егоцентричний, прагматичний вимір тексту); 3) *таксис*, який розуміють як техніку міжпредикативних зв'язків, що ґрунтується на збігові або незбігові двох предикативних (пропозиційних) одиниць за кожною із трьох предикативних категорій – модальності, часу й особи (категоріально-граматична техніка зв'язності тексту). З метою здійснити цілісний аналіз тексту у межах комунікативної граматики запропоновано модель чотирьох ступенів інтерпретації тексту: 1) мовні моделі (мовні засоби); 2) мовленнєві моделі (комунікативні реєстри мовлення); 3) тактика тексту (композиційні структури); 4) стратегія тексту. Комунікативна граматика перебуває у зв'язках із такими науковими напрямками: а) *поетика художнього тексту* (В. Виноградов, М. Бахтін, Ю. Тинянов); б) лінгвістична прагматика (увага до особистості мовця); в) *структурне літературознавство*, де використовуються граматичні категорії для інтерпретації тексту (Р. Якобсон, Я. Мукаржовський, Ц. Тодоров); г) *наратологія* (І. Кожевникова, В. Шмід), г) *інтерпретаційна семантика* (Е. Падучева); д) *семіотика мистецтва* (Ю. Лотман, Б. Успенський) [8].

Комунікативну граматику відтак називають активною, або продуктивною. В активній граматиці, отже, групування мовних засобів спирається на універсальні змістові категорії, типові значення. Згаданий набір типових значень наявний у свідомості кожного індивіда (якою б мовою він не спілкувався). Щоб виразити значення (наявність – відсутність, можливість – неможливість, кваліфікація, прохання тощо) лінгвосистема має набір мовних засобів. Дослідження лінгвальних явищ у межах активної граматики відбувається, таким чином, у напрямку від значення до форми, а не навпаки, як зазвичай це відбувається в традиційних граматиках [1].

Лінгводидактична розробленість кола питань, що лежать у площині зацікавленостей комунікативної граматики, на нашу думку, ще доволі незначна. Деякі дотичні питання розглядалися

у низці лінгводидактичних джерел. Так, 1993 року у видавництві "Либідь" вийшов друком підручник І. Вихованця "Граматика української мови. Синтаксис", адресований студентам філологічних факультетів вишів. У ньому розглянута значна кількість основних питань синтаксису сучасної української мови (типи синтаксичних одиниць та їхні функції, синтаксичні зв'язки, семантико-синтаксичні відношення). Інтерпретація низки синтаксичних явищ здійснена крізь призму функціональної теорії. Системний підхід продемонстровано для викладу аспектів вивчення синтаксичних одиниць і насамперед речення. Висвітлено структурування парадигм речення, а також його формально-синтаксичну, семантико-синтаксичну і комунікативну організацію. Зроблено детальний аналіз сукупності синтаксем як мінімальних синтаксичних одиниць, функціонування словосполучень тощо [5].

Однією з найпомітніших лінгводидактичних спроб розглянути проблематику комунікативної лінгвістики є підручник Ф. Бацевича "Основи комунікативної лінгвістики". Адресований він студентам вищих навчальних закладів, учителям-словесникам, також може прислужитися фахівцям із паблік рілейшнз, менеджменту, реклами. Підручник позиціонується як "перший в Україні". Спираючись на позиції сучасної науки про мову, автор систематизовано розглянув низку найактуальніших проблем комунікативної лінгвістики, показав її предмет, завдання, категорії, методологію, загальні закони мовного спілкування, організацію засобів мовного коду тощо. Особливу увагу зосереджено на власне мовних елементах комунікації. Залучено найновіші гіпотези, сформовані в межах таких галузей, як когнітивна лінгвістика, прагмалінгвістика, психолінгвістика, теорія мовленнєвої діяльності. Наведено також зразки аналізу комунікативних ситуацій, подано спеціальні запитання та завдання, що сприятимуть глибшому засвоєнню матеріалу, оволодінню основними законами міжособистісного спілкування [3].

Як відомо, сьомий розділ в аналітичному огляді "Актуальні напрями сучасної лінгвістики" О. Селіванової, який

адресований студентам, аспірантам, викладачам, має назву "Сучасна комунікативна лінгвістика". У ньому висвітлено такі поняття, як мовна комунікація, прагмалінгвістика, теорія мовленнєвих актів, типологія мовних особистостей та ін. [12].

2004 року побачив світ навчальний посібник цього ж автора "Основи лінгвістичної теорії тексту і комунікації". На його сторінках з урахуванням різних аспектів діалогічності (серед яких – онтологічний, культурно-семіотичний, інтерактивний, мовний та внутрішньотекстовий) представлено інтеграційну теорію текстової комунікації. Автор пропонує свою модель текстової комунікації, в основу якої покладено ідею діалогічності гуманітарного пізнання М. Бахтіна. Також подано опис семіотичних розробок Московсько-Тартуської школи, охарактеризовано положення актуальної психолінгвістики, лінгвопрагматики, герменевтики, теорії тексту тощо. Автор винесла на розгляд нову типологію текстово-дискурсивних категорій, представила методiku аналізу когнітивної карти тексту і дискурсу, подала відомості про методи діалогічної інтерпретації тексту [11].

Як видно з наведеного аналізу, і розробка самої теорії комунікативної граматики в українській лінгвістиці, і її лінгводидактичне опрацювання – це багато в чому питання наукової та методичної перспективи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Активная грамматика. *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*. Москва : Издательство ИКАР, 2009. URL: https://methodological_terms.academic.ru/51.
2. Бабій І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення рідної мови у професійно-технічних навчальних закладах. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/6510/1.doc.pdf>
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : 2-е вид., доповн. Київ : Академія, 2009. 376 с. URL: <https://academia-ps.com.ua/product/123>
4. Белозьорова О. М. Дискурсивні властивості мовленнєвого акту натякання (на матеріалі сучасної німецької мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2007. 20 с.

5. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. К. : Либідь, 1993. 368 с.
6. Гуменна І. Р. Комунікативна компетентність як одна із складових професійної культури майбутніх лікарів. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/377/1.pdf>
7. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія: Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ДонНУ, 2007. 219 с. URL: <https://lektsii.org/5-43710.html>
8. Золотова Г. А., Онипенко Н. К. Коммуникативная грамматика. *Большая российская энциклопедия*. URL: <https://bigenc.ru/linguistics/text/2085636>
9. Костусяк Н. М. Категорія способу як міжривнева комунікативна категорія. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1019/1.pdf>
10. Пентилюк М. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2010. Вип. 50. С.123–130.
11. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: монографическое учебное пособие. Київ : Брама, Изд-во Вовчок О. Ю., 2004. 336 с.
12. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ : Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. 148 с.
13. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2187/1.pdf>
14. Темник Г. Д. Функціональна граматика української мови: завдання та наукові теорії створення. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/funktsionalna-hramatyka-ukrajinskoji-movyvzavdannya-ta-naukovi-teoriji-stvorenniya/>
15. Хорошилова В. М. Методологія дослідження стратегії завдання образи в німецькомовному інтернет-дискурсі. *Записки з романо-германської філології*. Вип. 2 (33). 2014. С. 132–140.
16. Ямшинська Н. В. Навчання граматичного матеріалу на заняттях з іноземної мови. URL: <http://intkonf.org/yamshinska-n-v-navchannya-gramatichnoho-materialu-na-zanyattiah-z-inozemnoyi-movi/>

ДЖЕРЕЛА

(Вінн) – Вінницьке ТТУ – грошей "кури не клюють"? URL: <http://svobodaslova.in.ua/news/read/722>

(Грип) – Грип та його ускладнення. URL: <http://hudorba.pp.ua/2015/05/28/grip-ta-jogo-uskladnennya/>

(Ющ) – Ющенко: Мені сумно від призначення Шуфрича міністром. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/281349-yushchenko-meni-sumno-vid-priznachennya-shufricha-ministrom>

REFERENCES

1. Azimov E.G., Schukin A.N. *Active Grammar* [Aktivnaya grammatika]. Novyy slovar' metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam). M. : Izdatel'stvo IKAR, 2009. URL: https://methodological_terms.academic.ru/51.

2. Babiy I. *Communicative-activity approach to the study of the native language in vocational schools* [Komunikativno-diyal'nisnyy pidkhid do vyvchennya ridnoyi movy u profesiyno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladakh]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/6510/1.doc.pdf>

3. Batsevych F. S. *Basics of communicative linguistics* [Osnovy komunikativnoyi lnhvistyky]. 2-e vyd., dopovn. Kyiv : Akademiya, 2009. 376 s. URL: <https://academia-pc.com.ua/product/123>

4. Byeloz'orova O. M. *The discursive properties of the speech act of hinting (on the material of contemporary German language)* [Dyskursyvni vlastyvoli movlennyevoho aktu natyakannya (na materialy suchasnoyi nimets'koyi movy) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : spets. 10.02.04. Kharkiv, 2007. 20 s.

5. Vykhovanets' I. R. *Grammar of the Ukrainian language. Syntax: textbook* [Hramatyka ukrayins'koyi movy. Syntaksys: pidruchnyk]. K. : Lybid', 1993. – 368 s.

6. Humenna I. R. *Communicative competence as one of the components of the professional culture of future physicians* [Komunikativna kompetentnist' yak odna iz skladovykh profesiynoyi kul'tury maybutnikh likariv]. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/377/1.pdf>

7. Zahnitko A.P. *Modern linguistic theories: Monograph* [Suchasni lnhvistychni teoriyi: Monohrafiya]. Vyd. 2-he, vypr. i dop. Donets'k: DonNU, 2007. 219 s. URL: <https://leksii.org/5-43710.html>

8. Zolotova H. A., Onypenko N. K. *Communicative grammar* [Kommunikatyvna hrammatyka]. Bol'shaya rossiyskaya entsyklopediya. URL: <https://bigenc.ru/linguistics/text/2085636>
9. Kostusyak N. M. *The category of the method as an inter-level communicative category* [Katehoriya sposobu yak mizhrivneva komunikatyvna katehoriya]. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1019/1.pdf>
10. Pentylyuk M. *Development of Ukrainian linguo-didactics in the context of the state standard of basic and complete education in Ukraine* [Rozvytok ukrayins'koyi linhvodydaktyky v konteksti derzhavnoho standartu bazovoyi i povnoyi osvity v Ukraini]. Visnyk L'viv. un-tu. Seriya filol. 2010. Vyp. 50. S.123–130.
11. Selivanova Ye. A. *Basics of linguistic theory of text and communication: A monographic study guide* [Osnovy lingvisticheskoy teorii teksta i komunikatsii: Monograficheskoye uchebnoye posobiye]. K.: Brama, Izd-vo Vovchok O. Yu., 2004. 336 s.
12. Selivanova O. O. *Current trends of modern linguistics (analytical review)* [Aktual'ni napryamy suchasnoyi linhvistyky (analychnyy ohlyad)]. K., 1999. 148 s.
13. Stetsenko N. M. *Communicative competence as a component of professional training of a modern specialist* [Komunikatyvna kompetentnist' yak skladova profesiynoyi pidhotovky suchasnoho fakhivtsya]. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2187/1.pdf>
14. Temnyk H. D. *Functional grammar of the Ukrainian language: tasks and scientific theories of creation* [Funktsional'na hrammatyka ukrayins'koyi movy: zavdannya ta naukovi teorii stvorennya]. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2013/funktsionalna-hrammatyka-ukrajinskoji-movyzavdannya-ta-naukovi-teoriji-stvorennya/>
15. Khoroshylova V.M. *Methodology of studying the strategy of the problem of images in the German-language Internet discourse* [Metodolohiya doslidzhennya stratehiyi zavdannya obrazy v nimets'komovnomu internet-dyskursi]. Zapysky z romano-hermans'koyi filolohiyi. Vyp. 2 (33). 2014. S. 132–140.
16. Yamshyn'ska N. V. *Study of grammatical material in foreign language lessons* [Navchannya hramatychnoho materialu na zanyattakh z inozemnoyi movy]. URL: <http://intkonf.org/yamshinska-n-v-navchannya-gramatichnogo-materialu-na-zanyattah-z-inozemnoyi-movi/>

RESOURCES

(Vinn) – Vinnytske TTU – hroshei "kury ne kliuiut"? URL: <http://svobodaslova.in.ua/news/read/722>

(Hryp) – Hryp ta yoho uskladnennia. URL: <http://hudorba.pp.ua/2015/05/28/grip-ta-jogo-uskladnennya/>

(Iushch) – Yushchenko: Meni sumno vid pryznachennia Shufrycha ministrom. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/281349-yushchenko-meni-sumno-vid-pryznachennia-shufrycha-ministrom>

Дата надходження до редакції – 01.10.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 16.11.2018 р.

УДК 81`366+81`367^225

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2018.37.156-184>

Aytan Z. Aliyeva

SEMANTIC AND FUNCTIONAL FEATURES OF
TAUROMACHY (BULLFIGHTING) VOCABULARY
WITHIN THE FRAMEWORK OF COGNITIVE AND
LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACHES

Abstract. *The article is dedicated to the investigation and interpretation of semantic and functional features of phraseological expressions and paroemias referring to tauromachy (bullfighting) within the framework of cognitive and linguoculturological approaches. The introduction of relevant examples in the article aims to detect these features. Tauromachy which is called "an art of bullfighting" is an inseparable part of Spanish culture. Corrida (bullfight) has deep historical roots and it is a specific, festive occasion belonging to the Spanish people. It has entered into the national consciousness of Spaniards, developed and reflected in all manifestation forms of their lives. In its turn, it has lead to the linguistic reflection of tauromachy vocabulary in the language. According to their use in the language, tauromachy terms have four levels: words referring to tauromachy which is a special field and used only in the bullfight, tauromachy words with figurative meaning that can be used as a*

.....
metaphora in other fields, tauromachy words used in literature and words referring to tauromachy field used in spoken language.

Linguoculturological approach is a new stage of the study of complex relations between language, thinking and culture within the framework of cognitive linguistics. Linguistic and semantic aspects of cognitivism, that's, mental imaginations of a language speaker are observed more vividly in phraseological expressions and paroemias. In the article we will try to study phraseological expressions and paroemias referring to tauromachy used in the spoken language, that's, the fourth level of the use of tauromachy vocabulary in the language. It is obvious that the phraseological system generalizes language units with extremely great value in terms of understanding the level of national language consciousness of the people. Phraseological expressions and paroemias can be considered precious linguoculturological source, so that daily lifestyle, world outlook, traditions of language speakers are reflected in the phraseological system visually through metaphoric coding. The vocabulary of tauromachy in this field has gone through certain processes and gained new connotative meanings and assists in more concrete, laconic, expressive delivery of the idea being used in the spoken language.

Key words: *cognitive linguistics, linguoculturology, tauromachy, phraseological units, paroemias.*

Information about author: *Aliyeva Aytan Ziyatkhan – candidate for scientific degree in Azerbaijan National academy of sciences; teacher of the department of foreign languages; faculty of translation and cultural studies; Azerbaijan University of languages; Baku, Azerbaijan.*

E-mail: *aytanaliyeva@yahoo.com.*

Алієва А.З.

СЕМАНТИЧНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ ТАВРОМАХІЇ В КОНТЕКСТІ КОГНІТИВНОГО Й ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДІВ

Анотація. *Стаття присвячена інтерпретації та дослідженню семантично-функціональних особливостей фразеологічних одиниць і паремій, пов'язаних із лексикою тавромахії, в контексті когнітивного та лінгвокультурологічного підходів. Тавромахія, відома як*

"мистецтво кориди", є невід'ємною частиною іспанської культури. Корида має глибоке історичне коріння і є особливим святом іспанського народу. Вона увійшла в національну свідомість іспанців, а отже, відбивається в усіх формах їх життя. Це, у свою чергу, призвело до відображення лексики тавромахії в мові. Терміни тавромахії складаються з чотирьох рівнів відповідно до використання в мові: слова стосуються спеціальної галузі тавромахії та використовуються тільки при описі бою биків; образні слова тавромахії, які можуть використовуватися як метафори в інших галузях; слова, використовувані в літературі; слова тавромахії, активно вживані в розмовній мові. Лінгвокультурологічний підхід у контексті когнітивної лінгвістики є новим етапом у вивченні взаємозв'язку мови, мислення та культури. Лінгвістичні та семантичні аспекти когнітивізму більш широко виявляються у фразеологічних одиницях і пареміях. У статті ми спробуємо дослідити фразеологізми та паремії, що стосуються тавромахії та використовуються в розмовній мові, тобто одиниці четвертого рівня використання лексики тавромахії в мові. Відомо, що фразеологічна система – це мовні одиниці, які мають велике значення з погляду розуміння рівня національної мовної свідомості людей. Фразеологічні одиниці та паремії можна розглядати як цінні лінгвокультурологічні джерела, оскільки повсякденний спосіб життя, світогляд, традиції мовних носіїв чітко відображені у фразеологічній системі за допомогою метафоричного кодування. Лексика тавромахії в цій галузі набуває нових конотативних значень і використовується в розмовній мові, щоб допомогти передати ідею та смисли більш точно, лаконічно та виразно.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, тавромахія, фразеологічні одиниці, паремії.

Інформація про автора: Алієва Айтєн Зіятхан – дисертант Національної академії наук Азербайджану; викладач кафедри іноземних мов; факультет перекладу та культурології; Азербайджанський Університет мов; Баку, Азербайджан.

Електронна адреса: aytanaliyeva@yahoo.com.

Алиева А.З.

СЕМАНТИКО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЛЕКСИКИ ТАВРОМАХИИ В КОНТЕКСТЕ КОГНИТИВНОГО И ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДОВ

Аннотация. Статья посвящена интерпретации и исследованию семантико-функциональных особенностей фразеологических единиц и паремий, связанных лексикой тавромахии, в контексте когнитивного и лингвокультурологического подходов. Тавромахия, называемая "искусством корриды", является неотъемлемой частью испанской культуры. Коррида имеет глубокие исторические корни и является особым праздником испанского народа. Она вошла в национальное сознание испанцев, а поэтому отображается во всех формах их жизни. Это, в свою очередь, привело к лингвистическому отражению лексики тавромахии в языке. Терминологическая система тавромахии состоит из четырех уровней в соответствии с использованием в языке: слова, относящиеся к специальной области тавромахии и используемые только в описании боев быков; образные слова тавромахии, которые могут использоваться как метафоры в других областях; слова, используемые в литературе; слова тавромахии, используемые в разговорной речи. Лингвокультурологический подход в контексте когнитивной лингвистики является новым этапом в изучении сложных отношений между языком, мышлением и культурой. Лингвистические и семантические аспекты когнитивизма более широко прослеживаются во фразеологических единицах и паремиях. В статье делается попытка исследования фразеологизмов и паремий, относящихся к тавромахии и используемых в разговорной речи, то есть единиц четвертого уровня использования лексики тавромахии в языке. Известно, что фразеологическая система – это языковые единицы, которые имеют большое значение с точки зрения понимания уровня национального языкового сознания людей. Фразеологические единицы и паремии можно рассматривать как ценные лингвокультурологические источники, поскольку повседневный образ жизни, мировоззрение, традиции языковых носителей четко отражены во фразеологической системе посредством метафорического кодирования. Лексика тавромахии в этой области,

проходя через определенные процессы, приобретает новые коннотативные значение и используется в разговорном языке, чтобы помочь передать идею и смыслы более точно, лаконично и выразительно.

Ключевые слова: когнитивная лингвистика, лингвокультурология, тавтология, фразеологические единицы, поговорки.

Информация об авторе: Алиева Айтен Зиятхан – диссертант Национальной академии наук Азербайджана; преподаватель кафедры иностранных языков; факультет перевода и культурологии; Азербайджанский Университет языков; Баку, Азербайджан.

Электронный адрес: aytanaliyeva@yahoo.com.

Cognitive linguistics is a linguistic direction which has found its place in world's linguistic science and continues its active development. According to V.Z. Demyankov and E.S. Kubryakova, cognitive linguistics studies the language as a cognitive mechanism which plays a role in coding and transforming information [12, p. 53-55].

According to Fakhraddin Veysalli, generally, cognition refers all processes of reception, storage, re-use and transmission of information in human brain. These processes occur directly in the background of consciousness. At that time, various systems of knowledge are distinguished. Mechanisms for revealing the features of sensor irritations and their expression in the language occupy a special place in the communication. Cognitive behaviour is based on mental imaginations. Conceptual features and external attributes are activated in these feat and enter into the communication [4, p. 21].

Processes of language use, formation, storage and transmission of information in the language have begun to expand due to the development of the cognitive science. Merely, its formation and continual development show itself as one of features belonging to the linguistics of XX and XXI century.

Cognitive approach to linguistics is a new stage of the study of complex relationship between language and thinking with centuries-old history. E.Y. Balashova characterizing scientific directions in cognitive linguistics, emphasizes two main approaches: linguo-cognitive and linguoculturological. Linguoculturological approach

studies the features of national conceptual sphere which have passed from the culture to consciousness [1, p. 55].

Z.D. Popova and I.A. Stern state the following directions within the framework of cognitive linguistics [15, p. 11-12]:

Culturological – introduction of concepts as a cultural element through present different fields of science. Such studies are conducted among scientific fields and they do not have any special relation with linguistics. In this case, language acts only as a source of knowledge about concept (for example, information on the etymology of the word denoting the concept for the description of this concept);

Linguoculturological – introduction of concepts which are an integral part of national linguoculturology as language units of this culture in relation to national values and national features: direction from language to culture, orientation (V.I. Karasik, S.G. Vorkachev, G.G. Slishkin, G.V. Tokarev);

Logical – analysis of concepts with logical methods not directly depending on the form of language (N.D. Arutyunova, R.I. Pavilyonis);

Semantic – cognitive – means for achieving the essence of concepts, study of lexical and grammatical semantics of the language as a means for conceptual modelling from the semantics of the language (E.S. Kubryakova, N.N. Boldirev, E.V. Rakhilina, Z.D. Popova, I.A. Sternin, G.V. Bykova);

Philosophical-semiotic – cognitive bases of signs are studied (A.V. Kravchenko).

According to Wilhelm von Humboldt, the subject of every language, even the poorest and rude language is the language itself and in its turn, it requires deep understanding. Language is not only the manifestation of ideas and thoughts of different peoples as it is accepted, but also it is general spiritual power of peoples which is engraved in sounds in a stunning way and it is the activity of morality that shapes this spiritual power [7, p. 348-349].

E. Benvenist who characterizes language as a system with different structure considers that language shows itself as a product of culture and a factor of formation of cultural codes [23, p. 97].

Culture depends on the language and affects the language. The process of interaction between the people's culture and language is an axiom. Rules for language use, principles for the evaluation of people's conversations within the community of speech, speech network, assessment of their social and cultural beliefs, establishment of society and how people interact with each other in society are considered in the process of interaction between the people's culture and language. If we say in Humboldt's words, language and culture are not only two phenomena which are in mutual interaction; they are two social phenomena which have a radical identity.

G.V. Yelizarova talks about three approaches in the determination of culture:

1) according to sociological approach, culture is a general behavior model inherent in human groups (traditions);

2) according to cognitive approach, culture is a collection of thinking style and knowledge accepted by the society and merely, these rule exist for society to operate;

3) according to semiotic approach, culture is a system of social meanings encoded with symbols which guarantee for mutual understanding among people belonging to one culture and which is a public expression of commonly accepted ideas [8, p. 14].

We come across with the interaction of culture and language in the book "Linguoculturology" by V.A. Maslow. In the sense of the author, first of all, culture manifests in the language. Language is the true reality of culture, language is able to involve a person in the culture. Language is a point of view of culture fixed to the universe and itself [14, p. 27-28].

V.V. Vorobyov approaches culture differently while explaining its essence: "For us, culture is the organization of human life, special class of public manifestations; it is attention for national identity and first of all, its inner spiritual world; it is the collection of methods of creative activities of the personality in the field of material and moral execution; it is methods of sharing and using material and spiritual values and achievements in the field of public

relations that assist in the progressive development of humanity" [6, p. 12-13].

There was a condition to accept postulate arising from the achievements of foreign country scientists in linguistics in the end of XX century: language is not only related to culture; language develops from the culture and expresses culture. At the same time, language is a means for the formation, development and storage (in the form of text) of culture and its integral part, as real, objective existing works of material and moral culture are created through language. Based on this idea, new science – linguoculturology emerges as a result of centuries.

Linguoculturology as a special field of science was formed in 90s of XX century. It can be appropriate to note two periods in the development of this science: first period – the period of formation of basis for the development of the science (works by W. Humboldt, A.A. Potebnya, E. Sepir and others) and second period – the period of formation of linguoculturology as a field of independent research. The term "linguoculturology" appeared in the works by V.N. Teliya, V.V. Vorobyov, V.A. Maslow, Y.S. Stepanov, V. Shakleina.

As considered by Y.V. Bromley, everything "from labor tools to domestic tools, traditions, lifestyle of people to science and culture, religion and atheism, spirituality and philosophy" can be attributed to the subject of research of linguoculturology [3, p. 54-58].

At present, some directions have been determined in linguoculturology.

1. Linguoculturology of an individual social group and ethnicity in terms of culture in a specific period, that's, the study of a certain linguoculturological condition.

2. Diachronic linguoculturology, that's, the study of changes in linguoculturological condition in a certain period of the ethnicity.

3. Comparative linguoculturology – the study of linguoculturological manifestations of different, but interconnected ethnicities.

4. Confronting linguoculturology – It starts to develop. At present, there are only some works in this field which the most interesting one among them is the work by M.K. Golovanivskaya entitled "French mentality from the point of view of Russian speaker".

5. Linguoculturological lexicography – is engaged in the creation of linguistic countryism dictionaries [14, p. 27-28].

One fact evidences the urgency of a new course in linguistic that four linguoculturological schools have already been founded in Moscow in a short time (10-15 years of XX century): linguoculturological school of Y.S. Stepanov, linguoculturological school of N.D. Arutyunova, linguoculturological school of V.N. Teliya and her students and linguoculturological school established at Peoples' Friendship University of Russia by V.V. Vorobyov, V.M. Shaklein and others that developed V.G. Kostomarov.

V.A. Maslow's textbook can be considered as one of the famous works. Here, methodological base is given and modern directions of linguoculturological studies in Russia are described. The author emphasizes interdisciplinary nature of linguoculturology and defines it as "a linguistic field that has penetrated into a lively national language and studies material and moral culture manifesting into language processes" or as a field of knowledge that reflects "the results of studies conducted in cultural studies and linguistics, ethno-linguistic and cultural anthropology" in itself [14, p. 9, 30, 32].

According to V.A. Maslow (ibid., p. 35), the purpose of linguoculturology (study of means which the language keeps and demonstrates culture with its units), its duties (how culture takes part in the creation of language concepts or determine whether language speakers/carriers have cultural and language competence), as well as, its apparatus of concept have been formed broadly. The author emphasizes the possibility of using any methods of the study "from interpretation method to psycholinguistic methods".

Theoretical and methodological basis of linguoculturology in modern linguistics are interpreted in the work by V.V. Vorobyov entitled "Linguoculturology: theory and methods" more fully. The

research work is conducted by the traditions of Humboldtianity: the study of culture reflected in the language is suggested to be conducted on the basis of Sapir-Whorf hypothesis, as well as, terminology applied by L. Weisgerber is used [13, p. 240].

The author states "the interaction between culture and language in usage and the study of this interaction as a single system fully" as a main object of linguoculturology. "National existence forms expressed in the system of language communication of the society and based on its cultural values" – "everything that comprises language picture of the world" acts as the subject of this discipline. [5, p. 32] V.V. Vorobyov determines the main unit of linguoculturological analysis – *lingoculturema* and defines it as "dialectical unity of linguistic and extralinguistic (concept and subject) composition" (*ibid.*, p. 44–45). Similar issues are resolved in the work by V.V. Krasnykh entitled "Ethno–psycholinguistics and linguoculturology". According to V.V. Krasnykh, the subject of linguoculturology – are units that act as "a channel" which we can enter into cultural-historical layer of mental–lingual complex which have fullness of cultural significance of language and discourse) [10, p.13].

V.I. Karasik accepts linguoculturology as "a science and field of knowledge on the interrelation and interaction of language and culture" and emphasizes its confronting (comparative) nature [9, p. 103, 108, 121]. It notes cultural concept as a main unit of linguoculturology and put forward royalties and "characteristics of concrete and abstract names with content which are necessary for adequately understanding additional information on the culture of certain people, that's, background meanings" (*ibid.*, p. 127–129).

Linguoculturology is defined as a field of science "that studies separate objects of the conceptual picture of the world and understanding by language and public consciousness from the point of view of the object of reflection which one of them is considered to be ethnicity" in the work by Y.I. Sheigal and V.A. Buryakovskaya [17, p. 9].

According to A.T. Khrolenko, the determination of mechanisms of interrelation and interaction of language and culture –

two fundamental phenomenon grounding the human phenomenon must interest linguoculturology [16, pp. 31-32].

According to O.I. Kourova, linguoculturology – is a section of linguistics that studies the interaction of language and culture as a system that reflects linguoculturological values [11, p. 53].

When we say Spain, we immediately remember "bullfighting" (corrida) as a country attribute. Corrida has deep roots and it is a specific festive event belonging to the Spanish people. It has entered into the national consciousness of Spaniards, developed and in its turn, the vocabulary of tauromachy has found its linguistic reflection in the language. The term "tauromachy" (is of Greek origin, meaning: taūros "toro – bull", máchomai "luchar – fight") is defined as "an art of bullfighting" on horseback or on foot. "Bullfighting" which has become an integral part of a Spanish culture has its own rich, lexical base. So, the process from the beginning till the end of the sport can be expressed by language concepts. If we would analyze the vocabulary of tauromachy from the linguoculturological aspect, actualization of terminology referring to tauromachy which is a special field in the spoken language, literature and press texts enables us to determine universal and national – cultural features of this field. Variety of phraseological expressions and paroemias shows the general importance of this vocabulary for Spanish linguoculturology. Lexemes of tauromachy with figurative meaning that can be used as a metaphor in other fields enable to investigate the features of Spanish culture. The description of the reflection of tauromachy in the public mind of the people creates condition to investigate its cognitive signs and describe the psychological state of the people. It should be noted that this vocabulary is exotic extralinguistic lexemes, national, specific words for our language which are mostly given by interpretation, description, explanation and comments in other language.

According to Ramon Pérez de Ayala, "no any field can describe current psychological state of the Spanish people as tauromachy". So, the language of tauromachy is "a philosophical indicator of the Spanish people".

According to Elias and Dunning's evolutionary theory, spectacular sports reflect the development process of the society: If there is no information on the society in which the level of emotion both in public and personal life is high in comparison with less emotional societies, it is not possible to understand the nature and specific functions of entertainment implemented there. "Por medio de los acontecimientos recreativos, en particular los de la clase mimética, nuestra sociedad cubre la necesidad de experimentar el desbordamiento de las emociones fuertes en público-proporcionando una liberación que no perturba ni pone en peligro el relativo orden de la vida social, cosa que si podría hacer una autentica tensión emocional de tipo serio" [32, p. 85]. Psychology researcher at ICESI University in Colombia, Lina Maria Giraldo Torres, divided the research work entitled "Corridas de toros y movimiento animal: Elaboraciones psicológicas y culturales de la agresividad" into 4 parts. The first part deals about bullfighting, the second part touches upon the theoretical aspects of concepts "agression" and "violence" which directs the course of the research. In addition to congenital biological agression of a person, the type of aggression formed due to social and cultural factors is studied. The third part touches upon the theory of involuntary consciousness based on the theory of Freud's psychoanalytic theory. Analyzes conducted clarifies tauromachy in terms of social phenomenon. Supporters reveal involuntary instincts drown in themselves in tauromachy and as they consider bulls as the reason of these unwanted instincts, they accept aggression towards it normal. The fourth one is a cultural approach. The analysis of cultural components referring to tauromachy is implemented to show that psychological and cultural aspects are complementary. In corrida, "toro" is metaphorized as "man" and bull as "woman". Bull represents unavoidable force, strength, aggressiveness and it is a wild and sensitive being that must be subdued [31, p. 60-66]. Sociologist Tierno Galvan likens bull which is subdued by torero to a woman with rebellious spirit and that obeys to every man and considers that these types of women can be obtained by the methods applied in corrida [37, p. 24].

Spaniards use the terms of tauromachy in a metaphoric sense inspired by the participants of this holiday and events occurred in the bullfighting in order to express their problems and concerns without noticing it themselves [18, p. 67]. According to thinker Carlos Gonzalez Alonso, "life is very similar to the bullfighting and therefore, the language therein is deliberately used". We can see it obviously in the examples related to the use of the expressions of tauromachy by writer and historian Carlos Abelia:

En el ruedo se dan los valores de la vida, los mismos que como hombres y mujeres tenemos en nuestra existencia. Se da el miedo y el dominio del mismo: el valor. Se escenifica la solidaridad y la competencia, que no son antagónicas, y la generosidad, la decisión y la incertidumbre. También la sorpresa y la pasión [18, p. 68].

Member of the Royal Academy of Spain, scientist Jose Maria de Kossio defines the bullfighting as follows: "bullfighting fiesta which as deep roots is not only of entertainment nature, but also it is of great importance for Spanish society. So, there is no such artistic or social activity area which it doesn't have trace" [38]. The wild, the worst and the most beautiful feelings belonging to human: pain, competition, persistence, cunning, death, feeling of overcoming are gathered in corrida. Just for this reason, there is no any area of the art which enriches Spanish culture and language as this ceremony [18, p. 68]. Jose Maria de Kossio also states that the vocabulary of tauromachy that denotes the features of the bull, referring to arena, torero, corrida suertes and means of fighting runs through the veins of every Spaniard [18, p. 68]. There cannot be such conversation, festivity and assembly among friends that it passes without expressions belonging to corrida or there cannot be such newspaper or magazine which doesn't decorate its heading with these expressions. For this reason, let's look at general aspects of the field of tauromachy, more exactly, talk about the rules for the use of the vocabulary of tauromachy, its users and reasons for its use.

Terms of tauromachy consists of four levels respectively for their use in the language, that's, expressions of use: words referring to tauromachy which is a special field and only used in the bullfighting, tauromachy words with figurative meaning that can be

used as methaphora in other fields, tauromachy words used in literature and words referring to the field of tauromachy used in the spoken language.

➤ Words referring to tauromachy which is a special field and used only in the bullfighting: this terminology is only used by specialists and professionals acting in the field of bulfighting (torero, critics of the bullfighting etc). These words only refer to corridas.

➤ Tauromachy lexemes with figurative meaning that can be used as a metaphor in other fields: the meaning of tauromachy terms and lexical expressions in any text belonging to the theme of the bullfighting is applied not only in this field, but in other field in a figurative meaning. For example, the word "bull" is used as the metaphor of "problem".

➤ Tauromachy words which are used in literature: language used by writers or poets in their literary and poetic works. For poet, "bull" is a passionate creature that is inspired by woman's attraction.

➤ Words referring to the field of tauromachy used in the spoken language: These words are far from the words of special field used in the bullfighting and terms of literary tauromachy. These are language units strengthened in the daily spoken language. Any person can speak about a topic which doesn't completely refer to this field freely using from words and expressions referring to the bullfighting.

Professor Andres Amoros gave expressions created on the basis of some terms in tauromachy and used in the spoken language in his work "Lenguaje Taurino y Sociedad". Terms which play the role of base in the creation of these expressions are as follows: bull, torero, arena, fighting tools, fight, suertes and public [20].

Linguists usually concentrate the expressions of tauromachy in four semantic group. A part of them refers to bull, majority to torero, generally, holiday and finally the fourth one to fight and death. However, we should note that there are expressions which do not refer to this semantic fields. The classification to be given will help to better understand the context of these expressions. The semantic field referring to bull covers expressions related to the features of bull and its condition

on the arena, its activity in arena referring to torero, holiday, generally, bullfighting festive and fans, accidents and the death of a bull occurred during corrida referring to fight and death.

Bull	Torero	Holiday	Fight and death
Traer a alguien como a un dominguillo	Tomar el olivo	Cortar orejas	Pinchar en hueso
Como un miura	Tener mano izquierda	Cambiar de tercio	Llegar a las mulillas
Hacer novillos	Echarle un capote a alguien		
Estar enchiquerado			

Traer a alguien como a un dominguillo. "Dominguillo" is an entertaining game existed in the XVIII century and that has not come to this day [18, p. 128-129]. The word "dominguillo" is given as "a figure in the form of soldier put in the arena for bull to attack, scarecrow" in the dictionary of SRA (DRAE) [39]. Similar explanation is given in the book "Diccionario del arte de los toros" [25, p. 143-144] by Carlos de Torres: "cierta figura de soldado desarrapado, hecho de andrajos y embutido en paja, al cual ponen en la plaza con una lancilla o garrocha, para que el toro se cebe en él y le levante en los cuernos peloteándolo". The expression applies to "bull" as a semantic group. In the spoken language, its meaning is "to send someone to somewhere for a work" [39]. Seco explained the expression in the meaning of "a person who does his best regularly in order to do others' work". More exactly, the expression "traer a alguien como a un dominguillo" has the meaning "easily manage someone according to his wishes" [36, p. 407].

Como un miura. The expression "como una miura" in the dictionary of Spanish Royal Academy applies to the bulls of Miura farm in Seville. In comparison with other bulls, those bulls have a

wild nature, they are more dangerous and angry [39]. Seco also gave similar definition about these bulls [36, p. 654]. The expression applies to malevolent persons with bad intentions in the spoken language.

Hacer novillos. "Novillo" means three-year-old bull in the dictionary of SRA (Spanish Royal Academy) [39]. Alberto Buitrago referred this expression to the students who didn't attend lessons and went to fight with bulls at those times in the dictionary "Diccionario de frases hechas". At present, it is compatible with the meaning "run out of school" in the spoken language [18].

Estar enchiquerado. It is used in the meaning of putting a bull in a stable in tauromachy in the dictionary of SRA. In the spoken language, it has the meaning of "arresting someone" [39].

Tomar el olivo. The origin of this expression comes from the events occurred in the lands of Cordoba and Jaen where bulls were kept mostly. When any person working in the field sees a bull or bullfighters were fighting in an outdoor, they climbed into an olive tree in order to get rid of the bull's attack. At present, in corrida, torero (bullfighter) run and hide at the back of a fence surrounding the arena in order to get rid of bull while in danger. Beltrán explains the expressions as "saltar el torero la barrera al verse perseguido por la res" [22]. Similar explanations can be seen in the dictionary of SRA and Seco "guarecerse en la barrera" [36; 39]. Carlos de Torres gives it as "saltar la barrera para salvarse de la acometida del toro" [25]. The expression refers to "torero" as a semantic group. It means "run, leave" in the spoken language in the dictionary of SRA. Seco gives the meaning of this expression as "marcharse, especialmente huyendo". It means "to be afraid of and run away from danger" in the spoken language in the dictionary of SRA. Seco gives the meaning of this expression as "marcharse, especialmente huyendo". In the everyday life, it means "to be afraid of and run away from danger" [18, 207].

Tener mano izquierda. This expression is referred to toreros. As mentioned above, "crutch (muleta)" is an instrument consisting of stick at the top to deceive the bull and lower its head while killing it and thick fabric at the bottom. While moving crutch, torero

(bullfighter) who use the help of his left hand is considered to be more professional. According to the dictionary of SRA, it is used in the meaning of "having some cunning and ability in order to get out of a difficult situation" in the spoken language [39]. Cossio also explains this expression as "cunning, deceitfulness, fraudfulness". According to Seco, this expression matches the meaning of "diplomatic ability" [36].

Echar un capote. In case a bullfighter (torero) is in a difficult situation, capote is kept in front of the bull and its attention is distracted from the bullfighter (torero) in order to provide assistance. While assisting someone who is in a difficult situation, this expression is used [40].

Cortar orejas. Although this expression is not reflected in the dictionary of SRA (Spanish Royal Academy), it is said for cutting the ear of a bull by torero who has in corrida won as an award in the arena [30, p. 10]. The award can be one or two ears of the bull. The chairman of corrida presents the award at the request of public [25, p. 279]. If torero demonstrates brighter performance, in this case, the tail of the bull is presented to him [22, p. 164-222]. Torero who has achieved to cut two ears in corrida is removed from the arena on the shoulders of people solemnly [18, p. 100]. In terms of semantic field, this expression matches both to torero and holiday. However, taking into account the great role of public at this stage, it is considered to be appropriate to refer this expression to holiday. In the spoken language, it is used in the meaning "get of out any difficult and problem situation innocent and success obtained in the solution of a certain issue".

Cambiar de tercio. Change in tercio means transition to a new stage of the bullfighting. All three tercio that comprise the basis of corrida must finish with a single ending: bull's death. So, the sequence of these tercio during fight with great importance must be complied with. The president of corrida instructs on passing another stage in a certain time and it is realized with the accompaniment of trumpet and tambourine (percussion instrument). This expression is used while concluding one topic and passing to another one while communicating in everyday life [40].

Pinchar en hueso. Sometimes matador (bullfighter) cannot achieve the aim as the sword sets on the vertebral bone while swinging to kill the bull and re – tries to kill it. Followings are used in order to show that the attempt to benefit from the other out of the corrida was unsuccessful [40].

Llegar a las mulillas. The meaning of the word "mulillas" is given as "mules that carries bulls and horses died in corrida" in the dictionary of SRA [39]. Word Reference gives a similar explanation: "tiro de mulas, generalmente engalanadas que en las corridas de toros se encargan de arrastrar a los toros muertos" [42]. The expression "estar para el arrastre" used in corrida is synonymous with this expression and has the same meaning: "el arrastre" es el momento en el que el toro, ya muerto, es llevado por las mulillas "a rastras", al desolladero [18, p. 112]. Carlos Alberto Torres gave the word "mulilla" as "mules that takes bulls and horses out of the arena that have died at the stage of spear [25, p. 269]. Beltrán explained the word "mulillas" more broadly in comparison with others: "Tiro de tres mulas enganchadas en batea a un palo transversal llamado balancín, del que penden unos ganchos destinados a sujetar a la res por los cuernos y proceder a su arrastre para sacarla del ruedo. Antiguamente, salían en el paseo dos juegos de mulillas: unas, con gualdrapa roja, destinadas al arrastre de los toros; el segundo, con gualdrapas verdes, destinado a arrastrar los caballos que murieran durante la lidia; en la actualidad, sólo sale el tiro con gualdrapa roja. Las mulillas van enjaezadas con cascabeles, lazos de colores, etcétera" [22, p. 159]. Bulls are usually taken from arena to the place where their skins are peeled off [40]. Just for these reasons, the expression "llegar a las mulillas" refers to "fight and death" from semantic groups. In the spoken language, it means being late for somewhere [30, p. 16].

In terms of understanding the level of national consciousness of the people, paroemias are compounds with extremely great value. We can consider paroemias as a valuable linguoculturological source, so proverbs and sayings reflect daily lifestyle, word outlook and traditions of the people. Proverbs which have developed as a result of the historical development of language and cannot be

divided in terms of meaning have integrated with complex phraseological system of this language which reflects old traditions.

Corrida are engraved in the consciousness of the people with the positive and negative sides. Corrida is considered an aristocratic game in the society: *A la plaza, el mejor mozo de la casa*. Previously, the most brave persons coming out of the people achieved the honor to be torero in this game where noblemen fight [29].

Corrida is a source of joy for people: *¡Aviate, que vas a los toros!* This holiday has such a great impact on the people that people come to corrida dressing their best clothes [29].

Corrida gives pleasure and dizzies as Spanish wine: *El toro y el vino, debe ser fino* [43].

Corrida also expresses disappointment: *¿A dónde vas?... ¡A los toros!... ¿De dónde vienes?... De los toros*. You return disappointed as the game which you went with enjoyment didn't justify your hopes [42].

Corrida expresses confusion and chaos: *Aquello era una corrida de toros*. It would be proper to apply this opinion mostly to the times when there were not stable rules of corrida [24].

Corrida doesn't go without fight: *Bronca en el ocho*. Most times, there are fights among corrida viewers when they are unsatisfied with the game or in other cases [29].

The fight seems to be easy to the public who watches the corrida from seats: *Mirados desde el tendido, todos los toros son chicos; Llamar al toro desde la barrera, eso lo hace cualquiera; Desde la barrera, bien torea cualquiera, Desde la talanquera huchea al toro cualquiera; en medio del coso, es donde ha de hacerlo el valeroso; El mejor torero es el de la barrera* [21; 26; 33]. Fight is like a play for those watching outside.

Fans early look forward for the beginning of the corrida: *Eso queremos los de a caballo, que salga el toro*. Corrida is a topic for conversation. When someone wishes to change any conversation, they prefer to talk about the corrida: *Hablemos de toros* [42].

Torero takes pride from his courage when he achieves to get rid of the horn of the bull: *A cabeza pasada son las arrodilladas; A toro pasado; A cabeza pasada; Toro muerto, vaca es; A toro muerto,*

gran lanzada [28; 43] or we see the option where the word "toro" is substituted by "moro" in the dictionary "Gran Diccionario de refranes" by Sbarbini: A moro muerto, gran lanzada. Sometimes, people come out and take pride after the danger passes and the problem is solved [41].

Torero may be incompetent and cannot cope with his job: Al mal torero, hasta los cuernos le molestan; Al torero que no hace la cruz, se lo lleva el diablo; Los toros descubren a los malos toreros [42; 43].

If torero is skillful, the type of the bull in the arena is not important: Para un buen banderillero hay toro en todas partes. If a person is skillful, he can find a job anywhere [41].

Torero must always be vigilant: A lo mejor salta el estoque. It's better to avoid a dangerous situation than to confront it [27].

In order to be a good torero (bullfighter), first of all, one must be self-confident and expect that the bull could hurt at any time. In addition, one must continue his/ her fight in the arena gathering all his courage after the blow: El buen torero ha de ser a prueba de cuerno; El que torea al toro, tiene que aguantar la cornada; El que se mete con el toro cuidado con los cuernos; Más cornás da el hambre. Every success is gained as a result of labor [24; 29; 42].

Torero who comes across with the bull's blow has his revenge cutting it with the sword in the end: Estocada por cornada, ni el toro ni yo nos debemos nada. Eye to eye, tooth to tooth.

To be torero is not anyone's job: Írse con la capa al toro, no es para todos. Not every literate person can be Molla Panah Vagif.

A bull that gives glory to torero may also deprive him of the life. All torero who come to the art of bullfighting take this risk: Los toros dan y quitan. The one who doesn't risk, doesn't drink champagne.

Torero can be astounded not by the blow of the bull, but by the criticism of writers: Más daño suele hacer una plumada que una estocada. Words cut deeper than knives [27].

A bull should be treated carefully, as it is a source of danger: Cuídate del toro por delante, de la mula por detrás y de los frailes por todos los lados; Del mulo, por detrás; del toro, por delante; y de la

mujer, por todas partes; Con gente de cuatro orejas, poca fiesta; Con toro toreado (jugado), mucho cuidado; A mula roma y a toro hosco no te pares de rostro; Con toro que ya han toreado, vete con mucho cuidado; ¡Te estas sentando en las astas de un toro!; ¡Cuidado que viene el toro!; De cornada de burro, no vi morir a ninguno; De cuerno, ni el tintero; De un toro, entre dos vallados, guárdate Dios o el diablo; Guarda el toro y ponte al cobro; Guárdese el cojo, y no echa la capa al toro; Antes de torear prote a rezar; Antes de torear, por las dudas rezar; Todo es toro, y corre, que te coge [24; 42; 43]. The farther away we stay from dangerous people and problems, the better it is, as it is not possible to put wood on the ropes.

A bull is coward and unskillful. The bull which cannot show heroism in the arena is rejected by the public and returned to the shed: ¡Al corral! It points out that something is already useless.

It is not worth to fight with an old and weak bull: Al toro por delante, y al burro por detrás, que los aguante Barrabás; Prefiero que me corra un toro antes que..... o prefiero que me corra una vaca por el cerro cuesta arriba, antes que....; Por los cuernos de un toro viejo, que no lo voy a hacer. Let me eat, sleep and rest [29].

If you sleep next to the bull, you'll also have the horn: Acuéstate con toros y amanecerás corneado. A man is known by the company he keeps.

A bull attacks quickly a limping person. It shows that all misfortunes mostly strike those who are weak. That's, the wife whose husband beats is bitten by a dog: A los cojos sigue el toro; Al más ruin toma el toro.

Baby bull is the same as the naughty bull itself: Hijo de toro matrero, siempre sale murallero. Look one's mother, marry daughter.

Sometimes, it would be a good lesson that the bull plunges its horn: El toro que me corneó a mejor prado me echó. He is wise after the event.

A bull is temporary in the arena. It presents only during the fight: El toro y el vergonzoso poco duran en el coso. Today's life is less bad [29].

A bull is a source of entertainment. When the period of corrida starts, young girls and boys tie the calf with a rope in order to have a

good time and let it move. The calf can only run up to the length of the rope and returns back: *Corre la vaguilla mientras dura la soguilla*. Everyone must not go beyond the framework and cut his/her coat according to his/her cloth.

The bull enters into the arena at the age of five, and torero (bullfighter) at the age of twenty give for the first time. At these ages, they are deemed to be ready for the fight: *El toro de cinco, el torero de veintecinco; El toro y el gallo, en el mes de mayo; En mayo, toro y caballo*. Everything is beautiful in its time [29; 42].

Whether the bull is brave or not is known in the arena and whether the melon is tasty or not is known when it is cut: *El toro y el melón, como salen son*. It is also compared with woman. Whether the woman is good or not is revealed in the marriage: *Tres cosas hay, que nadie sabe cómo han de ser: el melón, el toro y la mujer*.

The bull is unreliable. Everything can be expected from it: *Hasta el rabo, todo es toro*. You cannot say that the job is completed without finishing it, because there can be unexpectedness at any time.

The bull's pursuit can give a bad result: *Huyendo del toro cayó en el arroyo*. Fall out of the pan into the fire.

A brave bull gains everyone's sympathy: *Al toro bravo echale vacas*. People who do goodness are always respected.

A bull is wayward. It cannot be foreseen what it will do: *El buey mas manso nos da la mejor patada; El toro molinero o bravo o traicionero; No es de bravo señal buena, que escarba en la arena*. Events occur at a time we didn't expect.

We can expect everything from a wild bull, the difficult situation is that the coward bull sends an unexpected blow: *Del agua mansa libreme Dios, que da la brava ya me libro yo; Dios me libre de buey manso, que yo me libraré del malo. Dios me libre de los mansos; de los otros ya me libro yo*. A man's hit from behind is also unexpected and as much as shattering [27; 43].

The fifth bull coming to the arena is stronger than all of them: *No hay quinto malo*. Most times fans leave without waiting up to the end. Farmers keep the strongest bull to the end for further revival of the game in order to prevent this. Though it is late, it is better.

There is no torero when there is a bull and vice versa: Cuando hay toros no hay toreros, y cuando hay toreros casi nunca hay toro. When there is a horse, there is no grass and vice versa".

Good calf is born from good bull and good cow: De buena vaca y buen toro, no puede salir mal ganado; Del toro bravo, resulta el mejor novillo. Like father, like son.

Good bull brings pride to its owner: Toro veragüeno, honra a su dueño [42].

In the conclusion, it can be noted that while conducting the analysis of semantic and functional features of lexical expressions referring to Spanish tauromachy within the framework of cognitive and linguoculturological approach, we see that phraseological expressions and paroemias referring to the vocabulary of tauromachy often found in all fields of the language, both in written, spoken, and official, literary field are very comprehensive and functional in the spoken language. The similarity of meaning between expressions referring to tauromachy and expressions used in the ordinary spoken language shows how this type of art is deeply rooted in the national and moral spirit of the people. That's, lexical units used in the bullfighting have passed certain historical processes, semantic development period and different linguistic operations as a result of the culture's impact on the language and used in the spoken language and they create stylistic emotionality and expressiveness in the language. The terms of bullfighting established among culturological units in modern Spanish language are applied successfully in all genres of the language with their intense shades. In this case, we identify that the phraseological unit belonging to the vocabulary of tauromachy has gone beyond its semantic "limits" and "privatized" in different fields. First of all, it reveals that phraseological units belonging to tauromachy have "flexibility" and potential to express the desires and wishes, fear and excitement of the people in the most beautiful way: in emotional, vivid, understandable, laconic and metaphorical manner "feeling the pulse" of the modern lifestyle of the community that is the carrier of this language.

REFERENCES

1. Balashova E.Yu. *The concept of "love" in the Russian and American language consciousness* / Language and national consciousness : thesis [Ponyattya "lyubov" v rosiyskiy ta amerykanskiy movniy svidomosti / Mova ta natsionalna svidomist]. Saratov, 2004. 262 p.
2. Baydili J. *Proverbs* [Poslovitsy]. Baku : Onder Publishing House, 2004. 264 p.
3. Bromley Yu.V., Pododolny R.G. *Created by humanity* [Sozdano chelovechestvom]. Moscow : Politizdat, 1984. 272 p.
4. Veysalli F.Y. *Cognitive linguistics: main concepts and perspectives* [Kohnityvna linhvistyka: osnovni ponyattya ta perspektyvy]. Baku : Mutarjim, 2015. 119 p.
5. Vorobiev V. V. *Linguoculturology: theory and methods* : textbook [Linhvokul'turolohiya: teoriya i metodyka: pidruchnyk]. Moscow : Publishing House of the Peoples' Friendship University of Russia, 1997. 331 p.
6. Vorobiev V.V. *Linguoculturology* : monograph [Linhvokulturolohiya]. Moscow : Publishing House of the Peoples' Friendship University of Russia, 2006. 240 p.
7. Wilhelm von Humboldt. *Language and philosophy of culture* [Mova ta filosofiya kultury]. Moscow : Progress, 1985. 452 p.
8. Elizarova G.V. *Cultural linguistics* [Kulturna linhvistyka]. Saint Petersburg : Belveder, 2000. 140 p.
9. Karasik V.I. *The Language Circle: personality, concepts, discourse* : monograph [Movne kolo: osobystis', ponyattya, dyskurs]. Volgograd : Peremena, 2002. 477 p.
10. Krasnykh V.V. *Ethnopsycholinguistics and linguoculturology : a course of lectures* [Etnopsykholohiya i linhvokul'turolohiya]. Moscow : ITDGK "Gnosis", 2002. 284 p.
11. Kourova O.I. *Traditional poetic vocabulary and phraseology as a linguocultural value: a monograph* [Tradysyyny poetychny slovnyk ta frazeolohiya yak linhvokulturne znachennya]. Ekaterinburg : Ural state pedagogical university, 2005. 235 p.
12. Kubryakova E.S., Demyankov V.Z., Pankrats Yu.G., Luzina L.G. *A brief dictionary of cognitive terms : dictionary* [Korotky slovnyk kohnityvnykh terminiv]. Moscow : Moscow State University Publishing House, 1996. 245 p.
13. Luchinina E. N. *Linguoculturology in the system of humanitarian knowledge* [Linhvokul'turolohiya v systemi humanitarnykh znan]. *Criticism and semiotics*. Novosibirsk. 2004. Vol. 7., P. 238-243

14. Maslova V.A. *Linguoculturology* [Linhvokul'turolohiya]. Moscow : Publishing Center "Academy", 2001. 208 p.
15. Popova Z.D., Sternin I.A. *Semantic and cognitive analysis of language* : monograph [Semantychnyy ta kohnityvnyy analiz movy]. Voronezh: Istoki, 2007. 250 p.
16. Khrolenko A.T. *Basics of linguoculturology: a textbook* [Osnovy linhvokulturolohiyi]. Moscow : Flint, 2004. 184 p.
17. Sheigal E.I., Buryakovskaya V.A. *Linguoculturology: linguistic representation of an ethnos* : textbook [Linhvokulturolohiya: movne uyavlennya pro etnos]. Volgograd : Peremena, 2002. 177 p.
18. Abella, Carlos ¡Derecho al toro! El lenguaje de los toros y su influencia en lo cotidiano. Madrid : Grupo Anaya, S. A., 1996. 276 p.
19. Amorós, Andrés Lenguaje taurino y sociedad. Madrid : Espasa Calpe, 1990. 326 p.
20. Amorós, Andrés Toros, cultura y lenguaje. Madrid : Espasa-Calpe, 1999. 401 p.
21. Ballesteros J. M. Refranero taurino. Madrid : Gacetilla de la Unión de Bibliófilos Taurinos, 1958. 3 h.
22. Beltrán Pedro Diccionario de términos taurinos. Madrid : Alderabán Ediciones, S. L., 1996. 236 p.
23. Benveniste, Émile Problemas de lingüística general. Madrid : Siglo XXI de Espana Editores, S.A., 1901. 218 p.
24. Bergua José. Refranero español. Madrid : Ediciones Ibericas, 1988. 520 p.
25. Carlos de Torres, José Diccionario del arte de los toros. Madrid : Alianza Editorial, 1996. 414 p.
26. Campos J.C. y Barella A. Diccionario de refranes. Madrid : Espasa Calpe, 1993. 399 p.
27. Caudet F. Los mejores refranes españoles. Madrid : Edimat Libros, S. A., 1998. 384 p.
28. Corpas Pastor, Gloria Manual de fraseología española. Madrid : Editorial Gredos, 1997. 338 p.
29. De Ossorno M. y Serrano F. Dichos y refranes taurinos. Madrid : Editorial, 1988. 56 p.
30. Durán Luque, De Dios Juan y Pozas Manjón Fraseología, metáfora y lenguaje taurino. Granada : Método Edición, 1998. 25 p.
31. Giraldo Torres, Lina María Corridas de toros y movimiento animal: Elaboraciones psicológicas y culturales de la agresividad : trabajo de grado. Santiago de Cali, 2015. 229 p.

32. Norbert Elias y Dunning Eric Deporte y ocio en el proceso de civilización. Nueva York : Basil Bladwell Publisher Ltd., 1986. 341 p.
33. Sbarbi, José María Diccionario de refranes, adagios, proverbios, modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española. Madrid : Sucesores de Hernando, 1922. 257 p.
34. Seco Manuel Diccionario fraseológico documentado del español actual – locuciones y modismos españoles. Madrid : Aguilar lexicografía, Santillana Ediciones Generales, 2005. 961 p.
35. Tierno, Galván Desde el espectáculo a la trivialización. Madrid : Taurus, 1961. 334 p.

RESOURCES

36. DRSA – Spanish Royal Academy (2014) [online]. Dictionary of the Spanish Royal Academy. URL: <http://www.rae.es/>
37. Lorca, Antonio (2015). Right to the bull, the validity of the bullfighting language in everyday life [online]. El País. URL: http://cultura.elpais.com/cultura/2015/05/26/actualidad/1432629836_453195.html
38. Reus Boyd-Swan, Francisco The bullfighting lexicon in everyday life [online]. University of Alicante. URL: http://www.taurologia.com/imagenes/fotosdeldia/3418_estudio__el_lexico_tauri_no_en_la_vida_cotidiana.pdf
39. Word Reference [online]. URL: <http://www.wordreference.com/es/translation.asp>
40. URL: <http://www.martinezdecarnero.com/glossword/index.php/list/Jos%C3%A9+Mar%C3%AD+Barbi%252C%0D%0A%3Cem%3EDiccionario+de+refranes%252C+adagios%252C+proverbios%252C+modismos%252C+locuciones+y+frases+proverbiales+de+la+lengua+espa%C3%B1ola%3C%252Fem%3E%252C+1922/2,P,A,.xhtml>
41. URL: http://www.ganaderoslidia.com/webroot/refranes_taurinos.htm
42. URL: <http://toricobravoyole.blogspot.com/2017/06/refranes-taurinos.html>

ЛИТЕРАТУРА

1. Балашова Е.Ю. Концепт "любовь" в русском и американском языковом сознании /Язык и национальное сознание : диссертация. Саратов, 2004. 262 с.
2. Бейдили Д. Пословицы. Баку : Ондар Нашрият, 2004. 264 с.

3. Бромлей Ю.В., Подольный Р.Г. Создано человечеством. Москва : Политиздат, 1984. 272 с.
4. Вейсцалли Ф.Я. Когнитивная лингвистика: основные понятия и перспективы. Баку : Мютарджим, 2015. 119 с.
5. Воробьев В.В. Лингвокультурология: теория и методы : учебное пособие. Москва : РУДН, 1997. 331 с.
6. Воробьев В.В. Лингвокультурология : монография. Москва : Издательство Российского университета дружбы народов, 2006. 240 с.
7. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. Москва : Прогресс, 1985. 452 с.
8. Елизарова Г.В. Культурологическая лингвистика. СПб : Бельведер, 2000. 140 с.
9. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
10. Красных В.В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология : курс лекций. Москва : ИТДГК "Гнозис", 2002. 284 с.
11. Коурова О.И. Традиционно-поэтическая лексика и фразеология как лингвокультурная ценность: монография. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 2005. 235 с.
12. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З, Панкрац Ю.Г, Лузина Л.Г Краткий словарь когнитивных терминов : словарь. Москва : Издательство Московского государственного университета, 1996. 245 с.
13. Лучинина Е.Н. Лингвокультурология в системе гуманитарного знания : статья. Новосибирск : Критика и семиотика, 2004. Вып. 7., С. 238-243
14. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр "Академия", 2001. 208 с.
15. Попова З.Д., Стернин И.А. Семантико-когнитивный анализ языка : монография. Воронеж : Истоки, 2007. 250 с.
16. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии : учебное пособие. Москва : Флинта, 2004. 184 с.
17. Шейгал Е.И., Буряковская В.А. Лингвокультурология: языковая репрезентация этноса : Учеб.-метод. пособие. Волгоград : Перемена, 2002. 177 с.
18. Abella, Carlos ¡Derecho al toro! El lenguaje de los toros y su influencia en lo cotidiano. Madrid : Grupo Anaya, S. A., 1996. 276 p.

19. Amorós, Andrés Lenguaje taurino y sociedad. Madrid : Espasa Calpe, 1990. 326 p.
20. Amorós, Andrés Toros, cultura y lenguaje. Madrid : Espasa-Calpe, 1999. 401 p.
21. Ballesteros J. M. Refranero taurino. Madrid : Gacetilla de la Unión de Bibliófilos Taurinos, 1958. 3 h.
22. Beltrán Pedro Diccionario de términos taurinos. Madrid : Alderabán Ediciones, S. L., 1996. 236 p.
23. Benveniste, Émile Problemas de lingüística general. Madrid : Siglo XXI de Espana Editores, S.A., 1901. 218 p.
24. Bergua José. Refranero español. Madrid : Ediciones Ibericas, 1988. 520 p.
25. Carlos de Torres, José Diccionario del arte de los toros. Madrid : Alianza Editorial, 1996. 414 p.
26. Campos J.C. y Barella A. Diccionario de refranes. Madrid : Espasa Calpe, 1993. 399 p.
27. Caudet F. Los mejores refranes españoles. Madrid : Edimat Libros, S. A., 1998. 384 p.
28. Corpas Pastor, Gloria Manual de fraseología española. Madrid : Editorial Gredos, 1997. 338 p.
29. De Ossorno M. y Serrano F. Dichos y refranes taurinos. Madrid : Editorial, 1988. 56 p.
30. Durán Luque, De Dios Juan y Pozas Manjón Fraseología, metáfora y lenguaje taurino. Granada : Método Edición, 1998. 25 p.
31. Giraldo Torres, Lina María Corridas de toros y movimiento animal: Elaboraciones psicológicas y culturales de la agresividad : trabajo de grado. Santiago de Cali, 2015. 229 p.
32. Norbert Elias y Dunning Eric Deporte y ocio en el proceso de civilización. Nueva York : Basil Bladwell Publisher Ltd., 1986. 341 p.
33. Sbarbi, José María Diccionario de refranes, adagios, proverbios, modismos, locuciones y frases proverbiales de la lengua española. Madrid : Sucesores de Hernando, 1922. 257 p.
34. Seco Manuel Diccionario fraseológico documentado del español actual – locuciones y modismos españoles. Madrid : Aguilar lexicografía, Santillana Ediciones Generales, 2005. 961 p.
35. Tierno, Galván Desde el espectáculo a la trivialización. Madrid : Taurus, 1961. 334 p.

ИСТОЧНИКИ

36. СИКА – Испанская Королевская академия (2014) [онлайн]. Словарь Испанской Королевской Академии. URL: <http://www.rae.es/>

37. Лорка Антонио (2015). Право на быка, действительность корриды в повседневной жизни [онлайн]. Эл Паис. URL: http://cultura.elpais.com/cultura/2015/05/26/actualidad/1432629836_453195.html

38. Реус Бойд-Сван, Франциско Лексика корриды в повседневной жизни [онлайн]. Университет Аликанте. URL: http://www.taurologia.com/imagenes/fotosdeldia/3418_estudio__el_lexico_tauri_no_en_la_vida_cotidiana.pdf

39. Ворд Референс [онлайн]. URL: <http://www.wordreference.com/es/translation.asp>

40. URL: <http://www.martinezdecarnero.com/glossword/index.php/list/Jos%C3%A9+Mar%C3%AD+SBARBI%252C%0D%0A%3Cem%3EDiccionario+de+refranes%252C+adagios%252C+proverbios%252C+modismos%252C+locuciones+y+frases+proverbiales+de+la+lengua+espa%C3%B1ola%3C%252Fem%3E%252C+1922/2,P,A,.xhtml>

41. URL: http://www.ganaderoslidia.com/webroot/refranes_taurinos.htm

42. URL: <http://toricobravoyole.blogspot.com/2017/06/refranes-taurinos.html>

Дата надходження до редакції – 29.10.2018 р.

Дата затвердження редакцією – 23.11.2018 р.

.....

**ІНДЕКСАЦІЯ ЗБІРНИКА
В МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ
БАЗАХ ДАНИХ**

Збірник наукових праць є **фаховим виданням із дисциплін філологічного профілю**. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.10.2015 р., № 1021.

Збірник входить до **наукометричної бази України "Україніка наукова"**, <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

Збірник входить до **Міжнародної наукометричної бази Index Copernicus** (Польща), <https://indexcopernicus.com>.

Index Copernicus (Польща) — польська міжнародна наукометрична база даних, яка на сьогодні охоплює понад 5000 наукових журналів із усього світу. Створена у 1999 році з метою індексування, реферування наукових публікацій, просування досягнень науки й підтримки та розвитку національного та міжнародного співробітництва в галузі науки та техніки, фахової комунікації між науковцями, видавцями наукових журналів і науковими організаціями.

Збірник входить до **Міжнародної наукометричної бази ERIH PLUS** (Норвегія), <https://erihplus.nsd.no>.

ERIH PLUS (Норвегія), European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences – реферативна база з гуманітарних та соціальних наук, в якій публікації представлені різними європейськими мовами. Як проект Європейського наукового фонду (European Science Foundation) реферативна база даних та цитування наукових матеріалів ERIH PLUS є найбільшою у світі платформою з публікування та відстеження наукових праць у соціальних і гуманітарних сферах (антропологія, археологія, гендерні дослідження, історія, філософія, лінгвістика, психологія, літературознавство, музикознавство та ін.).

Збірник входить до Міжнародної наукометричної бази Research Bib (Японія), <https://www.researchbib.com>.

ResearchBib (Японія) – академічна база даних, яка індексує та забезпечує відкритий доступ до рецензованих фахових журналів, повнотекстових документів і науково-дослідних конференцій. ResearchBib є найбільшою базою даних наукових журналів (понад 420 тисяч найменувань), які представлені у вільному доступі в мережі Інтернет.

Збірник входить до Міжнародної наукометричної бази РІНЦ (Росія), <https://elibrary.ru>.

РІНЦ (Росія), Російський індекс наукового цитування – це бібліографічна база даних наукового цитування, яка акумулює понад 9 мільйонів профільних публікацій, а також інформацію про їх цитування в понад 6000 наукових журналів. Вона призначена для оперативного забезпечення наукових досліджень актуальною довідково-бібліографічною інформацією, а також є потужним аналітичним інструментом, що дозволяє здійснювати оцінку результативності та ефективності діяльності науково-дослідних організацій, учених, рівня журналів та ін. у різних галузях науки.

INDEXATION OF THE DIGEST IN THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC DATABASES

The scientific digest is a **professional edition of philological sciences**. Decree of the Ministry of education and science of Ukraine, 07.10.2015, № 1021.

The digest is included to the scientific database of Ukraine, <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

The digest is included to the International scientific database Index Copernicus (Poland), <https://indexcopernicus.com>.

Index Copernicus (Poland) — Polish international scientific database, that currently covers more than 5000 scientific journals from all over the world. Established in 1999 with the aim of indexing, referencing scientific publications, promoting scientific achievements and supporting, developing national and international cooperation in the field of science and technology, professional communication between scientists, publishers of scientific journals and scientific organizations.

The digest is included to the International scientific database ERIH PLUS (Norway), <https://erihplus.nsd.no>.

ERIH PLUS (Norway), European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences – is a reference database on the humanities and social sciences, in which publications are represented in a number of major European languages. As a project of the European Science Foundation ERIH PLUS is the world's largest publication and tracking platform for social science and humanities (anthropology, archeology, gender studies, history, philosophy, linguistics, psychology, literary criticism, musicology etc.).

The digest is included to the International scientific database Research Bib (Japan), <https://www.researchbib.com>.

ResearchBib (Japan) is an academic database that indexes and provides open access to peer-reviewed journals, full-text documents and research conferences. ResearchBib is the largest database of

.....
journals (over 420 000 titles), which are freely available in the Internet.

The digest is included to the International scientific database RISC (Russia), <https://elibrary.ru>.

RISC (Russia), Russian index of scientific citation – is a bibliographic database of scientific citations, accumulating more than 9 million profile publications, as well as information on their citing from more than 6000 scientific journals. It is intended for the rapid provision of scientific research with up-to-date reference and bibliographic information, and is also a powerful analytical tool that allows to assess the effectiveness of research organizations, scientists, the level of journals, etc. in different branches of science.

ИНДЕКСАЦИЯ ИЗДАНИЯ В МЕЖДУНАРОДНЫХ НАУКОМЕТРИЧЕСКИХ БАЗАХ ДАННЫХ

Сборник научных трудов является **специализированным изданием по дисциплинам филологического профиля**. Приказ Министерства образования и науки Украины от 07.10.2015 г., № 1021.

Сборник входит в **наукOMETрическую базу Украины**, <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

Сборник входит в **Международную наукOMETрическую базу Index Copernicus** (Польша), <https://indexcopernicus.com>.

Index Copernicus (Польша) - польская международная наукOMETрическая база данных, которая сегодня охватывает более 5000 научных журналов со всего мира. Созданная в 1999 году с целью индексирования, реферирования научных публикаций, продвижения достижений науки, поддержки и развития национального и международного сотрудничества в области науки и техники, профессиональной коммуникации между учеными, издателями научных журналов и научными организациями.

Сборник входит в **Международную наукOMETрическую базу ERIH PLUS** (Норвегия), <https://erihplus.nsd.no>.

ERIH PLUS (Норвегия), European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences – реферативная база по гуманитарным и социальным наукам, в которой публикации представлены на ряде основных европейских языков. Как проект Европейского научного фонда (European Science Foundation) реферативная база данных и цитирования научных материалов ERIH PLUS является крупнейшей в мире платформой по публикации и отслеживанию работ в социальных и гуманитарных сферах (антропология, археология, гендерные исследования, история, философия, лингвистика, психология, литературоведение, музыковедение и др.).

Сборник входит в **Международную наукометрическую базу ResearchBib** (Япония), <https://www.researchbib.com>.

ResearchBib (Япония) – это академическая база данных, которая индексирует и обеспечивает открытый доступ к рецензированным журналам, полнотекстовым документам и научно-исследовательским конференциям. ResearchBib является наибольшей базой данных журналов (свыше 420 тысяч наименований), которые представлены в свободном доступе в сети Интернет.

Сборник входит в **Международную наукометрическую базу РИНЦ** (Россия), <https://elibrary.ru>.

РИНЦ (Россия) – это библиографическая база данных научного цитирования, аккумулирующая более 9 миллионов профильных публикаций, а также информацию об их цитировании из более 6000 научных журналов. Она предназначена для оперативного обеспечения научных исследований актуальной справочно-библиографической информацией, а также является мощным аналитическим инструментом, позволяющим осуществлять оценку результативности и эффективности деятельности научно-исследовательских организаций, ученых, уровня журналов и т.д. в разных отраслях науки.

Кафедра стилістики та мовної комунікації
Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

планує публікацію періодичного збірника наукових праць
"Актуальні проблеми української лінгвістики:
теорія і практика" (випуск № 38)

Вимоги до публікації:

1. *Текст статті* повинен відповідати чинним вимогам Міністерства освіти і науки України та міжнародним науковим стандартам, згідно з якими обов'язковими є такі елементи:

- постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями;

- аналіз найновіших публікацій із теми дослідження;

- визначення раніше не вивчених частин загальної проблеми або напрямків дослідження;

- формулювання мети статті (постановка завдання);

- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

- висновки дослідження й перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі.

2. *Комп'ютерний варіант статті* повинен відповідати таким вимогам:

- шрифт **Times New Roman**;

- якщо в наборі використовуються інші шрифти, якими набрано ілюстративний матеріал, то вони подаються окремим файлом;

- поля: вгорі – 2,5 см; внизу – 9,54 см; зліва – 2,5 см; справа – 6,84 см;

- відступи від колонтитула: вгорі – 2,75 см; внизу – 9 см;

- абзацний відступ – 1,25 см;

- міжрядковий інтервал – одинарний;

- для покликань на джерело цитування використовувати квадратні дужки, напр.: [5, с. 141], де 5 – номер джерела відповідно

до списку використаної літератури в алфавітному порядку, а 141 – номер сторінки; покликання на джерела ілюстративного матеріалу мають бути у круглих дужках (І. Франко);

– чітко розмежовувати тире (–) і дефіс (-), уніфікувати лапки (" ") та апостроф (');

– приклади з писемних пам'яток набираються шрифтом **Izhitsa** зі збереженням h, #, @, w, s, f, j, k, v. Графічні варіанти написання літер не передаються.

3. Матеріали подавати в такій послідовності (відповідно у трьох інформаційних блоках – українському, англійському й російському):

– класифікаційний індекс Універсальної десятикової класифікації (УДК);

– прізвище та ініціали автора подаються зліва (*розмір 11 кеглів, курсив*);

– назва статті (українською, англійською та російською мовами в кожному з інформаційних блоків) набирається через рядок по центру великими літерами (**розмір 11 кеглів, жирний шрифт**);

– анотації українською, англійською та російською мовами; до кожної з анотацій подаються ключові слова (не більше десяти слів) (*розмір 10 кеглів, курсив*). Анотації, подані іноземною мовою, не повинні бути дослівним перекладом україномовного варіанту та мають становити не менше 1000 знаків (із пробілами);

– інформація про автора / авторів подається українською, англійською та російською мовами після анотації у відповідному інформаційному блоці (*розмір 10 кеглів, курсив*) в такій послідовності: прізвище, ім'я, по батькові (повністю), науковий ступінь, вчене звання, посада / навчання в аспірантурі, докторантурі; структурний підрозділ (факультет / інститут, кафедра); назва навчального закладу чи установи; електронна адреса;

– текст статті – через інтервал після назви (**розмір 11 кеглів, міжрядковий інтервал – одинарний**);

– списки літератури (**НЕ БІЛЬШЕ 20 ПОЗИЦІЙ**) подаються через рядок після основного тексту статті в алфавітному порядку в рубриці **ЛІТЕРАТУРА (розмір 10 кеглів, міжрядковий інтервал – одинарний)**. Література оформляється згідно з чинними бібліографічними вимогами. Необхідно розрізняти наукову літературу та джерела. **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ПЕРЕКЛАДАЄТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ І ТРАНСЛІТЕРУЄТЬСЯ ЛАТИНИЦЕЮ** та подається в рубриці **REFERENCES** після основного списку. Обов'язковим є переклад назви праці, що подається курсивом перед транслітерованим варіантом: Chemerkin S.G. *Ukrainian language in the Internet : extralinguistic, internal and structural processes* [Ukrayinska mova v Interneti : pozamovni ta vnutrishno-strukturni protsesi]. – К., 2009;

– список умовних скорочень назв джерел (за наявності) (**розмір 10 кеглів, міжрядковий інтервал - одинарний**) подається після списку літератури через один інтервал.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Покликання на статті збірника в інших виданнях **ОБОВ'ЯЗКОВО** потрібно робити із вказівкою індивідуального номера DOI.

Статті подаються **до 30 квітня 2019 р. до редакційної колегії** збірника в електронному та роздрукованому варіантах на кафедрі стилістики та мовної комунікації.

Публікації збірника проходять **обов'язкове внутрішнє та зовнішнє рецензування** з погляду актуальності, новизни, новаторської постановки проблем, чіткості формулювань дослідницьких завдань, логічності й обґрунтованості висновків.

Видання дотримується **всіх етичних норм і правил**, а також тих, що регламентовані чинним законодавством. Редакторська політика видання базується на принципах Комітету з етики наукових публікацій відносно рівності всіх статей і авторів для головного редактора, редколегії та рецензентів; конфіденційності у процесі внутрішнього та зовнішнього рецензування;

оригінальності пропонованого матеріалу та плагіату. Автори несуть повну відповідальність за подані до редколегії тексти статей, що повинні бути належним чином оформлені, містити актуальність і новизну дослідження; не повинні бути вже деє надрукованими; не мають повторювати вже опубліковані праці (без належного оформлення покликання, що кваліфікується як плагіат). За порушення вимог редакційної колегії матеріал до друку не приймається.

Видання платне. Довідки за телефоном: роб. тел.: 0(44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net

**Department of stylistics
and language communication
of Institute of philology
of Kyiv national
Taras Shevchenko university**
plans to publish periodic
scientific edition

**"Actual issues of Ukrainian linguistics:
theory and practice" (volume 38)**

Call for papers

1. ***Manuscripts*** must meet the applicable requirements of Ministry of education and science of Ukraine and international standards:

- formulation of the problem in the context of modern philological science, correlated with actual practical tasks;
- analysis of the recent literature on the research topic;
- the definition of previously unexplored aspects of the general problem or any new lines of research;
- formulation of the purpose of article (problem);
- a statement of basic, fundamental research material with the justification of scientific results;
- conclusion of the investigation and the prospect of further scientific analysis of the problem.

2. ***A computer version of the article*** must meet the following requirements:

- font Times New Roman;
- if the author uses other fonts, it is necessary to propose them in a separate file;
- margin: head – 2.5 cm; tail – 9.54 cm; left – 2.5 cm; right – 6.84 cm;
- an indentation from the running title: head - 2.75 cm; tail – 9 cm;
- an indentation – 1.25 cm;
- line-to-line spacing – single;

- the citation must be proposed in square brackets, eg.: [5, p. 141], where 5 – is a number of the source in the list of references in alphabetical order, and 141 - the number of page;

- reference to the source of illustrative material should be used in parentheses, eg. : (I. Franko);

- distinction between a dash (-) and hyphens (-) and unification of the quotation marks ("");

3. Materials must be accommodated in the following sequence:

- classification index of the Universal Decimal Classification (UDC);

- surname and name of the author / authors (size 11 points, bold type);

- title of the article is typed in the middle in capital letters (size 11 points, bold type);

- annotations in Ukrainian, English and Russian languages; in each of the annotations the author must formulate the keywords (no more than ten words) (size 10 points, italic type). Abstracts submitted in a foreign language should not be a literal translation of basic annotation and should not be less than 1000 symbols (including blanks);

- information about the author / authors in Ukrainian, English and Russian languages after each of the annotation respectively (size 10 points, italic type) in the following order: first name, middle name (in full), scientific degree, academic status, post / post-graduate studies, doctoral studies; organization department (faculty / institute, department); title of the institution; e-mail;

- text of the article - in the interval after the title (size 11 points);

- lists of literature (AT MOST 20 POSITIONS) must be given after the main text of the article in alphabetical order in the rubric **LITERATURE** (size 10 points). References made in accordance with the applicable requirements of bibliographic standards. It is necessary to distinguish the scientific literature and sources. **REFERENCES MUST ALSO BE TRANSLATED AND TRANSLITERATED IN LATIN** and served in the **REFERENCES** rubric after the main list of literature. It is necessary to translate the title, which is served in italics type before the transliterated version: Chemerkin S.G *Ukrainian language in the Internet: extralinguistic, internal and structural processes*

[Ukrayinska mova v Interneti : pozamovni ta vntrishno strukturni protsesi]. – K., 2009;

- a list of abbreviations of the sources (if any) (size 10 points) is submitted after the list of references.

NOTA BENE! References on the articles of our digest in other editions must be done with the indication of the DOI individual number.

The **deadline** of the receiving of the articles – **April 30th, 2019.**

The materials must be submitted to the **editorial board** in electronic and printed versions at the department of stylistics and language communication of Institute of philology of Kyiv national Taras Shevchenko university (01601 Kyiv, Shevchenko boul., 14, aud. 131, Kyiv national Taras Shevchenko university, Institute of philology, tel. +380 (44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net).

The manuscripts must have **internal and external reviews** in terms of relevance, novelty, innovative research problems, formulation of tasks clarity, consistency and validity of conclusions.

The edition adheres to all **ethic norms**, rules, and also those that are regulated by a current legislation. Editorial politics of edition is based on principles of Committee of ethics of scientific publications concerning the equality of all articles and authors for an editor-in-chief, editorial board and reviewers; confidentiality in the process of the internal and external criticizing; originality of the offered material and plagiarism. Authors bear the complete responsibility for the given to the editorial board texts of the articles, that must be properly executed, contain actuality and research novelty; must not be already somewhere printed; must not repeat the already published texts (without the proper quoting, that is characterized as plagiarism). For violation of requirements of editorial board the material will be declined and will not be published.

Кафедра стилистики и языковой коммуникации

Института филологии

Киевского национального университета

имени Тараса Шевченко

планирует публикацию периодического

сборника научных трудов

**"Актуальные проблемы украинской лингвистики:
теория и практика"** (выпуск № 38)

Требования к публикациям:

1. *Текст статьи* должен отвечать действующим требованиям Министерства образования и науки Украины и международным стандартам, согласно которым обязательными являются следующие элементы:

- постановка проблемы в контексте современной филологической науки, а также ее связь с актуальными практическими задачами;
- анализ последних публикаций по теме исследования;
- определение ранее не изученных аспектов общей проблемы либо новых направлений исследования;
- формулирование цели статьи (постановка задачи);
- изложение основного материала исследования с обоснованием полученных научных результатов;
- выводы исследования и перспектива дальнейшего научного изучения проблемы.

2. *Компьютерный вариант статьи* должен отвечать следующим требованиям:

- шрифт **Times New Roman**;
- если в наборе используются другие шрифты, они подаются отдельным файлом;
- поля: верхнее – 2,5 см; нижнее – 9,54 см; левое – 2,5 см; правое – 6,84 см;
- отступление от колонтитула: сверху – 2,75 см; внизу – 9 см;
- абзацное отступление – 1,25 см;
- междустрочный интервал – одинарный;

– для ссылок на источник цитирования следует использовать квадратные скобки, напр.: [5, с. 141], где 5 – номер источника в списке использованной литературы в алфавитном порядке, а 141 – номер страницы; ссылки на источник иллюстративного материала следует использовать в круглых скобках, напр.: (И. Франко);

– четко разграничивать тире (–) и дефис (-), унифицировать кавычки (" ");

– примеры из давних письменных источников набираются шрифтом **Izhitsa** с сохранением h, #, #, @, w, s, f, j, k, v. Графические варианты написания букв не передаются.

3. Материалы подавать в такой последовательности (соответственно в трех информационных блоках – украинском, английском и русском):

- классификационный индекс Универсальной десятичной классификации (УДК);

- фамилия и инициалы автора подаются слева (*размер 11 кеглей, курсив*);

- название статьи (на украинском, английском и русском языках в каждом из информационных блоков) набирается через строку по центру прописными буквами (**размер 11 кеглей, жирный шрифт**);

- аннотации на украинском, английском и русском языках; в каждой из аннотаций подаются ключевые слова (не более десяти слов) (*размер 10 кеглей, курсив*). Аннотации, представленные на иностранном языке, не должны быть дословным переводом основной аннотации и должны составлять не менее 1000 знаков (с пробелами);

- информация об авторе / авторах подается на украинском, английском и русском языках после аннотации в соответствующем информационном блоке (*размер 10 кеглей, курсив*) в такой последовательности: фамилия, имя, отчество (полностью), научная степень, ученое звание, должность / обучение в аспирантуре, докторантуре; структурное подразделение (факультет / институт, кафедра); название учебного заведения или учреждения; электронный адрес;

- текст статті – через інтервал після названня (**розмер 11 кеглей, міжстрочний інтервал – одинарний**);

– списки літератури (**НЕ БОЛЬШЕ 20 ПОЗИЦИЙ**) подаються через строку після основного тексту статті в алфавитному порядку в рубрике **ЛИТЕРАТУРА (розмер 10 кеглей)**. Література оформляється в соответствии с действующими библиографическими требованиями. Необходимо различать научную литературу и источники. **СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ ПЕРЕВОДИТСЯ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК И ТРАНСЛИТЕРИРУЕТСЯ ЛАТИНИЦЕЙ** и подается в рубрике **REFERENCES** после основного списка. Обязательным является перевод названия труда, которое подается курсивом перед транслитерированным вариантом: Chemerkin S.G. *Ukrainian language in the Internet : extralinguistic, internal and structural processes* [Ukrayinska mova v Interneti : pozamovni ta vnutrishno-strukturni protsesi]. – K., 2009

– список условных сокращений названий источников (при наличии) (**розмер 10 кеглей**) подается после списка литературы.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ! Ссылки на статьи сборника в других изданиях **ОБЯЗАТЕЛЬНО** нужно делать с указанием индивидуального номера DOI.

Статьи принимаются до 30 апреля 2019 г. в редакционную коллегию сборника в электронном и распечатанном вариантах на кафедре стилистики и языковой коммуникации.

Публикации сборника проходят **обязательное внутреннее и внешнее рецензирование** с точки зрения актуальности, новизны, новаторской постановки проблем, четкости формулировок исследовательских задач, логичности и обоснованности выводов.

Издание **придерживается всех этических норм и правил**, а также тех, которые регламентированы действующим

.....

законодательством. Редакторская политика издания базируется на принципах Комитета по этике научных публикаций относительно равенства всех статей и авторов для главного редактора, редколлегии и рецензентов; конфиденциальности в процессе внутреннего и внешнего рецензирования; оригинальности предлагаемого материала и плагиата. Авторы несут полную ответственность за поданные в редколлегию тексты статей, что должны быть должным образом оформлены, содержать актуальность и новизну исследования; не должны быть уже где-то напечатанными; не должны повторять уже опубликованные труды (без надлежащего оформления цитирования, что квалифицируется как плагиат). За нарушение требований редакционной коллегии материал к печати не принимается.

Издание платное. Справки по телефону: раб. тел.: +380 (44) 239-33-66; web: <http://apultp.jimdo.com>; e-mail: apultp@ukr.net.

ЗМІСТ

СТИЛІСТИЧНА АСПЕКТОЛОГІЯ МОВОЗНАВСТВА

Шевченко Л.І.

Українська дослідницька перспектива в контексті стилістичних дискусій XVI Міжнародного конгресу славістів 7

Дядищева-Росовецька Ю.Б.

Рима Григорія Сковороди як мовне явище 19

Сизонов Д.Ю.

Оцінність як категорія сучасної фразеології 39

Булах М.Б.

Актуалізація інформації засобами евфемізації в юридичних текстах 53

МЕДІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА В МОДЕРНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Шулінова Л.В.

Інтертекстуальність у медійних текстах жанру інтерв'ю з політиками. Стаття 2 72

Левко О.В.

Формування аксіологічного статусу Томосу в українському релігійному медіадискурсі у світлі когнітивної лінгвістики та риторики 89

Плясун О.М.

Категорія іміджу в лінгвістичному дискурсі..... 105

Чепорнюк А.В.

Інфотейнмент як неожанр медійної комунікації: функціонально-стилістичний аналіз..... 124

АВТОРСЬКИЙ ПОГЛЯД НА АКТУАЛЬНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ПИТАННЯ

Андрєєва Т.М.

Комунікативна граматики в сучасній українській лінгводидактиці 141

.....

Алієва А.З.	
Семантично-функціональні особливості лексики тавромахії в контексті когнітивного й лінгвокультурологічного підходів.....	156
Індексація збірника в Міжнародних наукометричних базах даних.....	185
Вимоги до публікації у виданні	191

CONTENTS

STYLISTIC ASPECTOLOGY IN LINGUISTICS

Shevchenko L.I.

Ukrainian research perspective in the context of stylistic discussions of the XVI International congress of slavists 7

Dyadyscheva-Rosovetska Y.B.

The rhyme of Grygoriy Skovoroda as a language phenomenon... 19

Syzonov D.Y.

Evaluation as category of modern phraseology 39

Bulakh M.B.

Actualization of information by euphemisms in legal texts 53

MASS MEDIA ISSUES IN THE MODERN LINGUISTICS

Shulinova L.V.

Intertextuality in media texts of genre of interview with politicians. Article 2 72

Levko O.V.

Shaping of the axiological status of Tomos in Ukrainian religious media discourse in the light of cognitive linguistics and rhetoric..... 89

Pliasun O.M.

The category of image in linguistic discourse 105

Chepornyuk A.V.

Infotainment as media communication neo-genre: functional and stylistic analysis 124

AUTHOR'S VIEW ON CURRENT LINGUISTIC PROBLEMS

Andreyeva T.M.

Communicative grammar in modern Ukrainian linguodidactics..... 141

.....

Aliyeva A.Z.	
Semantic and functional features of tauromachy (bullfighting) vocabulary within the framework of cognitive and linguoculturological approaches.....	156
Indexation of the digest in the International scientific databases	187
Call for papers.....	195

СОДЕРЖАНИЕ

**СТИЛИСТИЧЕСКАЯ АСПЕКТОЛОГИЯ
ЯЗЫКОЗНАНИЯ**

Шевченко Л.И.

Украинская исследовательская перспектива в контексте стилистических дискуссий XVI Международного конгресса славистов 7

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.

Рифма Григория Сковороды как языковое явление 19

Сизонов Д.Ю.

Оценочность как категория современной фразеологии 39

Булах М.Б.

Актуализация информации средствами эвфемизации в юридических текстах 53

**МЕДИЙНАЯ ПРОБЛЕМАТИКА
В МОДЕРНОЙ ЛИНГВИСТИКЕ**

Шулинова Л.В.

Интертекстуальность в медийных текстах жанра интервью с политиками. Статья 2 75

Левко А.В.

Формирование аксиологического статуса Томоса в украинском религиозном медиадискурсе в свете когнитивной лингвистики и риторики 89

Плясун О.Н.

Категория имиджа в лингвистическом дискурсе 105

Чепорнюк А.В.

Инфотейнмент как неожанр медийной коммуникации: функционально-стилистический анализ 124

**АВТОРСКИЙ ВЗГЛЯД НА АКТУАЛЬНЫЕ
ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ**

Андреева Т.М.

Коммуникативная граматика в современной украинской лингводидактике 141

Алиева А.З.	
Семантически-функциональные особенности лексики тавромахии в контексте когнитивного и лингвокультурологического подходов.....	156
Индексация издания в Международных наукометрических базах данных.....	189
Требования к публикации в издании	198

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Випуск XXXVII

Оригінал-макет підготував Д.В. Дергач

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали.

Підписано до друку 04.12.18. Формат 60х84/16. Вид. № ФЛ 52-1. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 300.
Ум. друк. арк. 10,23. Зам. № 214-7304

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"
01601, Київ, б-р Т.Шевченка, 14, кімн. 43
(38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
Свідоцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02